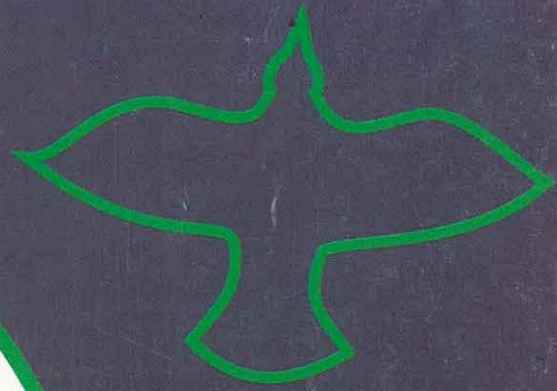
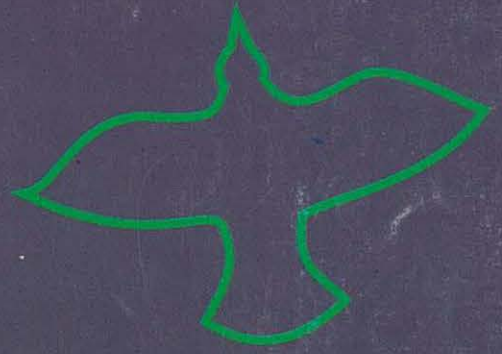

TARIM MÜHENDİSLİK

T M M O B
Z İ R A A T
M Ü H E N D İ S L E R İ
O D A S I Y A Y I N
O R G A N I
S A Y I 4 7 1 9 9 4

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Adına Sahibi
Mahir GÜRBÜZ

Sorumlu Yazışları Müdürü
Emel İLHAN

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Yazılar, dosya kağıdına daktilo ile seyrek satırlı iki kopya olarak yazılmalı, yazı özeli, yazarın kısa özgeçmişi, adres ve telefonları ile birlikte gönderilmelidir. Yazı eki olan fotoğraflar net ve temiz olmalı, grafik ve şekiller basım için aydınlar ya da beyaz kağıda rapido ile çizilmelidir.

Özgün ve derleme yazılarda yararlanılan kaynaklar, çeviri yazılarda ise çevirinin yapıldığı kaynak belirtilmelidir. Gönderilen yazılar yayınlanmasın ya da yayınlanmasın yazarına geri verilmez. Özgün ve derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası'nı ve Tarım Mühendislik Dergisi'ni hiçbir şekilde bağlamaz. Yayın Kurulu, gönderilen yazılar üzerinde gerekli gördüğü düzeltmeyi yapmaya yetkilidir. Dergide yayınlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında yayınlanabilir ya da aktarılabilir.

ABONE KOŞULLARI

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI'NIN
TÜRKİYEDEKİ ÜYELERİNE PARASIZ
GÖNDERİLİR.

Bir Adet Dergi Bedeli : 20.000.- TL.
Bir Yıllık Abone Bedeli : 60.000.- TL.

Ziraat Fakültesi öğrencilerine % 50 indirim yapılır.

YÖNETİM YERİ

ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Karanfil Sokak 28/19
Kızılay-ANKARA

Tel : 425 05 55 - 418 31 15 - 418 55 97

Fax : 418 51 98

KAPAK TASARIMI

SELMİN TERZİOĞLU

YAPIM

KARŞI Basın Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti.

Tel : 310 74 03 Matbaa : 311 89 67

REKLAM FİYATLARI VE KOŞULLARI

ARKA KAPAK	10.000.000.-TL.
ÖN KAPAK İÇİ	6.000.000.-TL.
ARKA KAPAK İÇİ	5.000.000.-TL.
İÇ SAYFALAR 1/1	3.000.000.-TL. (RENKLİ)
	2.000.000.-TL. (SİYAH-BEYAZ)
İÇ SAYFALAR 1/2	2.000.000.-TL. (RENKLİ)
	1.500.000.-TL. (SİYAH BEYAZ)

- ZMO KDV'den muafdir. Bu fiyatlara KDV eklenmez.
- İçinde bulunulan yıl en az iki sayı yayınlanan reklamlara % 10 indirim uygulanır.
- Reklam boyutları 17x24 cm'dir. Brüt sayfa boyutu 20x27 cm'dir.
- Renkli reklamlar için renk ayırımı gönderilmemesi durumunda 500.000.- TL. ek ücret alınır.

tarım ve mühendislik

SAYI: 47/1994

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	3
34. GENEL KURUL TOPLANDI.....	4
34. DÖNEMİN YENİ YÖNETİM ORGANLARI.....	5
GENEL KURUL AÇIŞ KONUŞMASI.....	6
BİLİMSSEL VE TEKNİK ETKİNLİKLER.....	19
TEKNOLOJİK GELİŞİM VE ZİRAİ MÜCADELE SEMPOZYUMU.....	23
SİĞİR İÇ YAĞLARINA KARIŞTIRILAN DOMUZ YAĞININ SAPTANMASI.....	30
İ. JAVİDİPOUR, G. ERGİN DEVLET SULAMA İŞLETMECİLİĞİ SORUNLARI VE ALTERNATİF ÇÖZÜM.....	35
DR. NÜVİT SOYLU SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL KALKINMA.....	41
SEDEF AKGÜNGÖR ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİNDE EĞİTİM-ÖĞRETİM SORUNLARI.....	43
PROF. DR. İSMET ARICI TÜRKİYE ZEYTİN İSTATİSTİKLERİ VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ.....	47
Z. AKAY, R. TUNALIOĞLU BİTKİ İSLAHI VE TARIMDAKİ GELİŞMELER.....	51
PROF. DR. NAZİMİ AÇIKGÖZ TÜRKİYE-AVRUPA TOPLULUĞU TARIM İLİŞKİLERİNİN TARİHİ GELİŞİMİ.....	54
CEMİL ERTUĞRUL AVRUPA TOPLULUĞUNDA TARIM İŞLETMELERİNİN SINIFLANDIRILMASI ESASLARI VE TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	57
PROF. DR. C. ÇAKIR, AR. GÖR. Ş. İŞİN YİTİRDİKLERİMİZ.....	64

**ÜST ÖRGÜTÜMÜZ TMMOB'nin
ESKİ GENEL BAŞKANI DEMOKRASİ SAVAŞÇISI
TEKNİK ELEMAN HAKLARININ
YİĞİT SAVUNUCUSU ÇOK SEVGİLİ
TEOMAN ÖZTÜRK'ü YİTİRDİK.
DOSTLAR SAĞOLSUN.**

**BAĞIMSIZLIK VE DEMOKRASİ
MÜCADELESİNİN ÖNDERİ
1973-80 YILLARI
TMMOB BAŞKANI
TEOMAN ÖZTÜRK**

09.05.1940 - 11.07.1994

Sunuş

Bir süre gecikmeyle yayımladığımız "Tarım ve Mühendislik" in 47. sayısı, 26-27 Şubat 1994'de toplanan 34. Genel Kurul'da seçilen Yönetim Kurulumuzun çıkardığı ilk dergi oluyor.

Bildiğiniz gibi, 34. dönem Yönetim Kurulu olarak, üyelerimizden gelen yoğun istekleri de dikkate alarak ilk kez aylık "Haber Bülteni" yayınlamaya başladık ve gördük ki, "Bülten", üyelerle diyalog kurmada ve varolan diyalogu daha sağlıklı sürdürmede, güncel olayları ve bu olayların yarattığı sonuçları kamuoyuna aktarmada "Dergi"ye göre daha olumlu bir etki yarattı. Bugüne dek beş sayı yayınladığımız ve üyelerimizden çok olumlu eleştiriler aldığımız "Haber Bülteni" bundan böyle her ay yayınlanmaya devam edecek. Ve bu arada "Tarım ve Mühendislik" de eskiden olduğu gibi yılda 4 kez yayınlanacak. Güncel olaylar daha çok "Bülten"de yer alacağı için "Dergi"de daha bilimsel ağırlıklı yazılara, tarıma ilişkin araştırma makalelerine yer vereceğiz. Haber Bülteni mesleğimize ve meslek haklarımıza ilişkin çalışmalar ile örgüt etkinliklerinin, bilimsel etkinliklerin üyelerimize zamanında iletilmesi görevini üstlenecek. Genel Merkez'in oluşturduğu Çalışma Komisyonları'nın çalışmaları da zaman zaman Haber Bülteni aracılığı ile üyelerimize duyurulacak. Elbette ki, "Tarım ve Mühendislik" gibi "Haber Bülteni"de Genel Merkez'in çalışmaları yanında Şube Yönetimlerinin ve İl Temsilciliklerimizin çeşitli çalışmalarını sizlere aktaracak. Genel Merkez olarak Şube Yönetimlerinden ve İl Temsilcilerinden, çalışmalarını zamanın-

da yansıtabilmemiz açısından yayınlanmasını istedikleri tüm eylemlerini Genel Merkez'e iletmelerini rica ediyoruz. Tarım ve Mühendislik Dergisi, meslektaşlarımızın tarım, gıda ve beslenme alanında özellikle güncel gerçeklere değinen veya özgün araştırma niteliğinde olan çalışmalarını için önemli bir platform olarak işlev görecektir. Gerek Üniversitelerimizde ve gerekse tarımsal araştırma kurumlarında görev yapan meslektaşlarımız yaptıkları araştırmaların sonuçlarını vakit geçirmeden yayınlayabilecekleri, çeşitli görüşleri karşılıklı tartışabilecekleri yeni bir ortam bulacaklardır.

ODA'mızın düzenlemiş olduğu kongre, sempozyum, panel vb. toplantılarda sunulan bildiriler ve tartışmalar da "Dergi"de özet olarak aktarılmaya devam edecek, böylece daha sonra "Kitap" halinde yayınlansa bile meslektaşlarımız bu toplantılarda sunulan görüşler konusunda genel olarak da olsa bilgilendirilmiş olacak.

Meslektaşlarımızın tarımın değişik konularına ilişkin görüş ve değerlendirmelerine de "Tarım ve Mühendislik" de yer vererek, çeşitli görüş sahiplerinin görüşlerini diğer meslektaşlarına ve kamuoyuna aktarmalarına olanak tanıyacağız.

Değerli meslektaşlarımız, esirgemeceğinize inandığımız eleştirilerinizle, mesleğimize, meslek toplumumuza ve ülke tarımına yararlı çalışmalarını birlikte daha da etkinleştirerek sürdürmeyi dileyerek sizlere sevgi ve saygılarımızı sunuyoruz.

34. GENEL KURUL TOPLANDI

ODA'mızın olağan 34 üncü Genel Kurulu Ankara'da 26-27 Şubat 1994 tarihlerinde gerçekleştirildi. 530 delege ile toplanan ve bugüne kadarki en coşkulu ve katılım düzeyi en yüksek Genel Kurullardan olan 34 üncü Genel Kurulda Başkanlığı Ege Bölge Şubesi Başkanı Prof. Dr. Cengiz ÇAKIR, Başkan Yardımcılıklarını Antalya Şubesinden Yusuf Ziya ERDİL ile Ege Bölge Şubemizden Ali Fuat KÜÇÜKKARAKURT yaptı.

Meslektaşlarımızın bu yılki seçime iki ayrı liste ile katılmaları Genel Kurulun çok canlı bir atmosferde geçmesini ve son derece yararlı tartışmaların yapılmasını sağladı. Övünç verici olan bu tartışmaların son derece düzeyli ve tamamen iyi niyet atmosferinde yapılması oldu. Her iki grup adına yapılan konuşmalar; ulusumuz, ülkemiz ve ülke tarımımız açısından sağlıklı yaklaşımlar içermektedir. Demokratikliğin, çoğulculuğun ve katılımcılığın gereği iki grup arasında geçen seçim yarışı sonunda "Demokratik Dinamik Değişim" grubu karşısında "Çağdaş Tarımcılar" grubu seçimleri kazanarak Oda'mızın 34 üncü dönem yönetimine geldi.

34 üncü Genel Kurul sonucunda göreve gelen Yönetim Organları gerçekçilik temeline dayalı olarak değişimci ve dinamik bir yapıyla mesleğin ve meslektaşların haklarını bugüne kadar olduğu gibi bugünden sonra da korumaya, üretken bir dönem geçirmeye, ülke ve ülke tarımının sorunlarını çözümleyici arayışlarda bulunmaya kararlıdır.

Yeni Yönetim Kurulu, başarının temelinde tüm üyelerin katkılarının gerekli olduğu bilinci içerisinde tüm meslektaşlarımızın her alanda ilgi, yardım ve desteklerini beklemektedir. Bunu sağlamanın aynı zamanda görevi olduğunu da düşünen Yönetim Kurulu laik, demokratik, insan haklarına saygılı bir toplum doğrultusunda önemli çalışmalar üstleneceği inancıyla tüm meslektaşlarımıza saygı ve sevgiler sunmaktadır.

34. Genel Kurul Üyeleri Büyük Atatürk'ün Huzurunda Saygı Duruşunda.

34. DÖNEMİN YENİ YÖNETİM ORGANLARI

26 - 27 Şubat 1994 tarihlerinde Ankara'da toplanan Genel Kurul ve bu toplantı öncesi gerçekleştirilen Şube Genel Kurullarında göreve getirilen Yönetim Organları.

GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU

Mahir GÜRBÜZ	Başkan
Prof. Dr. Gürol ERGİN	İkinci Başkan
Dr. Mehmet Sıtkı BAŞARAN	Yazman Üye
Turhan CERAN	Sayman Üye
Emel İLHAN	Üye
Ali KAYGISIZ	Üye
Fikret ORAN	Üye

DENETLEME KURULU

Öztürk KARATEPE	Başkan
Yılmaz CANDAŞ	Üye
Orhan ALKAŞ	Üye

ONUR KURULU

Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ
Güven BURMA
Celil AYGÜL
Prof. Dr. Cemal TALUĞ
Güner DEMİREL

ADANA ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Mehmet DÜZGÜN (Bşk.)
Ayhan BARUT
Samî BAYRAKTAROĞLU
Rıfat ULUSOY
Zeki ALTINKAYA
Seçkin SERÇE
Hüseyin YILDIRIM

ANTALYA ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Zerrin KUMLU (Bşk.)
Kemal PARLAKYÜKSEL
Yusuf Ziya ERDİL
Yaşar İŞBİLEN
Ayşegül GÜNAYDIN
Bülent ÇİFTER
Zeliha Bereket BARUT

ERZURUM ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Tamer COŞKUN (Bşk.)
Ahmet ERDOĞAN
Adil AYDIN
İlyas ÇELİK
Zakir BEZMİŞ
Gönen GÖNÜLTAŞ
Metin HEMOĞLU

DOĞU KARADENİZ ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Cemil BOZBAŞ (Bşk.)
Ali İMAMOĞLU
Mehmet ULU
Asum TEKİN
Salih KALYONCU
Burhanettin TOPSAKAL
Tekin AYKANAT

BURSA ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Prof. Dr. Ali KARABULUT (Bşk.)
İlhan DEMİRÖZ
Turhan KİLİSLİOĞLU
Prof. Dr. Vahap KATKAT
Yılmaz OKTAY
S. Bülent ZOROĞLU
İsmet GÜVEN

DIYARBAKIR ŞUBE

YÖNETİM KURULU
Refik KARAKOÇ (Bşk.)
İskan TEĞİN
Hüseyin BARK
Ö. Metin AYDIN
M. Lezgin YALÇIN
Selami EREN
Vedat KAYA

EGE BÖLGE ŞUBESİ

YÖNETİM KURULU
Prof. Dr. Cengiz ÇAKIR (Bşk.)
Ahmet TOMAR
Yüksel BAĞCI
Selahattin ALTUN
Oğuz DAĞ
Ömer BAÇCI
Feruh İŞİN

MARMARA BÖLGE ŞUBESİ

YÖNETİM KURULU
Yücel ERDENER (Bşk.)
Atilla ODABAŞI
Iker AKÇALI
Behice İLKAY
Çiğdem ÇALKAVUR
Yıldırım DERYA
Yasemin ÖMEROĞLU

34. Dönem Yönetim Kurulu Cumhurbaşkanını Ziyareti Sırasında

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

34. OLAĞAN GENEL KURULU

ODA BAŞKANI MAHİR GÜRBÜZ'ÜN GENEL KURUL AÇIŞ KONUŞMASI

Zaman sürecinde ortaya çıkan son derece önemli gelişim ve değişim doğrultularına rağmen, Türkiyemizin gündemi son derece ağır ve yaşamsal sorunlarla yüklü bulunmaktadır. Dünya ölçeğinde yaşanan çarpıcı gelişmeler, bölgemizde yaşanan çok yönlü karmaşa ve ülkenin iç koşullarına bağlı biçimde ülkenin gündemi siyasal toplumsal ve ekonomik özlü sayısız sorunla karşı karşıya bulunmaktadır.

kılınan "ithal ikameci" yaklaşımlara rağmen yeterince gelişemeyen sanayi yapısı, seksen sonrası gündeme gelen "ihracata yönelik ekonomi" yaklaşımları yüzünden, daha da getirilmiştir.

İkibinli yılların ekonomilerinde, bilgi çağı evreninde çok belirleyici bir gelişmişlik göstergesi sayılan "ekonomide hizmetler kesiminin egemenliği" olgusuna rağmen, marjinal nite-

Genel Kurul Başkanı Prof. Dr. Cengiz ÇAKIR Anıtkabir Defterine Mesajını Yazarken

Ekonomi bütünüyle tıkanma noktasına gelmiştir. Üretmeyen, yatırım yapmayan, büyümeyen ve serbest piyasa adına spekülatif yöntemlerin, rantiyeye yaklaşımlarının egemen olduğu bir ekonomik yapı, Türkiye'nin geleceğini ipotek altına sokmuştur.

Otomotiv, tekstil ve benzeri bir kaç alanda gözlenen olumlu gelişmelerin dışında, Türkiye sanayisinin geleneksel yapısı değişmemiştir. Bir zamanlar yerli sanayinin gelişmesi için, geçerli

likli bir kaç alan dışında hizmet sektörü yeterince atılım yapamamıştır.

Ekonomide, toplumsal yararları da gözeten rekabetçi ortamlar yerine, tekelleşme eğilimleri ağırlıklarını artırmaya başlamış; hatta kamu yararı doğrultusunda kullanılmaları gereken kimi ekonomik özellikli devlet fonksiyonları, teknelci yaklaşımların palazlanması yönünde kullanılmıştır.

Cumhuriyetten bu yana, özellikle devletin kuruluş ve gelişim kesitinde, ekonomik gelişmeye öncülük yapan, fakat zaman boyutunda ortaya çıkan siyasal, yönetsel ve ekonomik sorunlar nedeniyle, bir yeniden yapılanmayı, bir yeniden düzenlemeyi gerektirecek olumsuz konumlara düşen, hatta seksen sonrasında kimi hükümetlerce tasfiye edilmelerine gerekçe olsun diye sorunları çözülmeyen, bilakis ağırlaştırılan KİT'ler, ekonomik çıkmazın tek nedeni gösterilerek, haraç-mezat elden çıkarılmaktadır. Verimlilik ve etkinliğin artırılması, özel girişimciliğin dinamiğinin geçerli kılınması, ekonomiye halkın egemen olması, KİT yapılarının demokratikleştirilmesi gibi temellerde gelişmesi gereken özelleşme, sanki KİT'lerin yaşadığı sorunun tek nedeni onların mülkiyet yapısıymış gibi, arsa komisyoncusu anlayışıyla sürdürülmek istenmektedir.

Enflasyon ekonomiyi üretken eğilimden bütünüyle uzaklaştırmış, sanayinin yatırım eğilimi gerilemiş, tarım adeta gözden çıkarılmış, reel ücretler devamlı yenik düşürülmüş, esasen bozuk olan gelir dağılımı büsbütün çalışanlar, emeği ile geçinenler aleyhine ağırlaşmıştır. Dahası, var olan bölgeler arası dengesizlik, daha da ağırlaştırılmıştır.

Ülkede çalışmayanların, iş arayanların sayısı çalışanların bir kaç katına çıkmış, uzmanlığı becerisi olanından yüksek öğrenimi olanına, mühendisinden hukukçusuna, işletmecisinden hekimine, üniversite mezunlarından okur-yazarına kadar işsizlik toplumun her kesiminin hatta her ailesinin trajedisi haline gelmiştir.

Kimileri tarafından "Ülke sanayileşiyor, o yüzden kırdan kente göç hızlanıyor. Kentleşme hızı Türkiye'nin sanayileşme hızıdır" gibi saptırmalarla tanımlanan göç olgusu, kırsal katlanılmaz koşulları yüzünden hızlanırken, kentlerde kırsal nitelikli yeni sorunlu yapıları, dokuları oluşturmuştur.

Kamu finansman açığı giderilemez boyutlara tırmanmış, dış ticaret dengesi ihracatı artırıcı özendirmelemlerle bir kaç yıl olumlu bir çizgi izlemesine rağmen, son yıllarda yeniden bozulma eğilimine girmiş, iç ve dış borçlar, ağır faizleriyle birlikte, geleceğin kuşaklarını da ipotek altına sokmuştur.

Milli gelir artış göstergelerini kalkınma büyüme diye gösterme çabalarına rağmen, üretime, yatırıma, fiziki büyümeye dayalı

olması durumunda kalkınma anlamına gelecek milli gelir artışı, büyük ölçüde parasal işlemlere dayalı olarak ortaya çıkmıştır.

Dünya bilgi çağı, biyoteknoloji devrimlerini yaşarken, bırakınız atılımı, bilim ve araştırma alanında var olan geleneksel çizgi bile korunmamış, bilgi ve teknoloji üretiminden adeta vazgeçilmiş, üretilmiş teknolojilerin transferi adı altında, bilim ve teknikte de dışa bağımlılık artırılmıştır. Sorunlarımızı belirleyici ve çözümlenmelerini üretici ulusal araştırma anlayışı çökertilmiş, üniversiteler liseleşme sürecine sokularak, bilim-araştırma süreci iyice kısıtlanmıştır.

Ülke ekonomisinin üretim yapan tek sektörü olan tarım, adeta gözden çıkarılmıştır. Özellikle seksen sonrası uygulamalar sektörü üretemez koşullara sürüklenmiş, sektörü geliştirici strateji ve politikalar bir türlü gündeme gelmemiştir. Sağlıklı kaynak aktarım mekanizmaları kurulmamış, korumacı ve desteklemeci politikalar, faydacı, populist yaklaşımla uygulanmış, bu nedenle öngörülen toplumsal ve ekonomik amaçlara varmak şöyle dursun, yeni ekonomik ve teknolojik sorunlara neden olunmuştur. Fiyatlama mekanizmaları iç ticaret hadlerini sektör aleyhine çalıştırmış, bu yüzden görece gelir payı gerilemiş, nüfus potansiyeli korunduğundan, üreticilerin yoksullaşma süreci hızlanmıştır. Çeşitli tarım tekniklerinin zaman boyutunda uygulanmasına bağlı olarak, özellikle bitkisel üretimde çok önemli nitel ve nicel gelişim sağlanmasına rağmen, fiyatlama mekanizmaları nedeniyle, üreticinin bu büyümeden aldığı reel pay artmamıştır. Tarımsal üretimde, bir çok nedenle önceliği olması gereken hayvancılık bütünüyle ötelenmiş, özellikle ithalat uygulamaları yüzünden, adeta çökertilmek istenmiştir.

Kısacası örnekleri artırılabilir sayısız olumsuzluklar yüzünden, tarımın yapısal sorunları daha da ağırlaştırılmış, giderek küçülen ve bu yüzden teknoloji ve girdi kullanma noktasından giderek uzaklaşan küçük üreticilik gerçeği, sorunları artarak sektöre damgasını vurmaya devam etmiştir. Sanayi, hizmetler ve diğer sektörler yeterince gelişme göstermediği, gereğince yeni istihdam sağlamadığı için, tarımda tutulmak zorunda kalınan nüfus yükü dolayısıyla, sektörün sorunları daha da çözülemez niteliklere bürünmüştür.

Elli yıldan bu yana hiç bir engel olmaksızın uygulanmakta olan liberal-kapitalist kalkınma

yaklaşımlarının, Türkiye'yi getirmiş olduğu, Türkiye ekonomisini taşımış olduğu nokta, işte budur. Ve ne yazık ki, tüm olağan gelişmelere rağmen, Türkiye için elli yıl önce yapılan "kalkınmakta olan ülke" tanımı, nitelenmesi, bugün için de büyük ölçüde geçerli bulunmaktadır.

Toplumsal yapımız, toplumsal yaşamımız derin sancılar içerisinde. Terör adeta bir iç savaş boyutunu kazanmak üzeredir. Yüzyıllardır aynı yazgıyı, aynı hazzı, kederi birlikte paylaşmış insanlarımız, karanlık tuzaklarla birbirine düşman haline getirilmeye çalışılmaktadır. Bütünlüğün, zenginliğin gücü olması gereken kimi farklılıklarımız, ayrımcılığın temeli sayılmaya çalışılmaktadır. Tüm insanlarımızın, hangi yöreden ya da etnik kökenden gelirse gelsin tüm yurttaşlarımızın eşitlikli temelde, evrensel nitelikli temel insan haklarını kullanmalarını sağlamak, bu uygun demokratik erdemi göstermek varken, sevgimizi paylaşıp toplumca zenginleştirmek varken, etnik ayrımcılığı ve bunun için acımasız şiddeti pompalayan, uluslararası karanlık tuzakların oyunlarına araç olunmaktadır. Özgün tartışma ortamlarını geliştirmek, insanca çağdaş uzlaşma paydalarında buluşmak ve sorunlara demokrasinin tüm olanakları kullanılarak çözüm aramak varken, toplum demokrasi ve insanlık dışı yöntemlerin kışkacına, dayatmasına mahkum edilmek istenmektedir. Ülkesiyle, ulusuyla kaynaşmış, sevgisini tasasını paylaşmış bir onurlu ve huzurlu toplum yapısını pekiştirmek, bütünlük anlayışının gücü içerisinde sorunlarımızı hoşgörü ve demokrasi anlayışıyla çözmek varken, zıtlasmacı, çatışmacı çözümsüzlükler kaosu yaratılmak istenmektedir.

Bu sorunsal, yalnızca iç güvenlik boyutuyla da sınırlı kalmamaktadır. Ülke adeta bir ateş çemberi içerisinde. Ermeni hayallerinden megaloo-idea saplantılarına, su ve petrol çelişkilerinden-şeriatı, köktendinciliği körükleyen çabalara kadar, her gün bir yeni karabasan ülkenin ufkunu karartmaya çabalamaktadır. Bu toplumun bütünlüğünün, demokratik hoşgörünün temeli, çimentosu olan laiklik ilkesi, sistemli biçimde tasfiye edilmeye çalışılmaktadır. Milleti ümmet, yurttaşı kul, demokratik Cumhuriyeti, şeri hilafet haline dönüştürmeye yönelik, iç ve dış karanlık senaryolar, ne yazık ki ciddi mesafeler katetmiş bulunmaktadırlar.

Bahriye Üçok'lar, Muammer Aksoy'lar, Uğur Mumcu'lar, Atatürk Devriminin, laik demokratik Cumhuriyetin soylu, yürekli, yiğit savunucuları, alçak cinayetlere kurban verilmekte, aydınlık ileri bir Türkiye özlemi istemi içinde bulunanlara gözdağı verilmektedir. Üstelik, karanlık cinayetlerin faileri bir bilinmez vurdumduymazlıkla, bulunamamakta ya da bulunmak istenmemektedir. Sivas'ta devletin aczi, canavarlaşmış azgın saldırganların, insanlarımızın diri diri yakılmalarına din adına şeriat adına Cumhuriyetin temelini dinamit koyulmasına, ne hazindir engel olamamaktadır.

Çok daha vahimi, iyi saatte olsunların çoğu bu karabasanın farkında değildir, siyasal sorumluların bir çoğu kısa vadeli siyasi çıkar için bunları görmezden gelmektedir, en yetkili konumda bulunanların kimileri yapay ve inançsız şovlarla, bunlara cesaret verebilmekte, destek olabilmektedir.

Ve tüm bunları göğüsleme, çözümleme misyonunu üstlenmesi gereken, siyaset kurumu tıkanmıştır. Siyaset, olumsuz seleksiyon diye nitelenebileceğimiz, nitel yetmezliği baskın olan bir grubun tekeline hapsedilmiştir. Bilim siyasetin dışındadır, teknoloji siyasetin dışındadır, çalışanların büyük bölümü siyasetin dışındadır. Dahası, sorumlu oldukları kitlelerin, katmanların istemlerini yansıtmak, üretilen katma değerden hak ettikleri paylarını almak için çaba göstermek ve karar süreçlerine toplumları adına katılmak durumunda olan, sivil toplum örgütleri, sendikalarıyla - meslek kuruluşlarıyla, örgütler, siyasetin dışındadır. Böylesi bir maddi temelden yoksun olduğu için siyaset bir kör döğüşü özelliğini aşamamakta, dünya görüşlerine, ilkelere dayanması gereken siyasal oluşumlar, arkadaş gruplaşmalarına, hatta kişisel zıtlasmalara göre biçimlenebilmektedir. Evreni bu ölçüde kısıtlı, yapılanması bu ölçüde ilkesiz bir siyasal tablonun, sorunları hangi ölçüde kavrayıp, çözüme ulaştırabileceğini, tahmin etmek de çok zor değildir.

Kamu yönetiminin bürokratik merkezi yapısı, tüm çabalara rağmen dirençle korunmaktadır. Sivilleşme yerleşme yaklaşımları ile demokrasinin tabana yayılması, katılımcı bir öze kavuşması çabaları, büyük ölçüde etkisiz ve yetersiz kalmaktadır.

Tüm bunların özünde, demokratik toplum olmanın, örgütlü katılımcı toplum olmanın gerek-

tirdiği mekanizmalar yaşama henüz geçirilmemiş bulunmaktadır.

Ve tüm çabalara ve katedilen kimi önemli yollara rağmen demokratik yaşam, temel insan hakları, evrensel nitelikli ve en son Paris Şartıyla bağitlanan çağdaş temeller doğrultusunda yeterince gelişmemiş, demokrasi-miz çağdaş niteliğe, evrensel niteliğe kavuşamamıştır.

Ülkenin içinde bulunduğu ve tanımlayıcı kimi parametrelerini aktarmaya çalıştığım bu sorunlar demeti, hepimizin herkesin sorunudur. Oluşumunda belki herkesin her kesimin payı sorumluluğu yoktur ama, çözümlenmesi için hepimizin her kesimin ödevi vardır, kanımca sorumluluğu vardır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, yasal, yönetsel, akçal ve diğer tüm fiziki olanaklarını, bu genel sorunsalın çözümüne katkı anlamında harekete geçirmeyi, böylesi bir sorumluluğu duymayı ve önce kendine yüklenmiş bulunan sorumluluk ve ödevleri yerine getirmeye çaba göstermeyi hizmet ilkesi edinmeye çalışmıştır. Bunu ne ölçüde yerine getirebilmiştir? Öngörülenlere ne ölçüde yaklaşabilmiştir, kuşkusuz her zaman tartışılacaktır ve inanıyoruz ki en sağlıklı değerlendirmeyi meslek toplumumuzun sağduyusu yerine getirecektir.

Şunun bilinmesini istiyoruz ki, Oda'mız toplumunun somut sorunlarını sahiplenmeyi, çözümlenmelerine çaba göstermeyi, öncelikli, ertelenemez ödev bilmıştır. Bu doğrultularda yol alındığı, kendi özel sorunlarımızın, çözümlere ulaştırıldığı oranda, ülkenin genel sorunlarına da en maksimum katkının sağlanacağı bilincini hizmet ilkesi saymıştır. Bir çok sivil toplum örgütünün sıg, yüzeysel söylemlerle ve sadece eleştiriler üretmekle yetindiği bir genel sorumluluk ortamında, mesleğinin ve tarımın sorunlarını sorgulamayı, yargılamayı görev sayan, gücü birikimi soluğu ölçüsünde çözüm araştıran yaklaşımı ile aydın olmanın yükümlülüğünü, demokrasinin sorumluluğunu yerine getirmeye çalışmıştır.

Ülkenin bunca sorunlarla yüklü olduğu bir zaman kesitinde, üzerine düşeni üreten bir yaklaşımla yerine getirmeye çaba göstermiş olmanın, hiç değilse kendi sorunlarımıza çözüm aramayı görev bilmiş olmanın, yürek ferahlığını, kıvançını yaşıyoruz.

Sorumluluğun gereğini yerine getirme görevinde, tüm meslektaşlarımızın ilgilerini,

duyarlıklarını, katkı ve desteklerini esirgemiş olmalarının ve meslek toplumuyla bütünleşmiş olmanın övüncünü yaşıyoruz.

34. Genel Kurula coşkuyla ulaşmanın, Genel Kurul'u muza meslek toplumunun büyük ilgisini taşımış olmanın, Genel Kurul'umuzun demokratik bir işleyişle ve mesleğimize yaraşır bir olgunlukla toplanmış bulunmasının sevincini yaşıyoruz. Bu mutluluğumuzu değerli meslektaşlarımızla paylaşmak istiyoruz.

Oda'mızın bir süreden beri yaşama geçirmiş olduğu, toplumunun sorunlarıyla sorumlu, ülkesinin sorunlarına duyarlı ilkeli anlayışı daha da geliştirilmelidir, geriletilmemelidir.

Laik - demokrat - evrensel nitelikli, temel insan haklarına dayalı, eşitlikçi, adil, gönence ulaşmış ve gönenci dengeli paylaşmış, her türlü sömürüyü gündemden çıkarmış, çağdaş ve bağımsız bir Türkiye için,

Gelişen, üreten, büyüyen, kalkınan, adil ve insancıl bir ekonomik düzene ulaşan, demokrat ve ileri bir Türkiye için,

Sorumsuz serbest piyasa anlayışlarının dayattığı, enflasyon - borç - işsizlik sarmalından kurtulmuş, çalışanların emekçilerin haklarını aldığı, almakla kalmayıp yönetime ve siyasete örgütleriyle ağırlıklarını koyduğu, tarımın toplumun ve ekonominin bugünü için de geleceği için de vazgeçilmezliğini kavrayıp, gerekli atılma, dinamîğe dönüştürüldüğü, sektörlerin rekabeti yerine karşılıklı ilişki bütüncülüğünü kavrayan kalkınma anlayışlarının geliştirildiği, ekonomik demokrasiye erişmiş bir Türkiye için,

Tarım katma değer payını artırdığı, ham madde ya da işlenmiş olsun, ürününün pazarına egemen olduğu, gelir düzeyini yükselttiği, tasarruf sağlayıp yatırıma yönelttiği, bu nedenlerle teknoloji talebinde teknik hizmet talebinde bulunabildiği, tarıma teknoloji aktaran saygıdeğer mesleğimizin bu atılma dinamik içerisinde bürokrat konumla değil, bizzat teknokrat nitelikleriyle ve belirleyici olarak yer aldığı, dünün ve günün sorunlarının yaşanmadığı bir Türkiye için,

Herkes üzerine düşeni yerine getirmelidir. Gündemin yüklediği sorumluluklar göz ardı edilerek, salt eleştiriyle yetinen sorumsuzluk anlayışları öne çıkarılmamalıdır. Öncelikle her örgüt kendi özel misyonunun gereğini yerine getirmeli, ancak kendi gündemini çözerek aşarak, ülke gündemine katkıda bulunulacağını, gereğince kavramalıdır.

Panoramik bir yaklaşımla anımsatılmaya çalışılan Türkiye tablosu, bizim gibi Oda'ların da içinde buldukları sivil toplum örgütlerinin, yalnızca eleştiride bulunan medyatik kimi araçlarla sadece mesajlar veren ve sadece isteyen, talepte bulunan kurumlar olma konumlarını aşmalarını, demokratik sorumluluk anlayışını yaşama geçirmelerini gerektirmektedir. Görüşlerinin haklılığını kabul ettirmek bakımından da, kitleleri adına getirdikleri taleplerini anlamlı ve uygulanabilir kılmak açısından da aynı zamanda çözümlemeler araştırma ve üretme yükümlülüklerini yerine getirmelerini zorunlu kılmaktadır.

Çünkü demokrasi özünde, katmanların örgütlenmesidir, örgütleri aracılığıyla talepte bulunma, karar süreçlerinde yer alma mücadelesidir. Çünkü demokrasinin gerçekten katılımcı bir öze kavuşması, sivil örgütlenmelerin taleplerinin özünü oluşturacak sorumluluğu, üretkenlik temelinde geliştirmeleri, somutlaştırmalarıyla doğrudan bağlantılıdır. Demokrasinin kökleşmesi de, pekişmesi de, boyut kazanması da, katılımcı niteliğe dönüşmesi de, ancak böylesi bir anlayışın her örgüt genelinde yaşama geçirilmesiyle mümkündür.

İşte Ziraat Mühendisleri Odası, bu sorumluluğu duymuştur, tabii ne kadar başarılı olduğu toplumun takdirinde olmakla birlikte, bu zoru seçmeyi, tercih etmiştir. Ülkenin genel sorunlarına duyarlılığını hiç bir zaman geriletmeksizin, ama genel siyasetin sorumsuz kolaycılığına da kapılıp, vatan kurtarıcılık fantezisine, tuzağına düşmemeye çaba göstererek, kendi somutunu gündem yapmayı, somutunun çözümlerini araştırmayı, ödev saymıştır.

"Ne yapmıştır, ne yapmaya çalışmıştır? Ne kadar yapmıştır, neler yapmalıydı?" ve benzeri soruların gündeme gelmesi doğaldır, hatta gerekli ve yararlıdır. Ne var ki, bu sorulara doğru yanıt vermek için, öncelikle Oda nedir, Oda'ların misyonu nedir, Oda'lar neler yapabilirler, sorularıyla ilgili bir konsensüse gerek vardır. Bu konularda kafaları karıştıran kavram saptırmalarına açıklık getirmeye, kavram kargaşasına son vermeye ihtiyaç vardır.

Oda'lar, Anayasal deyişimiyle "kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları"dır. Kamu tüzel kişiliğine sahiptirler. Bu nitelikleriyle adeta, kamu yönetiminin birer parçası ya da uzantısı, görüntüsü içindedirler. Nitekim, üstlendikleri

kamu hizmeti özellikli bir çok hizmet de bunu ortaya koymaktadır.

İlginçtir, kamu kurumu niteliği taşıyan bu kuruluşların yapılanmaları, örgüt işleyişleri ise demokratiktir. Organları demokratik mekanizmalarla oluşup, çalışmaktadırlar. Kamu görevlileri hariç üyeliğin zorunlu olması, meslek temelinde homojenlik yaratmakla birlikte, toplumsal rol ve statü, düşünce ve dünya görüşü gibi doğrultularda farklılaşma olmakta, üye tabanında heterojenliği getirmektedir.

Kuruluş amaçları olarak ise tüm dünyada geçerli olduğu gibi, "meslek alanının geliştirilmesi, meslek hak ve yararlarının savunulması ve mesleki uygulamalarda kamu yararının denetlenmesi" gibi evrensel hedefler ortaya çıkmaktadır.

İşte özetlemeye çalıştığım bu yapı ve amaç bütünü, genelinde birer sivil toplum örgütü olmalarına rağmen, Odaları, gönüllülük temelinde düşünce ve anlayış birliğine, yaklaşım benzerliğine dayalı biçimde oluşmuş demokratik kitle örgütlerinden ayırmaktadır. Odaların yasal ve demokratik misyonları, meslek örgütü olma özelliklerini öne çıkarmaktadır.

Oda'lar dernek değildir, Odalar sendika değildir, Oda'lar, meslek kuruluşlarıdır. Fakat bu özelliklerinden ötürü, yasama organı statüsüyle çalışmaları da, devletin yapacağı görevleri üstlenmeleri de, devletin kamu gücünün yerine erk kullanmaları da, katiyen söz konusu değildir, mümkün değildir.

Önce bu kavram karmaşasını, kafaları karıştıran ve "herkese göre bir Oda tanımı" kargaşasını ortadan kaldırmak, "Oda nedir, neyi yapmalıdır, neyi yapabilir?" sorularına, bu bağlamda gerçekçi açıklığı getirmek gereklidir.

Açıklanmaya çalışılan nedenlerle, Ziraat Mühendisleri Odası da, meslek örgütü özelliğini sürekli canlı tutarak, yetkilerinin olanaklarının nelere elverdiğini kavrayarak, sorumluluğunun gereğini yerine getirmeye çalışmıştır.

Nedir bu sorumluluk? Önce meslek sorunları, meslektaş sorunları. Peki bunlar nasıl aşılar? Ve mesleğin çalışma ve ilgi alanıyla yani tarımla bağıntılar kurulamadan aşılabilir mi? Kuşkusuz hayır. Öyleyse meslek sorunlarının hemen yanında, tarımın gündeme getirilmesi, sorgulanması, Oda'muz için bir zorunluluktur. Bu yapılmaya çalışılmıştır. Oda'mız işte bu bütünlüğü tüm çalışmalarının temel ekseni yapmaya çalışmıştır. Bunu hem kendi üye tabanına,

hem de hizmet verdiği tarım toplumuna karşı sorumluluk saymıştır.

Ziraat Mühendisliği, zaman boyutunda ülke tarımına, toplumuna verdiği son derece değerli ve önemli hizmetlerine rağmen, bugün hiç de hakemediği bir öğretim, öğretime dayalı formasyon ve istihdam sorunsalı ile karşı karşıyadır.

Başlangıçta bizim kendi insanlarımızın kendi hocalarımızın bir bölümünün başlattığı, "bölüm sayılarını artırmak, ardından kimi üniversitelerde ortaya çıkan statü ya da kadro sıkıntılarını aşmak için yeni fakülteler açılışını pompalamak, açılanlarda gerekli olmadığı halde yeni bölümleri, aynı gerekçelerle açmak" tırmanışı, bugünkü olumsuzluğun, maddi temelini oluşturmuştur. önce bizim bir kısım insanlarımızın katkısıyla başlayan bu olumsuz sürecin yarattığı ortamla, ziraat fakültesi açılması furyası hızlanmış, ama bu kez bizim insanlarımıza sormadan, onların itirazlarına kulak asmadan, hızlanarak devam etmiştir.

YÖK sistemiyle kurumsallaşan plansızlık ve buyurganlık anlayışıyla sayıları on dörde ulaşan fakülte, her bölüme her yıl artan sayıda verilen öğrenci kontenjanı...

Hangi bilim dalında on üç bölüm vardır? Hangi bilim dalında, her bölüm ayrı fakülteymiş gibi öğrenci kontenjanı almaktadır?

Ve, önce bizim insanlarımızın, sonra YÖK sorumsuzluğunun tırmandırdığı süreç, 1992 de TBMM den çıkarılan bir yasa ile fakülte sayısını 22 ye yaptırmıştır. Parlamento komisyonu, bir gece yarısı, A ilinin önerisini, B, B nin önerisi A destekliyor, sekiz yeni fakülte daha, bir saatte açılıyor.

Öğrenci alan 14 fakülte, aslında her bölüm öğrenci aldığı için, 100 ü aşkın fakülte ve her yıl 4500 civarında mezun. Mesleğin statüsü düşmüş, bu yüzden sınava girenlerde son tercihlerine girenler ziraat fakültelerinin öğrencisi olmuşlar.

Öğretim ve fiziki altyapısı olmayan fakülteler, fakültelere istemeden devam eden, mesleğini sevemeyen öğrenciler ve son yıllarda 3500 - 4000, önümüzdeki bir kaç yıl içinde 8000 - 10000 civarında yeni mezun daha şimdiden işsizlik boyutu 17000 civarında, üç ay sonra 21000, onbeş ay sonra 25000, daha sonra her yıl sekiz, onbin daha.

Nüfus % 2,5 artmaya devam ediyor. İlkokula başlayan çocukların yüzde doksanı üniversite kapısına dayanıyor. Lise mezunu çocuğu olan ailelerin hemen tümü, "Çocuğum nereye olursa olsun,

bir yere girsin" diyor. Tüm var olanlara rağmen, üniversite çağında okullaşma oranı % 14 le oldukça düşük ve ardından geliyor 22 fakülte, geliyor her yıl onbin öğrenci.

Tablo bu "Ey Ziraat Mühendisleri Odası, her yıl artan beşbin dahil, bu çocuklara istihdam yarat, bu trajik tırmanışı durdur. Niçin iş bulmuyorsun? Niçin gece yarısı parlamento kulislere ile açılan fakülteleri engellemiyorsun, kapatmıyorsun?" Bizlere sorulan da bu ve benzeri.

Sorun, artık meslek kuruluşlarının, Oda'ların, bizim Oda'mızın yetki ve görev olanaklarıyla çözülecek boyutu çoktan aşmıştır. Bırakınız meslek kuruluşlarını, Bakanlıkları, hatta hükümetleri de aşmıştır. Bizim sorunumuzu bilmeyen Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar dahil hiç bir yetkili yoktur.

Sorun bir Türkiye sorunudur. bu kıyamet yalnızca bizim başımızda da kopmamaktadır. Türkiye'nin tarımı ile sanayisi ile bir yeni atılım ve kalkınma sürecine girmesi, sektörlerin kendi dinamikleriyle teknoloji talep etmeleri dışında da, kesin çözüm, bize göre yoktur. Kamu kuruluşlarında yılda 500 bilemediniz 1000 ya da 1500 gibi ölçeklerle yaratılacak olanaklarla, çözülebilecek boyutu da çoktan geçmiştir.

Bunları, umutsuzluk enjekte etmek, Oda'mızın bu sorunu niçin çözemediğine gerekçe yaratmak için, söylemiyorum. Sorunun nitel ve nicel boyutları nedir, sorunu yaratan ve tırmandıran değişkenler nelerdir, bunları anımsatmak açısından ifade ediyorum.

Oda'mız görev dönemi boyunca, bir yandan sorunun ağırlaşmaması için çaba göstermeyi, bir yandan kısa gelecekte ne tür çözücü mekanizmalar kullanılabilir onu aramayı, bir yandan da uzun gelecekte kalıcı çözümler nasıl yapılabilir, o konularda değerlendirmeler yapmayı ödev saymıştır.

Yalnızca son iki yıl içerisinde değil, ondan önceki dönemlerde de, önce sorunun nitel ve nicel boyutları ortaya çıkarılmaya çalışılmış, ardından bunları yaratan gerekçe ve nedenler araştırılmış ve yaşananların daha ağırlaşmaması için, uzmanlık kurullarımızın katkılarıyla, öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

ÇALIŞMA RAPOR'unda ayrıntılı olarak açıklanan uzmanlık çalışmaları yapılmış, kamuda çalışanlar, özel çalışanlar tüm meslek kesiminin değerlendirmeleri alınmış, tüm

fakültelerimizle sürekli bilgi iletişimi ve etki-leşim gerçekleştirilmiştir. Sayısız toplantı, Öğretim - İstihdam Kurulu çalışmaları, bu konuya özgü Sempozyum ve benzeri çalışmalarla üretilen önleyici çözümleyici yaklaşımlar, yazılı ve sözlü olarak, ilgili her kesime her kişiye ulaştırılmıştır. Tüm bunları içeren, kısa ve uzun gelecek önlemlerini kapsayan çok sayıda rapor, hatta bunları irdeleyen dergi ve kitap yayınları, yetkili her makam ve kişiye defalarca iletilmiştir. Cumhurbaşkanından - Başbakanı, Tarım Bakanından - Sanayi Bakanına kadar tüm Bakanlara, partilerin yöneticilerine, tüm milletvekillerine, YÖK sorumlularına, DPT'den Ziraat Bankasına kadar tüm etkili yetkili kamu kuruluşu sorumlularına, tüm ilgililere, yönetim kurulu olarak, yeri geldiğinde yönetim kurulu başkanı olarak, sayısız defa, yazılı ve sözlü biçimde sorunlar ve olası çözümler açıklanmaya, anlatılmaya, kavratılmaya çalışılmıştır. Yeni fakültelerin açılmasının önlenmesinden, öğrenci kontenjanlarının azaltılmasına, açılmasına karar verilmiş fakültelerin kapatılması veya başka alanlara dönüştürülmesinden - açılmış fakültelerde bölüm sayılarının artık artırılmamasına, mühendislik ünvanına yaraşır öğretim programlarına geçilmesinden - nitelikli öğretim yapılmasına, bölüm sayılarının artırılmasından - sektörün ihtiyaç duyduğu nitelikte mühendis yetiştirilmesine kadar, akla gelebilecek tüm çözümleyici öneriler geliştirilmiş, bir sistem bütünlüğüne dönüştürülmüş, sözünü ettiğim tüm ilgili ve yetkililere defalarca ulaştırılmış, anlatılmış, örgütümüze aktarılmış, yayınlarımızla üyelerimize duyurulmuştur. Son dönemde yayınlanan Tarım ve Mühendislik Dergilerinin önemli bölümü bu konuya ayrılmış, iki adedi yalnızca öğretim ve istihdamı işlemiştir.

Sorunun daha da ağırlaşmasını önlemeye yönelik bu çabaların yanında, kısa gelecekte, özellikle istihdam yaratmaya dönük neler yapılabilir, araştırılmaya, ortaya çıkan çözüm doğrultuları yaşama geçirilmeye çalışılmıştır.

Halk diliyle "Ölü görüp ağlamayan, düğün görüp oynamayan" kimilerinin küçümsedikleri, nasıl, hangi hukuk temellerine dayalı olarak ve ne zorluklar aşarak çıkarıldığının farkına varmadıkları Yetki Tüzüğü, bugün de, gelecekte de, mesleğin tüm disiplinlerinde istihdam yaratacak dinamikleri ve doğrultuları bünyesinde taşıyan bir düzenlemedir. Düşününüz ki bu düzenleme,

kaynağını oluşturan 1960 tarihli Ziraat Mühendisliği Kanunundan 31 yıl sonra, gerçekleşebilmiştir. Keşke çok daha önceki yıllarda çıkarılsaydı da, zamanında kurumlaşabilseydi, zamanında mevzileri ele geçirebilseydi.

1988 de bu onurlu sorumluluğu üstlendiğimiz ilk dönemde, Yetki Tüzüğünü çıkaracağız dediğimiz zaman, Oda organlarında ödevli bir kısım arkadaşımız dahil çok kimse dudak bükmüştü. Bu Bakanlıkla, bu fakülteyle, ortak çalışma yapılabilir mi, kuşkularını taşıyıştı. Belki haklıydılar, ama inanç, inancın getirdiği direnç ve sorumluluk anlayışı ile birlikte çalışılmaz sanılan Fakülteyle de Bakanlıkla da ilkeli ilişkiler geliştirilmiş, lafla değil biz-zat bizim hazırladığımız taslak ortaya koyularak, sonuca ulaşılmıştır. Yaklaşık dört yıllık bir zor süreç, bir dizi engelleme, bir dizi zorluk, gereğinde gece gündüz çalışılarak ve keskinlikle bu Oda'nın dinamiği ile sonuca ulaşılmıştır.

Doğaldır ki bu Tüzük, mesleğin tüm sorununu bir anda tılsımlı bir hünerle çözecek, bir sihirli değnek niteliği taşımamıştır, taşınması da beklenmemiştir. Çünkü bu düzenlemenin kaynağı 7472 sayılı, 1960 tarihli Ziraat Yüksek Mühendisliği Kanunu'dur ve kanun hükmünün tanıdığı ölçüde yetkilendirme yapılabilmiş, kanun metninin tanımadığı olanakların tüzüğe koyulması hukuk sistematigi bakımından mümkün olmamıştır. Gerek bu durum, gerekse tarımda ziraat mühendisliği dışında veteriner hekimlik, kimya, makina, gıda, su ürünleri mühendisliği ve benzeri başka disiplinlerin de fonksiyonlarının bulunması yüzünden, tüm alanlarda tekeli yetkiler edinilmesi de, hukuken gerçekleştirilememiştir.

Bütün bunlara rağmen, otuz bir yıl sonra Oda'muzun soluklu dirençli çabası ile yürürlüğe giren Tüzüğümüzün, mesleğimizin geleceğinde, değeri giderek anlaşılacaktır. Tüzüğün bir çok başka meslek için söz konusu olmayan çok önemli çalışma ve istihdam dinamiklerini taşıdığını iyi görmek gerekmektedir. Bu düzenleme ile tanınan hakların yaşama geçmesi, kuşkusuz bir çok alanda yeni yönetsel düzenleme ve anlayışları da gerekli kılmaktadır. Ama kanımızca Tüzüğün yaşama geçmesinin, uygulama olanağı bulmasının ön koşulu, çalışanıyla çalışmayanıyla, kamu yöneticisi ile özel çalışanı ile meslektaşlarımızın, Oda'muz örgüt birimlerinin

sağlanan olanakları sahiplenmeleri, bunların farkına varmaları ve haklarını titizlikle savunmalarıdır. İnancımız odur ki, bu düzenlemeyle sağlanan olanaklar kitlemizce algılanıp, sahiplenildiği oranda, pratiğe uygulamaya yansiyacak, gelişerek kurumsallaşacaktır.

Yapılması gereken, bir yandan bu kitlesel tutumu geliştirmek, bir yandan da uygulamayı kolaylaştıracak düzenlemeleri oluşturmaktır. Bir tüzük nasıl çıkarılır, bir yasal dayanağı olmadan yeni bir tüzük çalışmasına nasıl geçilir gibi, temel hukuk bilgilerini dahi edinmeden, "Tüzüğü değiştirmek gerekir." gibi temelsiz ve bilgi eksikliğine dayalı fanteziler yerine, bu tür çabalara destek olmak gerekir. Oda'mız son çalışma döneminde işte bunu gerçekleştirmeye çaba göstermiştir.

Başta Tarım ve Köyişleri Bakanlığı olmak üzere ilgili kamu kuruluşlarından, Tüzük kullarının aranması sürekli talep edilmiş, örgütümüzün, sürekli uyarılar ile, tanınan haklara sahip çıkması sağlanmaya çalışılmıştır.

Zirai Mücadele alanında, iki yönetmelik taslağı bizzat Oda'mızca hazırlanmış, Tarım ve Köyişleri Bakanlığına sunularak aynen yürürlüğe girmesi sağlanmıştır. Bizim gibi meslek odalarının hizmet yaşamında örneği pek görülmeyen bir demokratik katılım sürecini bizzat planlayıp yürüterek, bir hukuk zaferi niteliğini taşıyan Tüzüğü yürürlüğe sokan bu Oda, bu kez mesleğin çok belirleyici bir alanında yalnızca ziraat mühendislerinin yetkili olduklarını kurumsallaştıran iki yönetmeliği oluşturarak, istihdam doğrultusunda çok önemli bir olanağı daha yaşama geçirmiştir.

Benzer çalışmalar, tarımsal projelerde ziraat mühendisi imzası ve Oda üyeliği koşulunun aranması konusunda da sonuçlanmış, yem yönetmeliğinin, sigorta mevzuatının, gıda mevzuatının Tüzük doğrultusunda değiştirilmesi konularında da sürdürülmüştür.

Meslektaşlarımıza, mesleki uygulama, tarımla ilgili yatırım ve işletme konularında, özel koşullarda kredi sağlanması, krediler için teminat ve faiz kolaylıkları getirilmesi yolunda yıllardır sürdürülen çalışmalar olumlu bir noktaya ulaştırılmış, Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü yetkilileri ile ilkesel anlaşma sağlanmış, uzman grubumuzca hazırlanan sistem

önerisi Banka'ya sunulmuştur. Yakın zamanda bir Banka genelgesi ile yürürlüğe girmesini beklediğimiz bu sistem ve Oda'mızın ısrarlı istemleri sonucu Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nun kredi güvencesi ve faiz farkının Hazine'den karşılanmasını öngören Kararnamesinin, eşzamanlı biçimde yürürlüğe girmeleriyle, özel alanda istihdam konusunda, çok önemli ufuklar açılacak, olanaklar somutlaşacaktır.

Kısa dönem istihdam olanaklarını araştırma çabalarının bir bölümünü ise kamuda istihdam çalışmaları oluşturmuştur. Yeterli olmamakla birlikte çeşitli tarım satış kooperatif birliklerinde ziraat mühendisi çalıştırma olanakları yaratılmış, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı kuruluşu yasa tasarısına, bütünüyle Oda'mızın çabasıyla 1200 ziraat mühendisi kadrosu ekletilmiştir.

Tüzük çalışmalarında ortaya çıkan bir sorunu da, 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Kanunu'nun, istihdam sağlama etkililiği ve istihdam alanı tanımında ortaya çıkan yetersizliği oluşturmuştur.

Bu nedenle Oda'mız uzman grubunda yasa metni üzerinde bir çalışma yapılmış ve uzun gelecek sorunlarını aşmak açısından yeni bir yasa taslağı hazırlanmıştır.

Adana Milletvekili Savın Timurçin Savaş tarafından parlamentoya sunulan taslağın, gelecek dönemlerde yoğunlaştırılacak çabalarla yaşama geçirilmesi, önemli istihdam olanaklarını da beraberinde yaratacaktır.

ÇALIŞMA RAPOR'unda ayrıntılı olarak aktarılan bu çabalarımızın yanında, gerçekleştirilen sektörel sorgulamalarla ise hem tarımın sorunları irdelenmiş, çözümleyici yaklaşımlar üretilmeye çalışılmış ve hem de mesleki sorunumuzun bu genelde çözümüne katkıda bulunmak, amaçlanmıştır. Tarımsal destekleme politikaları da, gıda ve beslenme sorunları da, aynı anlayışla ele alınıp değerlendirilmiştir. Mutlulukla belirtmek durumundayım ki, "sorunların etrafında dolaşıldığı, yalnızca tartışma yapıldığı, sentezler ve çözümlemeler üretilmediği" gibi yaklaşımlarla küçümsenmeye çalışılan bu etkinlikler, konularla ilgili her kesimin görüşlerini yansıttıkları bir demokratik zenginliğe dönüşmüş, sonuç değerlendirmeleri yapılmış, ülkeyi yöneten ve yönetmeye aday tüm sorumluların yararlanması

amaçlarıyla katıldıkları geleneksel platformlar haline dönüşmüştür. Sevinçle belirtmek durumundayım ki, Türkiye yakın tarihinde ilk kez bir Oda, bir sektörü her boyutuyla irdelemeyi, sorgulamayı amatör koşullarına rağmen başlatmış, geriletmeden sürdürmüştür. Kıvançla belirtmek durumundayım ki, Oda'mızın bu sektörel sorgulama etkinlikleri, Cumhurbaşkanı dahil Başbakan, bakanlar dahil, partiler dahil tüm yetkililerin gündemlerini oluşturmuş, düzenleme tarihlerinde TV lerle radyolarla ülkenin gündemine girmiştir.

Övünçle belirtmek durumundayım ki, bu çalışmaların hiç biri o salonlara hapsedilmemiş, Oda'ya yük olmadan tümü kalıcı yayınlara kitap ve dergilere dönüştürülerek toplumun, ilgililerin yararına sunulmuştur. Destekleme çalışmasında ortaya çıkan görüşlerle bağlantılı yeni devlet uygulamalarında olduğu gibi, yaşama, uygulamaya somut planda yansımaya başlamıştır.

Pamukta, tütünde, çayda giderek başka ürünlerde gündeme gelen seçici destek ve ikili fiyat uygulamaları, "sorunların sadece çerçevesinin çizildiği, somut sentezlerin üretilmediği" ileri sürülen bu çalışmalarda ortaya çıkmış ve RAPOR'da da bir özeti yayınlanan sentezlerden esinlenmiş ve kaynaklanmıştır.

Umudumuz odur ki, geleneksel ve statik anlayışların, rasyonel gerçekçi yaklaşımlara dönüştüğü bu konjonktür, kamu dışında istihdam anlamında önemli olanakları da beraberinde üretebilecektir. Tütün kotasının uygulanmasından, üretimi denetlemek için çaylıkların belli oranda budanmalarına, yeni oluşmakta bulunan borsa mekanizmalarından müdahale fiyatı-ürün fiyatı ilişkisine dayalı pirim uygulamalarına kadar, üretim ve pazar evresinde, teknik hizmete gerek duyulacaktır, teknik elemana gerek duyulacaktır.

Ziraat Mühendisleri Odası, salt tarım üreticilerine duyduğu platonik bir sevgi nedeniyle değil, ülke tarımının ülkenin genel yararları için gelişmesi gereği ve ona katkıda bulunulması sorumluluğu ile, gelişecek tarımın son tahlilde mesleğin sorununun temel çözümünü oluşturacağı düşüncesiyle, bu çabaları gerekli ve zorunlu görmüştür. İstihdam nereden yaratılacaktır? Kamu fonksiyonlarının giderek azaldığı bir kon-

jonktürde, her yıl beşbinli rakamlarla yükselen bir kapasitenin, devlet ne kadarını ve ne kadar süre alabilecektir? Maddi temeli yaratılmadan, yapay senaryolarla istihdam gelişebilir mi? Ziraat Mühendislerini kim çalıştıracak, niye çalıştıracak, sektör bu durumyla ihtiyaç duyuyor mu, duyuyorsa bile gücü var mı? Sektör sorgulaması irdelemesi yapmadan, gelişmeci yaklaşımları üretmeye çalışmadan, bunları nasıl ortaya çıkaracağız?

Benzeri sorulara akılcı gerçekçi karşılıklar bulunması açısından, sektör sorgulamaları hem gerekli hem yararlı bulunmuştur. Bu çalışmaların tümünde beliren ortak yaklaşımlar, beliren çözümleme yaklaşımları, ayrıca incelenmiş ve daha somut daha net politika önerilerine dönüştürülerek ilgililer ve kamuoyuna sunulmuştur. ÇALIŞMA RAPORU'nun ilgili bölümünde ayrıntılı olarak verildiği üzere, mesleğe ve tarıma ilişkin çok sayıda, çözümleme ve öneri belgesi ve raporu hazırlanmıştır. Tarımsal desteklemeden tarımla ilgili kurumsal yapıya, gıda kanunu gereğinden, et hayvancılığına, GAP idaresi yapısından GAP sulama sistemine, tarımın atılım ve ziraat mühendisi gereğinden, ziraat fakülteleri öğretimine kadar birçok alanda çözümlemeleri, öne ileri içeren özel görüşler raporlandırılarak, kamuoyuna sunulmuştur. Bununla yetinilmemiş, sektörle ilgili genel bir değerlendirme yapılmış, sektörün bir özet profilini ve gelişme doğrultuları ve politikalarını içeren, TARIM'93 isimli genel rapor hazırlanmıştır.

Mühendis odaları tarihinde ilk kez bir Oda kamu adına, toplumsal yararlar adına, profesyonel koşullarda bir bilimsel araştırma yapmıştır. GAP Bölgesinde toplumsal değişme eğilimleri, bizzat meslektaşlarımızın, Oda yöneticilerinin yer aldıkları bir alan araştırmasıyla saptanmaya, değişim dinamikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Oda Genel Merkezi ve Diyarbakır Şubesi, Adıyaman, Gaziantep, Şanlıurfa ve Mardin İl Temsilciliklerimiz, amatör anlayışları ve özverili çabaları ile zor koşullara rağmen kentsel ve kırsal alanda araştırma gerçekleştirilmiştir. Övünçle belirtmek gerekir ki bu kapsamda bir araştırma ilk kez bir Oda tarafından yapılmıştır ve bindörtü yüz sayfayı aşan iki ciltlik Sonuç raporları ile GAP Bölgesinin tüm sosyo-ekonomik yapısı, toplumsal yapısının tüm dinamikleri, ilk kez Oda'mızın

çalışması ile toplumun yararına sunulmuştur. Emeği geçen tüm arkadaşlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Mesleki teknik ve bilimsel çalışmaların zamanın elverdiği ölçüde tümü yayına dönüştürülerek ilgililer ve kamuoyunun yararına sunulmuştur. Yalnızca bu dönemde Tarımsal Destekleme Politikaları Sempozyumu, 2000'li Yıllara Doğru Türkiye Tarımı Sempozyumu, 5. Türkiye Sütçülük Kongresi, AOÇ Sempozyumu, Türkiye Tarımı'93 çalışmaları kitaplar halinde, diğer etkinlikler ise Tarım ve Mühendisliğin çeşitli sayılarında özetlenerek, basılı yayın haline dönüştürülmüşlerdir.

Tarım topraklarının korunmasından - kamu çalışanlarının ücretlerine, 1992 yılı tarımının değerlendirilmesinden - hayvancılık sorunlarına, meyve-sebze pazarlamasından SEK nun özelleşmesine, gıda ve beslenme tarım ilişkilerinden çevre-tarım ilişkilerine, ziraat mühendisi istihdamından - tarımsal öğretim sorunlarına kadar bir çok mesleki ve teknik alanda oluşturulan görüş ve öneriler, görüntülü, sözlü ve yazılı yayın organlarında, basın toplantısı, bülten, röportaj ve söyleşi yöntemleri ile kamuoyuna yansıtılmaya çalışılmıştır.

Toplumsal ve mesleki duyarlılık olanakların elverdiği ölçüde somutlaştırılmıştır. Easasen yetersiz ve sorumsuzca bir talanla karşı karşıya bulunan verimli tarım topraklarının, amaç dışı kullanımına kılıf hazırlama niteliği taşıyan yönetmelik için mücadele verilmiş, çeşitli baskılara göğüs gerilerek bu düzenlemenin hukuka ve kamu yararına aykırı olduğu düşüncesiyle, DANIŞTAY'da Yönetmelik iptali davası açılmıştır. Devletin en üst düzeylerinde ödevli yetkililerin açık baskılarına "vazgeçin" dayatmalarına rağmen, kamu yararı adına mücadelede direnilmiş, DANIŞTAY katında kamu yararı savunulmuş ve sonuçta Yönetmelik iptali sağlanarak, verimli tarım topraklarımızın talanı için hazırlanan yasal kılıf yırtılmış, parçalanmıştır.

Bir kısım mesleklerden ziraat mühendisliği uzmanlık alanlarına yöneltilmiş saldırılar için gerekli sorumluluk gösterilmiş, ziraat mühendisliğinin yalnızca bitkisel üretimle sınırlı bir meslek olduğu, hayvancılık konusunda hiç bir ilgi ve uzmanlığımızın bulunmadığı gibi, bilim dışı iddialara karşı, birden çok platform-

da, mesleğin hakkı bilinçle, bilgiyle savunulmuştur.

Mesleğimizin bilimsel haklarına karşı yöneltilmiş sistemli tasfiye yaklaşımları nedeniyle, Tarım ve Köyişleri Bakanına karşı gerekli tavır takınılmış, buna hakkı olmadığı başta Cumhurbaşkanı olmak üzere tüm yetkililere yazılı ve sözlü biçimde aktarılmış, konu basının okunan ve etkili sütunlarına taşınmaya çalışılmıştır. Son derece olumsuz gelişen bu sakat anlayışa karşı kitlesel tavır için durum tüm örgüte zamanında aktarılmış, tüm ziraat fakültelerine görüşlerimiz yazılı ve sözlü olarak duyurularak, meslek haklarına sahip çıkmaları, Oda'mızın bu konudaki ilkeli tutumuna destek olmaları istenilmiştir. Üzülerek belirtmek gerekir ki, on dört fakülteden Adana, İzmir, Erzurum dışında Oda çabasına somut katkı anlamında hiç bir destek ortaya çıkmamış, Genel Merkezin mücadele tutumu örgüt genelinde yeni örneklerle yaygınlaşmamıştır.

Sevr teslimiyetçiliğinin - Kuvay-ı Milliye bağımsızlığına, sultan kulluğunun - özgür yurttaş dönüştüğü, kimliksiz ümmet anlayışının - laiklik temelinde bütünleşmiş millete, tek kişi sultanının, saltanatın-demokratik Cumhuriyete değiştiği, dönüştüğü Atatürk Devrimini yıkmaya yönelik karanlık senaryolara, Sevgili Uğur Mumcu'yu bu nedenle yok edenlere, Sivas'ta canavarca insanlarımızı boğazlayanlara karşı, olanaklarımız ölçüsünde sesimiz yükseltilmiş, tepkilerimiz dile getirilmiştir.

Kamu kesiminde çalışan meslektaşlarımızın ücret ve özlük sorunları Oda'nın gündeminden hiç bir zaman çıkmamıştır.

1988 den bu yana Tarım ve Köyişleri Bakanlığı taşra kuruluşlarında geçerli olan doksan gün sorunu için, gerekli her türlü çaba gösterilmesine rağmen, hatta geçtiğimiz yıl bir ölçüde çözüm üretebilmemize rağmen, son anda ortaya çıkan Maliye Bakanlığı tavrıyla, konu yine çıkmaz bir noktaya getirilmiştir.

Görüşme, tartışma gerekiyor ise Maliye Bakanlığından - Tarım Bakanlığına kadar, tüm etkili ve yetkililerle, sayısız defa görüşülmüş, anlatılmıştır.

Yazmak çizmek gerekiyorsa, Cumhurbaşkanı'dan Maliye BÜMKO Genel Müdürü'ne

kadar sayısız defa yazı, rapor, öneri ve benzeri her türlü başvuru yapılmıştır.

Etkili mesaj gerekiyorsa her dönemde basın ve ilgililere yazılı ve sözlü mesajlar verilmiştir, binlerce imza toplanarak yedi sekiz kalın klasör halinde Tarım Bakanı'nın önüne kovulmuştur.

Ama, gelinen nokta budur.

Geçtiğimiz yıl Sayın Cevheri konuyu algılamış ve bizzat Oda'mız tarafından yazılan genelgeyi imzalayıp örgüte göndererek, çözüm doğrultusunda ileri bir adım atmış ise de, yıl sonuna doğru Maliye Bakanlığı'ndan çıkarılan yeni bir genelgeyle, sorun yeniden canlandırılmıştır. Bu genelge üzerine ise Maliye'nin Tarım Bakanlığı'nın iç işlerine karışmasına engel olunması için, Bakanlık yazılı olarak uyarılmış, bununla yetinilmemiş, Oda'mızca hazırlanan bir dilekçe ile bir meslektaşımız adına, uygulamanın iptali için İdare Mahkemesinde derhal dava açılmıştır.

Kuşkusuz her bireyin kendi özelinde yaşadığı sorun, dünyanın en önemli sorunlarından bilinir. Bunu yadırgamamak da gerekir. Ama şunun bilinmesini istiyoruz ki, aslında bu doksan gün sorunu madencileri, jeologları, ormancıları, jeofizikçileri, metallürjicileri, tarım teknisyenlerini ve daha başka meslekleri de, en az bizim kadar ilgilendirmesine rağmen, bizim Oda'mız dışında sistemli ve soluklu bir mücadeleyi, başka tek bir örgüt yürütmemiştir. Maliye Bakanlığı'nın, "Fabrikada, şantiyede üçyüzaltmışbeş gün süreyle devamlı bulunana verdiğimiz zammı, size üç ay çalışmanız halinde yıl boyu veriyoruz." anlayışı bir türlü geriletilenmiş, daha önemlisi Sayın Cevheri'nin dışında hiçbir Sayın Bakan konuyu algılayamamış, tüm çabalara rağmen Bakanlığın çoğu meslektaş olan yöneticilerinin bir teki bile sorunu sahiplenmemiştir. Doksan gün sorunu tüm çabalara rağmen, doğrudur çözülememiştir ama, bu Oda inanılmasını istiyoruz gerekeni fazlasıyla yapmaya çalışmıştır.

Bu noktada sorunun özünde yattığına inandığımız bir görüşümü, paylaşmak istiyorum.

Bizim gibi demokrasisi yeterince gelişmemiş katılımcı öze kavuşamamış, talep mekanizmaları yeterince etkili kılınmamış ülkelerde, sivil toplum örgütlerinin işleri çok zor. Bu örgütlerden istenenler çok, ama bu örgütlerin bunları hayata geçirme olanakları zayıf ve bu mekanizmalar kurulamadığı için taleplerin kitlelilik boyutuna,

büyüklüğüne kavuşturulması da mümkün olmuyor.

Yani bir demokraside kitlelerin örgütleri, onlar hakkında kararların oluştuğu süreçlere etkili ve yetkili konumda katılamıyorlar ise taleplerinin etki gücü de o oranda yetersiz kalmaktadır.

Bir toplumda sivil örgütler, karar süreçlerinde yer almanın yanında, kitlelerinin topluca tavır almalarını sağlayamıyorlar ise sorunu kitlelilik yaptırımına dönüştüremiyorlar ise istemleri "zat'ı şahanelerine sunulmuş bir arz" olmaktan öte bir fonksiyon görememektedir. Doksan gün konusunda da, ücret sorununda da, işsizlik trajedisinde de bu demokratik yetersizlik, kanımca en belirleyici etken. En etkili meslek grubu olduğu herkesce bilinen hekimlerimiz, zaman zaman kitleliliğe dönüşen çabalarının sonucunu gördük. Özel hizmet tazminatına % 5 ya da % 10 zam. O nedenle, sorunun özünde çözümünün Oda yapılaşması dışında, demokrasinin gerçekten katılımcı bir öze kavuşmasında, çalışanların çağdaş sendikal haklara kavuşturulmasında olduğunu görmek gerekmektedir.

O yüzdendir ki kamuda görevli meslektaşlarımız açısından ikinci ve daha önemli bir başka konuyu ise sendikalaşma oluşturmuştur.

Ziraat Mühendisleri Odası'nın da, başka mühendis ve meslek Odalarının da sendika kurma görevleri yoktur, buna yasalar açısından hukuk açısından imkan da bulunmamaktadır. Ama bu durum, yalnızca meslek gelişimini değil, kamu çalışanları dahil, meslektaş haklarını da savunması gereken Oda'ların, üretim sürecine yeteneklerini, birikimlerini emeklerini katan meslektaşlarımızın, çağdaş sendikal hakları için duyarsız ilgisiz olmayı gerektirmemektedir.

Oda'mız son iki dönemden bu yana, yayınlarıyla, yaratılan özel platformlarla kamu çalışanlarının sendikalaşması için gerekli her türlü katkıyı yapmaya devam etmektedir. Oda'mızın hiç bir görevlisinin hiç bir ortamda sendikacılığa karşı ya da o anlama yorumlanabilecek tek bir beyanı, tek bir mesajı söz konusu olmamıştır, olamazdı da. Burada sorun Oda'nın resmen sendika kurulmasına katılmasının ya da bir sendikayı desteklemesinin hukuk açısından mümkün olamamasıdır. Ama buna rağmen, kitlemize durumu yansıtmak, örgütlenmeyi motive etmek için, gerekenler olanaklar ölçüsünde

yapılmaya çalışılmıştır.

Aslında bunlar sorunun yan unsurlarıdır. Bize göre sorunun çok sayıda belirleyici değişkeni vardır ama, bunlardan birisi son derece önemlidir. O da işin maddi temelidir. Kitlenin koşulları sendikal örgütlenmeyi dayatmıyor ise istediğiniz kadar üst yapı güdülemesi yapınız, sonuç alamazsınız. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yapısında, bize göre ücret sorunları daha ağır, bize göre hiyerarşik statü ve görev niteliği sorunları daha ağır, bize göre hiyerarşik statü ve görev niteliği sorunları daha olumsuz olan tarım teknisyeni arkadaşlarımızın, yardımcı personelin dinamizmi işte bu maddi temeldir, bu somut koşullardır. Bizim insanlarımızın yeterli ilgiyi göstermemelerinin özünde de birçok başka etkenin yanında, daha belirleyici olarak, görelî statü ve ücret avantajı yatmaktadır.

İyi ama DSİ ziraat mühendisleri niye daha hızlı sendikalaşıyor. Kanımca orada da aynı neden geçerli. Tarım Bakanlığında ortalama ücretler dört milyon civarındayken, on milyon alan meslektaşımın motivasyon eksikliği ne kadar olağan ise DSİ de onmilyon alan meslektaşımın, onaltımilyon alan şoförünün olduğu bir ortamda daha dinamik olması da aynı ölçüde olağandır ve ikisi de aynı temelden kaynaklanmaktadır.

O nedenle sorunu bu özde bu temelde görmeden değerlendirmemek gerekir. Tabii Tarım Bakanlığının sendikal örgütlenmeyi hala daha içine sindiremeyen anlayışı ile koalisyonun SHP kanadının yönetimindeki bir DSİ nin görelî hoşgörülü ve çağdaş tavrını da unutmamak gerekir.

Sendikalaşmada bir önemli hususu da bütünlükçü davranma zorunluluğu oluşturmaktadır. TARIM - SEN'e ilk üye olanlardan biri benim. Ama sorun tekil tavırlarla çözülecek boyutta değil. Oda'mızın bu noktadaki yaklaşımı, üst örgütümüz olan TMMOB nin tutumuyla bağlantılı olmak durumundadır, öyledir. TMMOB konuyu gözleyebildiğimiz kadar, olabildiğince ciddi değerlendirmeye çalışmış, genel görüşlerini tüm yetkililere de aktarmıştır. Ama şunu ifade etmek istiyorum ki sorun sanıldığından daha sıkıntılıdır, örneğin TMMOB düzeyinde bile mühendisler için işkolu sendikacılığı mı, meslek sendikacılığı mı tartışmaları dahi tümüyle bitirilmiş değildir. Konuya bir de bu bütünlük çerçevesinden bakmak, yasal tabanı

oluşturacak kanunun çıkmasından sonra, daha dinamik yaklaşmak gerekli bulunmaktadır.

Oda'mız sendikalaşma konusunda tavırsız edilgin kalmamıştır, doksan gün konusunda pasif ve çabası olmamıştır. Ama şunu da söylemem gerekir ki, kamu dışında çalışan meslektaşlarımızın çoğunun asgari ücret koşullarına, sigortasızlığa, güvencesizliğe mahkum edildikleri bir ortamda, işsiz, çalışmayan meslektaşlarımızın güvenceli ortamlarda kamuda çalışanlardan sayıca daha fazla olma durumuna ulaştığı bir ortamda, doksan gün sorununun da, kamu sendikacılığı sorununun da bu Oda'nın önceliği edilmesi hakkını kendimizde görememiştir, önceliği işsizlik sorununa vermeyi daha doğru bir yaklaşım olarak kabul etmişizdir.

Örgütü güçlendirecek, örgütle birlikte çalışmayı, üretmeyi sağlayacak mekanizmaları oluşturma yolundaki iyi niyetli çabalarımız, kaynakların kısıtlılığı ve denetimi Genel Merkezin etki alanı dışında kalan nedenlerden ötürü, geleneksel eğilimi büyük ölçüde devam ettirmiştir. Bununla birlikte, 33. Genel Kurul'un verdiği şube açılması görevi, gerekli altyapılar hazırlanarak dönem içerisinde gerçekleştirilmiş, Antalya, Bursa, Erzurum ve Trabzon Bölge Şubelerinin kurulup, çalışmaya başlamaları sağlanmış, yeni kurulan illerde temsilcilik örgüt birimleri zamanında oluşturulmuştur.

33. Genel Kurulda gerçekleşen Oda Tüzüğü değişikliği ile öngörülen Danışma Kurulları'na işlerlik kazandırılmış, ikisi Ankara dışında olmak üzere dört kez Oda Danışma Kurulu toplantısı yapılmış, sorunlar örgüt bütünlüğü içerisinde tartışılmış ve gerekli ilke kararları oluşturulmuştur.

Olanaklar ölçüsünde Ankara dışı örgüt birimlerinde üye toplantılarına katılmış, Genel Merkez etkinlikleri her defasında örgüt geneline duyurulmuş ve çalışmalarımıza bir çok örgüt biriminden çok yönlü katkı ve katılım sağlanmıştır.

Gerçekleştirilen ısrarlı girişimler sonucunda Tarım ve Köyişleri Bakanlığının Bakanlık birimlerine sunulan özel nitelikli projelerde Oda üyeliğinin aranması zorunluluğu ilk kez sağlanmış, isteyen üyelerin Oda ödentilerini ücretlerinden kestirebilecekleri yine ilk kez Bakanlık emri haline getirilmiştir.

Fiziki mekan sorunu açısından, öngörülenin üzerinde bir performans sergilenmiş, Ege Şubemizin geçen dönem ortak çabalarımızla edindiği binasının donanımına katkıda bulunulmuş, Diyarbakır Şubemizin kendi olanaklarını kullanarak aldığı dairenin maliyetine önemli katılım gerçekleştirilmiştir. Daha önemlisi, Genel Merkez için iki katlı, geniş teraslı, yaklaşık üçyüz metre kare kullanım alanı bulunan şimdiki mekanımız, zor koşullar, yüklü borçlar göze alınarak edinilmiş, meslektaşlarımızın Oda'larına gösterdikleri ilgi ve Oda çalışmalarından sağlanan kaynaklarla Oda'mıza mal edilmiştir.

TMMOB Genel Kurul'unun aldığı karar uyarınca Oda'laşma sürecini Oda'mız bünyesinde geçirmeleri öngörülen Peyzaj mimarı meslektaşlarımızın örgütlenmelerini kolaylaştırmak için gerekli destekler verilmiş, gerekli alt yapılar hazırlanmış, çalışma mekanı dahil Genel Merkez ve Şubelerimizde hizmet ortamları yaratılmıştır. Oda'mız 4. Danışma Kurul'unda alınan ilke kararı uyarınca, Yönetim Kurul'umuz Peyzaj Mimarları Odası kurulması önerisini, 34. Genel Kurul'a sunmaya karar vermiştir.

Yeni bölge şubesi açılması için yapılmış bulunan başvurular da Yönetim Kurul'unda değerlendirilerek, örgüt yapılanmalarının güçlenmesi, yaygınlaşması anlayışı ile Genel Kurulun değerlendirmesine sunulması uygun bulunmuştur.

Taşınmaz edinimi, çalışma mekanlarının donanımı, bilgisayar sistemlerinin kurulması, gerçekleştirilen çok sayıda mesleki ve bilimsel etkinlik, toplumun yararına sunulan altı adet kitap ve altı adet derginin yarattığı maliyetlere rağmen, kaynak yaratılmış, geçen Genel Kurula göre altı misline yakın artış gösteren nakdi kaynakla, 34. Genel Kurula ulaşılmıştır.

Ziraat Mühendisleri Odası'nın 1994 baharında ulaştığı nokta, önemli bir noktadır, anlamlı bir noktadır. Oda amaçları, meslek amaçları açısından öngörülenlerin, yapılması gerekenlerin kuşkusuz tümü gerçekleştirilmiş değildir ve tersine çözüm bekleyen çok sayıda sorun günümüzde de vardır, gelecekte de olacaktır. Ama tüm bunlara rağmen bugün Ziraat Mühendisleri Odası, abartmadan ifade etmek durumundayım ki TMMOB içerisinde en aktif, en üretken örgüttür. Bu saptama yalnızca bizim tarafımızdan değil, dışımızdaki bir çok çevre tarafından, her platformda dile getirilmektedir.

Ziraat Mühendisleri Odası, sorumluluğunun bilincine eren, bunun gereğini üretkenlik temelinde sergileyen, bu süreçten ortaya çıkan görüşleri her çevreye yansıtmaya çalışan dinamizmi ile kendi olanakları ile yarattığı düşünce ve bilgi birikimi ile medyadan - yöneticilere, devletin en üst konumunda bulunanlardan tüm siyasal odaklara kadar tüm odalarda farklı ve saygın bir konumdadır. Tarım konusunda Bakanlıklar, üniversiteler dahil en yoğun düşünce üreten yapısıyla, her kesimce ciddiye alınan bir otorite konumundadır.

Ve bugün Ziraat Mühendisleri Odası edindiği toplumsal saygın statünün yanında, çözüme kavuşturduğu fiziki olanaklarıyla, sağlamış bulunduğu akçal kaynaklarıyla her türlü hizmeti yerine getirebilecek potansiyeli ile meslek toplumuyla barışmıştır, tabanıyla kitleleriyle büyük ölçüde kaynaşmıştır ve bütünleşmiştir.

Çok zor koşulları yaşayarak, çok zor aşamaları geçirerek sürdürülmüş bulunan sorumluluk ve üretkenlik dinamiğinin, her aşamasında Oda'sını sahiplenme inancını yüreği ile ortaya koyan, tüm meslektaşlarımızla övünç duyuyoruz.

Oda çalışma ve çabalarının her evresi ve her boyutunda Oda örgütlülüğünü canlı tutma, örgütlü davranışla katkıda bulunma ve üretme bilincini sergileyen tüm meslektaşlarımızla, kıvanç duyuyoruz.

Düşüncesiyle - eylemiyle bu sorumluluk yaklaşımını paylaşan, katkı koyan tüm meslektaşlarımıza Yönetim Kurulumuz adına minnet duygularımızı sunuyorum.

Genel Merkez çalışmalarını yüreklendiren, her koşulda olanakları elverdiğinde destek olan, örgütün bayrağını ülke düzeyinde taşıyan tüm Şube ve İl Temsilciliklerimizin çok değerli yöneticilerine, çeşitli uzmanlık ve çalışma gruplarımızda uzun süre ve hiç bir karşılık beklemezsiniz, amatörce hizmet üreten tüm arkadaşlarımıza, şükran duygularımızı sunuyorum.

34. Genel Kurul'umuzun ülkemiz, ulusumuz, tarım toplumumuz ve mesleğimiz adına yararlı kararlar alacağına, Oda'mızın ulaştığı bulduğu sorumluluk çizgisini hiç bir koşulda geriletmeyecek, daha da geliştirecek sentezleri üreteceğine içtenlikle inanıyorum.

Genel Kurulumuza amaçlarımız doğrultusunda başarı diliyorum.

"TARIM HAFTASI'94" GENEL MERKEZ, TÜM ŞUBELER VE İL TEMSİLCİLİKLERİMİZ TARAFINDAN DEĞİŞİK ETKİNLİKLER DÜZENLENEREK KUTLANDI

"TARIMSAL YAPI - DÖNÜŞÜM VE STRATEJİ ARAYIŞLARI" SEMPOZYUMU

1987 yılından bu yana "TARIM HAFTASI" biçimine dönüştürülen "Tarımsal Öğretim" in başlamasının yıldönümünün kutlanması etkinlikleri bu yıl da hem Genel Merkez ve hem de tüm Şubelerimiz ve İl Temsilciliklerimiz tarafından önemli çalışmaların sergilenmesine sahne oldu. Genel Merkez'ce düzenlenen en önemli etkinlik kuşkusuz Türkiye'de tarımsal yapının bugününü irdeleyerek daha ileri bir yapıya dönüşmede izlenmesi gerekli stratejilerin tartışıldığı "Tarımsal Yapı-Dönüşüm ve Strateji Arayışları" Sempozyumu oldu. 12-14 Ocak 1994'de gerçekleştirilen Sempozyum'a Oturum Başkanı, Konuşmacı, Tartışmacı ve Panelist olarak altmışın üzerinde Üniversite Öğretim Üyesi, Yüksek Bürokrat, Tarım Satış Kooperatifleri ve Köy Kooperatifleri Birliklerinin Temsilcileri, Parlamenterler ve Gazeteciler katıldı. Çok yoğun bir ilgi ile karşılanan ve izleyenlerden gördüğü ilgi üç gün boyunca hiç eksilmeyen, ayrıca yazılı ve görsel basında sürekli yer alan bu Sempozyum'da sunulan görüşler ve yapılan tartışmalar çok yakında kitap olarak yayınlanacak.

Sayın Cumhurbaşkanını Tarımsal Yapı-Dönüşüm ve Strateji Arayışları Sempozyumunda

Sempozyum'un yedi oturumunda şu konular tartışıldı: DEĞİŞME SÜRECİNDE TARIMIN YAPISAL ANALİZİ, TARIMSAL YAPIDA DÖNÜŞÜM DOĞRULTUSU, TARIMDA NÜFUS VE İNSAN ÖGESİ, İŞLETME YAPISI VE TOPRAK KULLANIMI, TARIM KESİMİNDE SERMAYE, TARIMIN GELİŞME GEREĞİ VE YAPISAL DÖNÜŞÜM, TARIMSAL YAPININ DEĞİŞİMİ VE ÖRGÜTLENME, TARIMSAL YAPININ İYİLEŞTİRİLMESİNDE KAMU İŞLEVLERİ.

Oda Başkanımız Sempozyum Açış Konuşmasında

Sempozyumdan Bir Görünüş

TÜRKİYE II. TEKNİK ARICILIK KONGRESİ VE SERGİSİ GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Düzenleyici kuruluşlar olarak ODA'mız ile A.Ü. Ziraat Fakültesi, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TÜBİTAK, T.C. Ziraat Bankası ve Türkiye Kalkınma Vakfı'nın yer aldığı Teknik Arıcılık Kongresi, yapılan çok ilginç sunuşlar yanında, izleyicilerini çoğunlukla yetiştiricilerin oluşturması nedeniyle de büyük ilgi gördü ve takdir topladı. Kongre sırasında Arı ve Bal'a ilişkin sergi yanında "En iyi bal" yarışması da düzenlendi ve bu yarışmaya da Türkiye'nin hemen her bölgesinden çok sayıda yetiştirici katıldı.

Devlet Bakanı Sayın Necmettin CEVHERİ Tarım Haftası 94'de

Kongre aşağıda ana başlıkları sunulan altı oturum ve bir panelden oluşmaktaydı. Oturum başlıkları: TÜRKİYE ARICILIĞININ TANIMI, TÜRKİYE ARICILIĞINDA DAMIZLIK VE VERİMLİLİK SORUNLARI, ARI SAĞLIĞI, TÜRKİYE BİTKİ ÖRTÜSÜ VE ARICILIK, BİTKİSEL ÜRETİMDE ARININ ROLÜ, ARI ÜRÜNLERİNİN İŞLENMESİ, KULLANIMI VE KALİTE KONTROL SORUNLARI, ARICILIKTA ÖRGÜTLENME VE DESTEKLEME POLİTİKALARI.

YENİ BİR YAYIN

SU ÜRÜNLERİ SEMPOZYUMU

Dünya Gıda Günü nedeniyle 14-15 Ekim 1993 tarihlerinde Ankara'da düzenlemiş olduğumuz ve Su Ürünlerinin Beslenmedeki Rolü, Su Ürünleri Üretimi, Su Ürünleri Stoklarının Korunması, Su Ürünlerinin Değerlendirilmesi, Su Ürünleri Teşvik ve Destekleme Politikaları, Su Ürünleri Örgütlenmesi konulu oturumlarda sunulan bildiri-ler ve yapılan tartışmalar ile 2000'li Yıllarda Su Ürünleri Politikaları konulu Açık Oturum'da sunulan görüşleri kapsayan Sempozyum Kitabı yayınlandı. 210 Sayfalık kitap Su Ürünleri konusunda çalışanlar ve bu alana ilgi duyanlar için bir kaynak yapıt niteliğinde olup, Oda'mızdan 100.000.- TL. karşılığında edinilebilir.

Tarımsal Öğrenimin 148. Yıldönümü Münasebetiyle Çankırı'da "2000'li Yıllara Girilirken Türkiye'nin Tarımsal Meseleleri ve Çankırı" Paneli ODA'mızın da Katılımıyla Düzenlendi

Tarımsal öğrenimin başlamasının 148. yıldönümü münasebetiyle İl Müdürü Mevlüt GÜMÜŞ başkanlığında ve ilde temsil edilen tarım meslek kuruluşlarının katılımıyla oluşturulan tertip komitesince 14.1.1994 günü, saat 14.00'te Kültür Müdürlüğü Toplantı Salonunda "2000'li Yıllara Girilirken Türkiye'nin Tarımsal Meseleleri ve Çankırı" paneli düzenlenmiştir.

Yöneticiliğini Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği Genel Başkanı Prof. Dr. Orhan ARSLAN'ın yaptığı panele : Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Dr. Erol BARAZ, Aytaç Dış Ticaret Yatırım Sanayi A.Ş. Genel Müdür Yardımcısı Celil DENKTAŞ, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Turhan CERAN, Ziraat ve Ev Ekonomisi Teknisyenleri Derneği Genel Başkanı Rıza COŞKUN, Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği Adına Dr. Nurullah ÖZCAN, Türkiye Ziraatçılar Derneği Genel Başkanı İbrahim YETKİN, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdür Yardımcısı Hayati ÖZER katılmışlardır.

Çok sayıda davetlinin izlediği panelde Ziraat Odası Meclis Başkanı Haşim UYANIK, İl Müdürü Mevlüt GÜMÜŞ, Vali Erdal AKSU da birer konuşma yapmışlardır. Ziraat Odası Meclis Başkanı Haşim UYANIK yaptığı konuşmasında özetle : Günümüzün en meşakkatli işinin ziraatçılık olduğunu, taban fiyatlarının düşük olması nedeniyle caydırıcı olduğunu söyleyerek bu tip toplantıların sıkça yapılmasını istemiştir.

İl Müdürü Mevlüt GÜMÜŞ de konuşmasında: İnsanoğlunun varoluşundan bu yana beslenme problemleriyle karşı karşıya kaldığını, zirai öğrenimin temel amacının üretimi artırmaya yönelik araştırma, eğitim ve yayım hizmetlerini yapacak teknik elemanları yetiştirmek olduğunu, ülkemizde tarım sektörünün geçmişe göre atılım içinde bulunmasına rağmen henüz Dünya standartları çizgisine yaklaşmadığını, tarım sektöründe teknolojik çok büyük ilerlemeler kaydedildiğini, bu tekniklerin ve teknolojilerin Ülkemiz çiftçilerine transfer edilmesi gerektiğini, bunu sağlamak için en ücra köşelere kadar yayım hizmetlerini götüreceğiz şekilde araç gereçle donatılmak gerektiğini ifade ederek, devamla "Herşeyi bilen eleman yerine konularında yetişmiş elemanlar yetiştirilmelidir. Bu gün Ülkemizde 16 ziraat fakültesi, birçok meslek yüksekokulu ve ziraat, veteriner, ev ekonomisi liselerinde Türk tarımının ihtiyacı olan teknik elemanlar yetiştirilmektedir..." demiştir.

Vali Erdal AKSU da konuşmasında: Türkiye'nin gıda maddeleri üretiminde kendine yeterli olduğunu, ancak hızlı nüfus artışı, tarım arazilerinin maksat dışı kullanımı gibi bazı nedenlerle ileride bizim de açlık sorunuyla karşılaşabileceğimizi, tarımda geçmişe oranla çok büyük gelişmeler olduğunu, tarımdaki bu gelişmede büyük gayret gösteren tarım elemanlarının paylarının büyük olduğunu, söylemiştir. Vali Erdal AKSU daha sonra : "Türk tarımı olumlu gelişmelere paralel olarak belli sorunları da beraberinde getirmektedir. Ana başlıklar altında bazılarını değinecek olursak bunlar yetişmiş personelin istihdamı, tarım işletmelerinin genel-

de küçüklüğü, sermaye yetersizliği, üretim planlamasının yapılmaması, pazarlama, destekleme alımları ve taban fiyat politikası, girdi kullanımlarının yetersizliği gibi konulardır. Bütün bu sorunlar bu panelde tarımcı gözüyle ortaya konacak, çözüm yollarının neler olabileceği açıklanacak ve tartışılacaktır..." demiştir.

Panel başkanının açış konuşmasından sonra İlk olarak Türkiye Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Dr. Erol BARAZ "TABAN FİYATLARI VE DESTEKLEME ALIMLARI" adını taşıyan tebliğinde bu yıldönümünün fevkalade önemli bir yıldönümü olduğunu, zirai ilimin tarımın temelini teşkil ettiğini ifade ederek; "... Bu 2000 yılı her yerde söyleniyor. 2000 yılına daha var ama tüm Dünya 2000 yılına girdi, yani takvime bakmayın siz, şu anda 2000 yılındayız; çünkü 1948'de ilk defa olarak Dünya Ticaret Anlaşması yapıldı ve o günden bu güne kadar bu 5.sidir. GATT diyoruz buna kısa adıyla. İlk defa olarak tarımı içine aldı, bu güne kadar tarım yoktu. Yani Dünya ticaretinde tarımın yeri yoktu. Şimdi Dünya ticaretinde tarıma yer veriliyor... Kendi kendine yeten ülkeyi kabul etmiyorum ben, bunlar 1965'lerde 1970'lerde geçerliydi. Şimdi artık kendi kendine yeterli değil, ne kadar çok satabilen, ne kadar çok alabilen bir ülkemisiniz, işte buradadır..." demiştir. Daha sonra Dr. BARAZ: 2000'li yıllara yapısal bakımdan hazır olmak gerektiğini, hükümetlerin destekleme alımlarında Dünya Fiyatlarını örnek aldıklarını, aslında bu fiyatların Amerika ile Ortak Pazarın birbirlerini Dünya ticaretinden silmek için sübvansiyonlarla aşağı çekilen fiyatlar olduğunu, GATT anlaşmasının bunun önüne geçeceğini, gelişmiş ülkelerin Dünya nüfusunun 1/4'üne sahip olmalarına rağmen Dünya üretiminin % 45'ine sahip olduklarını, Dünya stoklarında da % 54'lük paylarının olduğunu, Dünya ticaretine hakim olduklarını, tarım ülkesi olmanın nüfusun % 50'sinin tarımda çalışır olması anlamına gelmediğini, bunun tarım ülkesinin üretim gücü olduğunu belirterek daha sonra "...Çiftçinin bugünkü şartlarda artık tarlasında iyi bir sene de olsa taban fiyatları da iyi olsa gene de kendini tatmin edecek bir kazanç elde etmesi mümkün değildir. Neden? Bu gayet basit ben bu göreve geldiğimden beri bar bar bağıryorum bu nokta üstünde. Çünkü bu bir iktisadi kaidedir, bu kaide değiştirilemez. Hammaddenin ürettiği artı değer, mamul maddenin ürettiği artı değerden küçüktür. Yani ben bu artı değeri ondan daha büyük yapmak isterim desen de yapamazsın bu bir; ikincisi hammaddenin ürettiği artı değer gittikçe küçülür..." Sayın BARAZ tarımın desteklenmeden olmayacağını, yapısal durumda değişiklik olmadığı için şimdiye kadar yapılan desteklemenin çiftçiye fazla bir şey getirmediğini söylemiştir.

ODA'mızın Yönetim Kurulu Üyesi Turhan CERAN "ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİM VE İSTİHDAMI" konulu tebliğinde: Ekonomik kalkınmanın gerekleri arasında kaynakların tam ve etkin kullanılmasının gerekliliğini ve önemini belirttikten sonra rakamlarla

Türkiye'de ziraat mühendisliği eğitimi hakkında bilgi vererek şöyle devam etmiştir: "... 1993-1994 öğretim yılı için 16 Fakültenin değişik bölümlerine 4895 normal öğretim ve 525'te ikinci öğretim olmak üzere 5420 öğrenci alınması öngörülmüştür.

Ziraat Fakülteleri için 13 ayrı lisans programı bulunmaktadır. Öğretim yapan 16 fakültede sayıları 1 ile 12 arasında değişen lisans programlarının toplamı 103'e ulaşmıştır. 1991-1992 öğretim yılında 13 fakültede 349'u Prof. Dr., 119'u Doç. Dr. ve 162'si Yrd. Doç. Dr. olmak üzere toplam 630 öğretim üyesi olduğu belirlenmiştir. Aynı öğretim yılında ziraat fakültelerinde toplam öğrenci sayısı 17.228'dir..." Öğrenim gören öğrencilerin sosyo-ekonomik durumları hakkında da bilgiler veren Turhan CERAN ziraat mühendisi istihdamı konusunda da çalışacak durumda 30 binin üzerinde ziraat mühendisi bulunduğunu, çalışanların sayısının 15-16 bin olduğunu, 16-17 bin ziraat mühendisinin işsiz ya da mes-

lekleri ile ilgili olmayan işlerde çalıştıklarını söylemiştir. Tebliğinin İstihdam-Sorunlar-Öneriler bölümünde de plansız, programsız ziraat fakülteleri açılmasının sakıncalarını belirten CERAN ziraat mühendisliği eğitiminde bugüne kadar daha çok kamu istihdamının hedeflendiğini, özel kesim istihdamında da bazı problemlerin bulunduğunu, öğrencilerin fakülte tercihi yaparken gelecekteki iş ve kazanç olanaklarını dikkate alarak seçim yaptıklarını, öğrencilerin fakülte tercihinde 10. sıradan sonra olan bir fakülteye motive olamadıklarını, bunun için de ziraat mühendisliğinin çekici hale getirilmesi gerektiğini, lisans programlarının piyasa ekonomisi gereklerine göre belirlenmesini, meslek derslerinin yanında ekonomi, sosyoloji, psikoloji, halkla ilişkiler gibi bilimlerle zenginleştirilmesi gerektiğini belirterek, Ziraat mühendisi istihdamını artırmak için ziraat mühendislerinin görev ve yetkilerine ilişkin tüzük hükümlerinin yaşama geçirilmesi gerekmektedir, demiştir.

ÜYELERİMİZE ÖNEMLİ DUYURU

Meslek odaları çalışmalarını yasaların verdiği yetkiler kadar üyelerinden aldıkları güçle yürütürler.

Üyelerimizin maddi ve manevi katkıları odamız çalışmalarını güçlendirmekte ve daha etkin bir hale getirmektedir.

Oda çalışmalarının yürütülmesi belli maddi harcamaları gerektirmekte, üyelerimizin de aidatları ile oda örgütlülüğünün gereğini yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bugüne kadar bir çok üyemizin bunun gereğini yerine getirmelerine karşın, bazı meslektaşlarımızın, çeşitli nedenlerle oluşmuş, üye aidat borçları bulunmaktadır.

TMMOB'nin 31. 32. ve 33. Genel Kurullarında alınan kararlar ve son 33. Genel Kurulunda gerçekleşen tüzük değişikliği sonucu geçmiş yıllar aidat borçları hesaplanmasında son yılın aylık aidat miktarının esas alınacağı kabul edilmiştir.

Yine TMMOB tüzüğü gereği oda gelirlerinin % 15'inin TMMOB'ne aktarılması gerekmektedir. Üyelerimiz ödemesi de TMMOB, üye sayısı kadar aidattan payına düşen miktarı odamıza borç olarak çıkarmaktadır. Bu da odamızı tahsil etmediği paranın ödemesini yapmak zorunda bırakmaktadır.

Oda yönetimimizin genel düşüncesi, üyelerinin odalarıyla barışık olmasıdır. Bu düşünceden hareketle, üyelerimizin çeşitli nedenlerle oluşan aidat borçlarını 30 Eylül 1994 tarihine kadar ödemeleri halinde herhangi bir farklı tutar talep etmeden, geçerli olduğu yılın aidat tutarı üzerinden borçları tahsil edilecektir.

1 Ekim 1994 tarihinden sonra geçmişe ait borç ödemelerinde ise TMMOB'nin değişen tüzüğü gereği geçmiş yıl borçları bu yılın aylık aidat tutarı üzerinden tahakkuk ettirilecektir. Borçlarını belirtilen tarihe kadar ödemeyenler için 1 Ekim 1994 tarihinden itibaren yasal uygulama zorunluluğunda kalınacaktır.

Üyelerimizin böyle bir uygulamaya gerek kalmadan, borçlarını 30 Eylül 1994 tarihine kadar ödeyeceğine inanıyoruz.

Borç tutarları, işyeri temsilciliklerinden, şube başkanlıklarından ve genel merkezden öğrenilebilir.

Saygılarımızla
Yönetim Kurulu

DÜNYA ÇEVRE GÜNÜ DOLAYISIYLA TEKNOLOJİK GELİŞİM VE ZİRAİ MÜCADELE SEMPOZYUMU

1994 Çevre Günü dolayısıyla ülkemiz için çok önemli ve güncel bir konu olan Zirai Mücadele, Teknolojik Gelişim ve Çevre konusunu ele alan 2 gün süreli bir Sempozyum düzenledik. Açılış konuşmasını Oda Başkanı Mahir GÜRBÜZ'ün yaptığı Sempozyum'da Zirai Mücadele her

azaltan ya da hasat edilenlerde kaliteyi düşürenler olarak tanımlanmaktadır. Üretimde, ürüne zarar verecek zararlı ve hastalıklarla yabancıotlara karşı, bunların zarar yapmayacak düzeyde tutulması ya da popülasyon yoğunluğunun azaltılmasını amaçlayan TARIM-

yönüyle ve özellikle de Çevre'ye etkileri yönünden ele alındı. Konu uzmanı öğretim üyeleri, araştırmacılar ve zirai mücadele ilaçları üreten firma yetkilileri Sempozyuma konuşmacı ve tartışmacı olarak katıldılar.

Aşağıda Sempozyum'da sunulan kimi bildirilerin kısa özetlerini sunuyoruz.

Tarımsal Üretimde Mücadele Fonksiyonu

Prof. Dr. Seval TOROS

Tarımsal zararlı ve hastalıklar, ürün üzerinde, yetiştirici tarafından kabul edilmeyen oranda zararlanma meydana getirerek ürünü

SAL SAVAŞIM (Zirai Mücadele) kavramı doğmuştur. Bu kavram içerisinde etmenlerin üründe zarar meydana getirmeyecek bir düzeyde tutulması için uygulanacak ve izlenecek yolların herbiri TARIMSAL SAVAŞIM YÖNTEMLERİNİ oluşturmaktadır.

Tarımsal üretimdeki zarar hem böcek ve diğer hayvansal zararlılardan, hem de virüs, bakteri, mantar gibi hastalık etmenleri ile yabancıotlar, parazit bitkilerden meydana gelir.

Ülkemizde yetiştirilen kültür bitkilerinde ürün kaybına neden olan hastalık etmenleri toplam 300 kadar olup 35-50 türü ekonomik önem taşımaktadır. Yine ülkemizde yaklaşık 60 kültür bitkisinde ve bunların ürünlerinde zararlı böcek

ve hayvanların yaklaşık 500 kadar olduğu, bunlardan 80-100 türün ekonomik önem taşıdığı bilinmektedir. Bu belirtilen etmenlerin savaşım yapılmadığı durumlarda kültür bitkisi ve ürünlerinde meydana getirdikleri zarar genel olarak yıllık % 10 kadar kabul edilmektedir. Kayıp oranlarına ait değerler ile bunların meydana getireceği zararın tahmin edilmesi çoğu kez yanlışlıklara neden olabilmektedir. Bu yanlışlıklarda % 20 lik bir payın olağan olduğu da kabul edilmektedir.

Kimyasal Mücadele Süreci

Prof. Dr. Cezmi ÖNCÜER

Kimyasal mücadelede başlıca iki ögeden birisi ilaç, diğeri de alettir. Yapılan araştırmalara göre bir ilaçlamada en iyi teknik kullanılmak koşuluyla ilacın ancak % 60-70 kadarı hedefe ulaştırılabilmektedir. Peki geri kalan % 30-40'lık kısım nerede dersek bunun atmosfer kirlenmesi, toprak kirlenmesi, kısacası çevre kirlenmesi olduğunu görürüz. Bizzat yaptığımız bir çalışmada sırt pülverizatöründe 3 numara püskürtme memesi yerine uygun olan 2 numara püskürtme memesi kullanılmasıyla etki oranında % 10 kadar bir artış sağlandığı görülmüştür. Sizlere çiftçimizin püskürtme memesi deliğinin çivi ile daha da genişletildiğini söylersek, gereksiz ilaç kaybımızın azımsanmayacak boyutlarda olduğu kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Kimyasal mücadelede alet seçimi ve seçilmiş aletin uygun biçimde kullanılması son derece önemlidir. Türkiye'de bu hususta bilinç ne yazık ki son derece azdır.

Kimyasal mücadelede iki temel ögeden diğeri pestisitdir. Pestisit gerek çeşit seçimi, gerekse uygulaması bakımından önem arzeder. Bu konuda da yurdumuzda yeterli ölçüde bilinçli olduğumuzu söylemek mümkün değildir. Mümkün olduğunca geniş spektrumlu, yani çevreyi kirlenleten pestisit çeşitleri tercih edilir, yüksek dozda kullanılmak bir tedbir olarak düşünülür, 3-4 pestisiti karıştırarak uygulamak ekonomik sayılır.

Biyolojik ve Biyoteknik Mücadele Yaklaşımı

Prof. Dr. Nedim UYGUN

Kimyasal savaş kolay uygulanabilirliği ve sonucunun hemen alınabilmesi gibi özellikleri ne-

deniyle en çok kullanılan ve hatta tarımsal savaş deyince tek akla gelen yöntem haline gelmiştir.

Kimyasal savaşın olumsuz etkilerinden kurtulmak veya minimuma indirmek için de alternatif mücadele yöntemlerinden "BİYOLOJİK MÜCADELE" ön planda yer almaktadır.

Biyolojik Mücadele, "Hastalık, zararlı ve yabancıotların popülasyonlarını bunların doğal düşmanları vasıtasıyla ekonomik zarar düzeyinin altında tutmak" şeklinde tanımlanabilir.

Bazı yapay ve doğal bileşikler zararlılara zehirlilikleri ile değil, zararlıların biyoloji, fizyoloji ve davranışları üzerine etkili olurlar. Bu tür bileşiklerin kullanılmasıyla yapılan mücadeleye "Biyoteknik Mücadele" adı verilmektedir.

Hiçbir mücadele yöntem ve tekniği tek başına bir ekosistemdeki tüm hastalıklı, zararlı ve yabancıotları aynı anda baskı altına almaya yeterli değildir. Bu iş ancak, tüm mücadele teknik ve yöntemlerinin birbirleri ile ahenkli bir şekilde entegre edilerek kullanılması anlamına gelen Entegre savaş Tüm savaş yöntemiyle mümkündür. Bu yöntemin temel taşı da özellikle Biyolojik Mücadele Etmenleri ve Biyoteknik Mücadelede kullanılan bileşiklerdir. O halde, genelde hedef alınan canlıların dışında diğer canlılara olumsuz etkisi olmayan, doğal dengeyi koruyan, çevrenin dostu ve ekonomik açıdan avantajlı olan bu yöntemler üzerinde ağırlıklı olarak çalışılmasında yarar vardır.

Entegre Mücadele Yaklaşımı

Prof. Dr. Neşet KILINÇER

Entegre Mücadele düşüncesinin temelleri 1950 li yılların başlarında atılmıştır. Ancak bu yılların kimyasal mücadelenin en parlak yılları olması nedeniyle, zararlılara karşı savaşımında bu yeni yaklaşım fazla ilgi uyandırmamıştır. Ancak 1960 lı yıllarda yoğun kimyasal preparat kullanımının getirdiği ciddi çevre sorunlarının araştırmalarla ortaya konulmasıyla bir anda entegre mücadele yaklaşımı ön plana çıkmıştır. Entegre mücadele ekolojinin temel alındığı bir düşünce sistemidir. Doğanın kendi kontrol ve baskı olanaklarından öncelikle yararlanarak zararlı popülasyonlarını ekonomik zarar eşliği altında tutmak için yapılan işlemler bütünüdür.

Başarılı entegre mücadele sistemlerinin oluşturulabilmesi için herşeyden önce biyolojik, ekolojik, ekonomik, toksikolojik araştırmalar ve sistem mühendisliği açısından yapılacak çalışmalarla sağlam bir alt yapının hazırlanması zorunludur. Bu konuda yapılacak çalışmalar şu aşamalardan geçmektedir.

- Entegre Mücadele Teknolojisi ile İlgili Araştırmalar.

- Entegre Mücadele Teknolojisi Geliştirme Çalışmaları.

- Eğitim Programları Aşaması.

Tarım İlaçları Sanayii Gelişim Doğrultusu

Doç. Dr. Enis ERKİN

Tarımda ürün artışını sağlamak için kullanılan girdilerin içinde tarım ilacı günümüzde vazgeçilemeyecek maddeler olarak yer almaktadır. Dünyada gelişmiş ülkelerde birim alana kullanılan tarım ilacı miktarı az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere göre çok yüksektir. Ülkemizde yıllık 30-35 bin ton olan tarım ilacı tüketimi, birim alana olmak üzere Almanya'ya oranla 6, İsviçre'ye oranla 10, ABD ve Japonya'ya oranla 15 kat daha düşüktür. Türkiye'de tarım ilaçları sektörü daha ziyade formülasyon endüstrisi şeklinde olup dışa bağımlıdır. Tüm olumsuz koşullara rağmen bu sektör geçirdiğimiz çeyrek yüzyıl içinde önemli gelişmeler kaydetmiştir. Ülkemizin günümüzde de bir tarım ülkesi niteliğini koruması, sanayisine hammadde kaynağı sağlaması nedeniyle bu sektörün gelişebilmesi, bazı kolaylık ve desteklerin sağlanması ile mümkün olabilecektir.

İlaç Üretiminde Girdi ve Teknoloji

Dr. Saffet ÖZTÜRK

Zararlıları daha etkili, daha ekonomik, insan ve çevre sağlığına daha az zararlı olacak şekilde kontrol etmek için biyolojik etkenliği olan bir veya birkaç maddenin yardımcı maddelerle yapılan fiziki karışımına ilaç veya preparat denir.

Bitkilerin ilaçlanmasından beklenen başarı, bitki koruma ilaçlarının etkili maddelerinin bitkinin her yerine iyi bir şekilde dağılması ve yapışmasına, orada tutunmasına bağlıdır.

Türkiye'de kullanılan tarım ilaçları ve etkili maddeleri ister ithal, ister Türkiye'de imal edilsin uluslararası standartlarda olma zorunluğudur. Bu durum 6968 sayılı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 1958 yılından itibaren böyledir. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı uluslararası standartlara uymayan ilaçlara ruhsat vermemekte, diğer bir ifade ile bunların ithali veya ülkemizde imali bahis konusu olmamaktadır.

Bakanlık ayrıca tarım ilaçları içerisinde yer alan etkili maddelerin uluslararası organizasyonlarca öngörülen safsızlık (impurity) limitlerini aşanların kullanılmasını engellemektedir ve engellemeye devam etmelidir.

Tarım ilaçları içerisinde yer alan yardımcı maddelerin cins, miktar ve kaliteleri ilaçların formülasyon şekillerine, içerdikleri etkili madde cinsine, kullanım alanı ve ilacın etki mekanizmasına ve hatta yer ekipmanları veya uçakla kullanım şekline göre değişiklik arz edebilir.

Diğer taraftan bir ilacın biyolojik etkinliğinin artmasında ve fitotoksik etki göstermemesi için yardımcı maddelerin kalitesinin istenen performansta olması gerekmektedir.

Zirai İlaç Pazarlama ve Dağıtım Sistemi

Yılmaz K. ÖZMEN

Kullanma ruhsatnamesi verilmiş olan ilaçların piyasaya arz edilmesi ve satılması için bugünkü yasa ve mevzuata göre;

1. Bunların azami satış fiyatlarının tesbit edilmiş olması ve ambalajları üzerinde belirtilmesi gerekir.

2. İlaçların, imalatçı ve ithalatçı tarafından yapılmış ve hiç bir suretle bozulmamış orijinal ambalajları içinde satışa arzı şarttır.

3. Her ilaç ambalajının üzerinde Türkçe yazılmış ve harici tesirlerle bozulmayan bir etiketin bulunması ve bu etiketin aşağıda yazılı hususları ihtiva etmesi gerekir.

a) İlacın ticari adı

b) Ruhsat tarihi ve no.su

c) Ay ve yıl olarak imal tarihi

d) İmalatçının adı ve adresi

e) İlacın terkihi

f) Nelere karşı ve nelerde, hangi dozda kullanılacağı

- g) Hazırlama ve kullanma sureti
 h) Brüt ve net ağırlığı
 j) İlacın insanlara, ehli hayvanlara, balıklara, bal arılarına, faydalı böceklere ve kültür nebatlarına toksik tesiri bulunup bulunmadığı,
 k) İlacın etiketi üzerinde beynelmilel teamüllere uygun işaretler, ihtarlar, ikazlar, korunma tedbirleri ve panzehirleri (antidotu) bulunması gerekmektedir.
 ı) İlacın imal ve son kullanma tarihi ve depolama şartları yazılmalıdır.

İthal ilaçlarda ithalatçı kârı brüt % 12; imal ilaçlarda ise imalatçı kârı brüt % 15'dir. İthalatçı ve imalatçı firmalar tarafından bayilere intikal ettirilen ilaçlar, bayiler tarafından azami % 20 kâr marjı ilave edilerek çiftçilere satılır.

Zirai Mücadele İlaçlarının diğer bir dağıtım kanalı da Kooperatifler ve Şeker Şirketi gibi kurumlar tarafından ihale veya küçük partiler halinde yapılan direk alımlarla yöresel çiftçi ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde olmaktadır.

Zirai Mücadele İlaçlarında Piyasa Kontrolü

*Kerime YENİ, Dr. Sevil AĞAR,
Mustafa DURGUN*

Ülkemizde zirai mücadele ilaçlarının kalite kontrolleri, 6968 sayılı "Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu"nun kabulü ile 1957 yılından beri düzenli olarak yapılmaktadır. Ankara'da, 1987 yılı sonuna kadar Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Araştırma Enstitüsünde, 1988 yılından itibaren de Ankara Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Mücadele İlaçları Şubesi bünyesinde; İstanbul'da da önce Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü bünyesinde sonra İl Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü bünyesinde sürdürülmektedir. Kalite kontrol amacıyla Enstitümüzce yürütülmekte olan çalışmalar; düşük biyolojik aktivite nedeniyle bozukluğundan şüphe edilen ilaçlar, mübaya edilecek ilaçlar, ilaçlamanın yoğun yapıldığı illerdeki bayilerden rutin olarak her yıl piyasa kontrol amacıyla alınan örnekler ve firmalarca ruhsat amacıyla gönderilen ilaç örnekleri üzerindedir.

Piyasa kontrol çalışmalarındaki amaç, çiftçi tarafından sağlıklı, kaliteli ilacın kullanımını sağlamak, kalite sapması gösteren örneklerin en kısa zamanda tüketimini engelleyerek, gereksiz ilaçlama sonucu doğabilecek maliyeti düşürebilmek, dolayısıyla kıt kaynakların israfını önlemek ve böylece ülke ekonomisine katkıda bulunmak; aynı zamanda bozuk ilaçların neden olabileceği çevre kirliliği problemlerini giderebilmektir. İlaçların çevreye olabilecek zararını azaltabilmek için; çevreye enaz düzeyde etkili ilaçların seçimi ve ancak gerekli olduğu anda kullanımı, uygun depolama koşullarında muhafaza edilen ve özelliklerini koruyan ilacın en uygun aletle atımı, son ilaçlama ile hasat arasındaki sürenin önemini içeren konularda bayi ve çiftçi eğitim çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

Türkiye'de İlaç Pazarlama Sisteminde Denetim

*Prof. Dr. Mehmet Asil YILMAZ
Doç. Dr. Sadettin BALOĞLU*

Ülkemizde ilaç bayiliği yapan kişilerin % 23.48'i tarım ile ilgili eğitim almış kişilerden oluşmaktadır. Yapılan değerlendirme sonuçlarına göre; Türkiye'de 53 ilde 1975-1989 yılları arasında toplam 3456 adet tarım ilaçları bayilik ruhsatı verilmiş ve bunlardan 1224 tanesi iptal edilmiştir. Halen faal olan 2232 ilaç bayisinin % 19.80'i Ziraat Teknisyeni; % 15.32'si Eczacı; % 11.92'si Ziraat Mühendisi; % 11.56'sı Ziraat Yüksek Mühendisi ve kalanların da değişik meslek gruplarından kişiler olduğu saptanmıştır.

Türkiye'de 1991 yılına kadar tarım ilaçları bayilik ruhsatına sahip Ziraat Mühendisi ve Ziraat Yüksek Mühendislerinin % 15.94'ü Tarla Bitkileri, % 12.94'ü Bahçe, % 8.36'sı Toprak, % 7.56'sı Zootehni Bölümü mezunu iken, sadece % 7.18'inin Bitki Koruma Bölümü mezunu olduğu belirlenmiştir. Toplam olarak düşünüldüğünde ise Türkiye'de 53 ilde çalışır durumda olan 2232 tarım ilaçları bayisinden sadece 35 tanesi; yani % 1.56'sı Bitki Koruma Bölümü mezunu, doğrudan konu ile ilgili Ziraat Mühendisi ve Ziraat Yüksek Mühendisleridir.

Tarım ilaçları satımını yapan, bayilik ruhsatı sahibi olan kişilerin bir çoğu konu ile ilgili olarak uzmanlıktan uzaktır. Uzman olmayan,

yani Bitki Koruma eğitimi almamış kişiler bitki koruma ile ilgili bariz hatalar yapmaktadırlar.

İlaç Tüketiminde Teknolojik Yönlendirme ve Denetim

Cevdet ATİLLA

10 Sene öncesine kadar tiraci amaçla kullanılabilir yeni bir tür yetiştirmek en az 10 yıl alan uzun ve riskli bir çalışmaydı.

Günümüzde gen mühendisliği daha hızlı ve sonuca daha çabuk ulaşan çaprazlama üretim üzerinde durmaktadır.

Bilim adamları bazı ürünlere dayanıklılık kazandıran genleri bulup bir çeşitten diğerine aktarabilmekteler. Böylece çok daha kullanışlı karakterler ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmalar çok şaşırtıcı ve hızlıdır, mısır, buğday ve çeltik genleri değiştirilebilmekte ve dünyanın birçok yerinde yeni çeşitler denenmektedir.

Hububatın yanı sıra bir çok sebze ve hatta ağaç çeşitlerinde bu teknikten faydalanılmaktadır.

Bu sayede soğuğa ve kuraklığa dayanıklı ürünler elde edilmektedir. Bilim alanında buna benzer birçok gelişme ve buluşlar mevcut olup ancak henüz tica i yaşama geçirilmemiştir.

Örneğin *Bacillus thuringiensis* lahanaya keleşini öldüren bir protein salgılamaktadır. Bu zehirin genleri lahanaya aşılandığında lahanaya kendi insektisidini kendi üreterek *Pieris brassica* ya karşı dayanıklılık kazanmaktadır.

Araştırma, Yayım ve Eğitimde Kamu Sorumlulukları

Dr. Coşkun SAYDAM

Gelişen teknoloji, özellikle analiz metodlarındaki hızlı gelişme ve giderek tüm dünya kamuoyunda artan çevre bilinci, pestisitlerin daha yakından izlenmelerini gündeme getirmiş ve ülkeleri bu yönde hassaslaştırmıştır. Geleneksel tarımsal ihraç ürünlerimiz Tütün, Üzüm, İncir yanında yaş ve kuru meyvelerimizle, sebzelerimizde pestisit kalıntıları yönünden dar boğazlarla karşılaşmaktadır. Konu dış satışımız kadar, halkımız sağlığı açısından da önemlidir. Batı toplumlarında organik veya biyolojik ürün olarak isimlendirilen kimyasal-

ların kullanılmadığı ürünlere yönelim başlamıştır. Konunun önemini dikkate alan Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, değişik ürünlerde kabul edilebilir ulusal pestisit düzeyleri ile, pestisitlerin son kullanım tarihleri ile hasat arasında geçmesi gerekli asgari süreleri gösterir yönetmelikleri hazırlayarak yayınlamıştır. Ne varki bunların izlenmesi, yaşama geçirilmeleri de gerekmektedir. Bu noktada da araştırmayım ve çiftçi ilişkisi çok daha önem kazanmaktadır.

Önceliklere yönelik araştırmaları gerçekleştirebilecek örgütlenme, yönetim planlaması, eleman, program, bütçe ve eğitim planlamalarının yer aldığı master planlaması daha da gecikilmeden yapılmalı ve plan ödünsüz olarak uygulanmalıdır. Planlamada gerekli olan deneyimin bu meslek grubunda bulunduğu göz ardı edilmeden kararlara katılarak yön vermeleri sağlanmalıdır.

Zirai Mücadelede Kamu Örgütlenmesi

Ferit CİNER, Muharrem ÖZMEN

Bakanlığın ana hizmet birimlerinin reorganizasyon öncesinde olduğu gibi, bizim yapımıza da uygunluğu artık bütün çıplaklığıyla anlaşıldığı üzere, araştırmasıyla, yayımıyla, uygulamasıyla bir bütünlük içerisinde yeniden düzenlenmesi gereklidir. Bu düzenlemede:

- Her türlü tarımsal üretim faaliyetlerinden sorumlu "Tarımsal Üretim Genel Müdürlüğü",
- Bitki sağlığı hizmetlerinden sorumlu "Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü",
- Hayvan sağlığı hizmetlerinden sorumlu "Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü"
- Her türlü kontrol hizmetlerinden (yem, gıda, su ürünleri v.s.) sorumlu "Tarımsal Kontrol Genel Müdürlüğü" gibi Genel Müdürlüklerin yeniden teşkili uygun olacaktır.

Zirai Mücadelede geçmişteki başarıların temel dayanağının özellikle Bölgesel ve Ülkesel Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri olduğu bilinen bir gerçektir. Bu nedenle, Ülkesel nitelikteki, "Zirai Mücadele İlaç ve Aletleri Araştırma Enstitüsü" ile "Biyolojik Mücadele Araştırma Enstitüsü" nün eski yapı ve statüsüyle, teşkili öngörülen Genel Müdürlüğe bağlı olarak kurulmasında mutlak gereklilik vardır.

Keza Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitülerinin de aynı statüde ve tüm bölgelerimizi temsil edecek şekilde Erzincan, İstanbul (Erenköy) ve Samsun'da da yeniden açılmak suretiyle sayısının en azından 7'ye çıkarılması zorunludur. Ayrıca, değişik mikro-klima özelliklerine sahip yörelerde Bölgesel Araştırma Kuruluşlarına veri toplamak ve gerektiğinde önceden tahmin ve uyarı çalışmalarına destek sağlamak amacıyla mümkün olduğunca fazla sayıda "Araştırma İstasyonları" kurulmalıdır.

Tarımsal Mücadele Yayımında Yeni Arayışlar ve Seçenekler

Prof. Dr. Cemal TALUĞ

Ziraat Mühendislerinin başlıca görevlerinden birisi çiftçilere yol göstermek ve danışmanlık yapmaktır. Ülkemizde kamu örgütleri dışında bu alanda profesyonel olarak çalışan ziraat mühendisi sayısı son derece düşüktür. Çiftçilerimizin bilgi ihtiyacı hızla artar ve çeşitlenirken, bu ihtiyacı karşılamakta en büyük kaynak olan ziraat mühendislerinin büyük kısmı birikimlerini ve enerjilerini çiftçilere sunmak olanağını bulamamaktadır.

Son yıllarda özellikle Latin Amerika ülkelerinde ziraat mühendisliği danışmanlık firmalarının kurulması ve kamu yayım çalışmalarının büyük ölçüde bu firmalara devredilmesi konusunda ciddi uygulamalar görülmektedir. Şili'de kamu yayım işleri yerel ihaleler yoluyla danışmanlık firmalarına devredilmekte, kamu bu firmalar için standart geliştirmekte, ihale şartnamesi ve iş tanımları hazırlamakta, çalışmalarını izlemekte ve firma elemanlarının eğitimine katkıda bulunmaktadır.

Küçük çiftçilerin ziraat mühendisliği danışmanlık firmalarından bilgi satın alabilmeleri için yine çeşitli Latin Amerika ülkelerinde "yeşil kart" uygulamasına benzeyen bir uygulama yürütülmektedir. Buna göre yeşil karta sahip küçük çiftçilerin yayım ücreti firma tarafından devletten tahsil edilmektedir.

Ziraat Mühendisliği Danışmanlık Firmalarının Türkiye'nin tarımsal bilgi sistemi içinde yer alması konusunun ivedilikle tartışmaya açılmasında büyük yarar vardır.

Zirai Mücadele Sürecinde Ziraat Mühendisi İstihdam Olanakları

Dr. S. Tarık DEMİR

Zirai Mücadelede Ziraat Mühendislerinin istihdamı konusunda öncelikle kamusal istihdam olanaklarının değerlendirilmesi gereklidir. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığının yeniden yapılanması içinde Zirai Mücadelenin araştırması ve uygulaması ile birlikte aynı çatı altında örgütlenmesi sağlanmalıdır.

İşsiz Ziraat Mühendislerinin istihdamı yanısıra doğru istihdam konusu da Zirai Mücadele açısından önem taşımaktadır. Zirai Mücadele Araştırma Enstitüleri, Zirai Karantina Müdürlükleri ve Bitki Koruma Şube Müdürlüklerinde genelde Bitki Koruma Bölümü mezunu Ziraat Mühendisleri istihdam edilmektedir. Ancak, günümüzde bazı durumlarda konuya tamamen yabancı diğer bölüm mezunlarından atamalar yapıldığı görülmektedir.

Son yayınlanan Zirai Mücadele İlaçlarının Perekende satılması Hakkındaki yönetmelikte, 16.02.1985 tarihli yönetmelikle "İlaç Bayiliği Yetkisi" verilen Kimya Yüksek Mühendisi, Kimya Mühendisi, Kimyager ve Eczacıardan bu yetki alınmaktadır. Bu durum Ziraat Fakültesi ve özellikle Bitki Koruma Bölümü mezunlarının daralan iş alanlarını genişletirken, yanlış ilaç önerilerini de önlemiş olacaktır. Zirai Mücadele ilaç satış mekanizmasında, önceki yönetmelikte yer alan hak ve yetkilerimizi geliştiren, ücret karşılığında mücadele işleri yapma konusunda ise daha önceleri geçerli bulunan talimatta yer almayan mesleki yetkilerimizi bu kez yönetmelik hükmü olarak tescil eden önemli iki düzenleme hükümlerinin Ziraat Mühendisleri tarafından sahiplenilmesi ve kullanılması gereklidir.

Zirai Mücadelede Kalıntı Sorunları ve İnsan Sağlığı

Prof. Dr. Nafiz DELEN

Tarımsal savaşım değişik önlemleri içermektedir. Kimyasal savaşım ise, bu önlemlerden ancak bir tanesidir. Oysa, ülkemizde tarımsal savaşım dendiğinde, çoğunlukla yalnızca kimyasal savaşım akla gelmektedir. Tarımsal savaşım yöntemlerinden olmasına

karşın, kültürel önlemler, zirai karantina, fiziksel yöntemler, dayanıklı çeşitlerin kültürü gibi yolların tarımsal savaşım içinde fazlaca kullanılmadığı meydandadır. Bu durumun bir sonucu olarak da, ürünü hastalıkların, zararlıların ve yabancı otların etkilerinden korumak için çoğunlukla tarım ilaçları yalnız başlarına kullanılmaktadır. Buna ek olarak, ülkemizde pestisidlerin bir ölçüde bilinçsiz ve kontrolsüz tüketildiği dikkate alınırca çevremizin ve sağlığımızın nasıl bir tehlike içinde olduğu ortaya çıkar. Ülkemiz koşullarına uymayan pestisidlerin kullanımları ruhsatlandırma aşamasında engellenmelidir.

21. yüzyılın ülkemiz için büyük atılımlar çağı olacağına inanmaktayız. Kısa bir süre sonra GAP tümüyle uygulamaya girecektir. Ülkemiz, her gün Avrupa Topluluğu'na biraz daha yaklaşmaktadır. Bu atılımları yapabilmemizin ve var olan potansiyelimizi tümüyle kullanabilmemizin bir koşulu da sağlıklı bir çevreye ve sağlıklı bir topluma sahip olmaktır. Her şey karşın, Akdeniz ve Ege kıyılarımız halen Akdeniz'in en temiz bölümleri arasındadır.

Zirai Mücadele ve Doğal Çevre Etkileşimi

Gültekin ÜNAL

Son yıllarda bazı ülkelerde insan sağlığı ve çevreyi korumak, bazı ilave tedbir ve önlemler almak amacıyla bazı çalışmalara girilmiştir. Mesela, ABD'de 1970 li yıllarda başlayıp 1988'de yürürlüğe giren önceden ruhsat almış pestisitlerden günümüzde istenen standartlara uyduurulması amacıyla ek çalışmalar istenerek ilaçlar yeniden ruhsatlandırılmaktadır (Johnson and Stangel, 1990). İsveç ve Danimarka'da ise pestisit kullanımının 5 yıllık bir süre içerisinde % 50 oranında azaltılması hükümet politikası olarak benimsenmiştir. İsveç'te 1.5 yıllık bir ön çalışma sonunda ilaçlama aletlerinin her yıl test edilmesi (masrafın % 75'i devletçe karşılanmakta) ve kontrolüyle % 25; herbisit dozlarının düşürülmesi (kullanılan toplam ilacın) % 75'i herbisit olup, halen önerilen dozun yarısıyla % 80 etki elde edilmiş olup, en iyi verim alınmıştır) ile % 10; yüksek risk grubundaki ilaçların kullanımlarının sınırlandırılmasıyla % 15 civarında tüketimde

bir azalma olacağı hesaplanmıştır (Bernson, 1988). Danimarka ise hububat, kolza ve bezelyede yabancı ot mücadelesi ile hububat ve patatesten hastalık ve zararlı mücadelesini bilgisayar yardımıyla azaltmayı hedeflemiştir.

Entansif tarımda vazgeçilmez olan pestisitlerin hatalı kullanımı, diğer çevre kirleticileriyle mukayese edilemeyecek düzeyde düşük de olsa, doğal çevrede bir risk oluşturmaktadır. Bu riskin en aza indirilmesi ise ancak kontrollü ve akılcı kullanımla mümkün olacaktır.

Çevre-İnsan Boyutunda Yeni Mücadele Yaklaşımları

Erdal ŞEKEROĞLU

Kısaca özetlenecek olursa tarımsal savaşta yeni yöntemler yerine yeni stratejiler ve taktikler geliştirilmeye başlanmıştır. Kaynakların aşırı tüketimi, ilaçların çevre üzerindeki olumsuz etkileri ve insanların çevre konusunda bilinçlenmeleri, var olan savaşım yöntemlerini zararlıyı yok etme yerine onunla birlikte dostça ve kaynakların sınırlı tüketimine yönelik olmasına neden olmuştur. Yıllar öncesinden beri bilinen ve integre savaş olarak isimlendirilen bu yöntem günümüzde geliştirilen teknoloji ve yeni ilaçlarla daha da destek görmektedir. Ancak bu yöntemin insan-çevre boyutunda geçerlilik kazanması toplumdaki topluma, toplumların sosyo-ekonomik yapısına ve bilinç düzeyine bağlıdır. Hangi yöntem olursa olsun temelde ilk ele alınacak olan üretici faktörüdür. Üreticinin hem gelirini yeterli düzeyde tutabilmesi, hem de yukarıda belirttiğimiz mücadele yöntemini uygulayabilmesi için bu konularda eğitim alarak bilinçlenmesi, tüketicilerin de aynı şekilde bilinçlenerek üreticiye destek olması gerekmektedir. Üniversite ve diğer araştırmacı kurumlar bu konulardaki araştırmalara ağırlık vermeli, elde edilecek bulgular denetimli olarak uygulamaya aktarılmalıdır. Şüphesizki bu gelişmede en büyük görev sağlam temellere oturtulmuş politikaları uygulayacak yöneticilere düşmektedir. Ama bugün araştırma kurumlarını kapatmayı amaçlayan, araştırmalara önem vermeyen, her yıl oy toplama amacı ile yeni ziraat fakülteleri açıp ziraat mühendisliği mesleğinin değerinin yok olmasına neden olan zihniyetin hangi insan-çevre boyutunda hangi yeni mücadele yöntemlerini uygulayacağı açıktır ortadadır.

SİĞİR İÇ YAĞLARINA KARIŞTIRILAN DOMUZ YAĞININ SAPTANMASI

Issa JAVİDİPOUR (1)

Gürol ERGİN (2)

Sığır iç yağına domuz yağı katılıp katılmadığını araştıran araştırmacılar her iki hayvan türüne ait vücut yağlarının yağ asidi kompozisyonu ile belli bazı asitlerin birbirine oranından yararlanmaya çalışmakta; ancak kimi nedenlerden ötürü istenen sonucu alamamaktadırlar.

Bu araştırmada, her iki türe ait yağın sahip olduğu doymuş trigliseridlerin gösterdikleri yapı farklılığından ve değişik etkenlerden etkilenmeyişlerinden yararlanılmış ve uzun zamandan beri domuz yağına sığır yağının karıştırılıp karıştırılmadığının anlaşılmasında kullanılan Bömer Yöntemi kimi ufak değişikliklerle uygulanarak olumlu sonuçlar alınmıştır. Alınan sonuçlara göre, Bömer Yöntemi sığır iç yağına domuz yağı katılıp katılmadığının anlaşılmasında basit ve rutin bir yöntem olarak kullanılabilir.

In Europe, the tallow in lard has been analysed by Bömer method. In this work, a modification of this above-mentioned method has been used to analyse the lard in tallow. This method has been based on the determination of the difference between the melting points of saturated triglycerides and the respective saturated fatty acids. In this research, certain amounts of lard were added to kidneyfat, abdominalfat and kidney plus abdominalfats of cow and then in these mixtures the differences between the melting points of triglycerides and their respective fatty acids have been determined. The regression analysis implied that the amount of lard can be determined by the following equation;

$$Y = 0.458 + 1.823 X$$

The results of this work states that this modified method can be used with confidence to detect the presence and the ratio of added lard in tallow.

1. GİRİŞ

Sığır iç yağları genelde üç farklı vücut bölgesinden elde edilmekte ve böbrek üstü ve çevresinden elde edilen böbrek üstü yağları, karın boşluğunun çevresini saran gömlek yağları ve bağırsakları çevreleyen çöz yağlarını içermektedir. Çöz yağları yemeklik amacı ile kullanılmamaktadır.

Hayvansal yağların ülke çapındaki üretim miktarı talebi karşılamadığından, bu açığı kapatmak ancak dışarıdan kaliteli hayvansal yağ ithal edilmek suretiyle mümkün olmaktadır.

Türk toplumunun dinsel inançları gereği (çok sınırlı bir çevre dışında) ülkemizde çeşitli et ürünleri üretiminde domuz yağı kullanılmamakta, bu ürünlerin alıcısı durumunda olan müslüman ülkeler ise, bu ürünlerin bileşiminde domuz eti ve yağının bulunmadığının belirtilmesini istemektedirler. Bunun belirtilmesi için dışarıdan getirilmiş don yağlarının bileşiminde domuz yağının bulunmadığının saptanması gerekmektedir.

Yağların birbirlerinden ayrılması ilke olarak bunların yağ asidi bileşimleri, gliserid yapıları veya sahip oldukları, örneğin, çeşitli steroller gibi türev lipidlerin belirlenmesiyle sağlanmaktadır. Örneğin, bir bitkisel yağa herhangi bir hayvansal yağın katılıp katılmadığı bu yağda araşidonik asidin (5, 8, 11, 14-Eikosatetraenoik asit) bulunup bulunmadığına bakılarak yada bu yağın kolesterol içeriği belirlenerek anlaşılabilir. Aynı şekilde hayvansal yağa herhangi bir bitkisel yağın katılıp katılmadığı da bu hayvansal yağda bitkisel steroller aranarak anlaşılabilir. Ancak bir hayvansal yağa başka bir hayvansal yağın katılıp katılmadığı daha çok yağ asidi bileşimi ortaya konarak ya da trigliseridlerin yapısı incelenerek anlaşılmaktadır. Sığır ve domuz yağlarının yağ asidi kompozisyonları birbirlerine oldukça yakın olduğundan, ayrıca özellikle domuz yağının bileşimi rasyona bağlı olarak önemli ölçüde değiştiğinden, yağ asidi bileşimlerine bakarak bu yağların herhangi birisinin diğerinde bulunup bulunmadığı ya da hangi oranlarda bulunduğu saptanması oldukça güçtür. Son yıllarda her iki yağdaki bazı yağ asitlerinin birbirlerine oranından yararlanarak bu yağların katkılı olup olmadığının belirlenmesini amaçlayan çalışmalar yapılmaktadır. Oysa ki domuz yağına sığır iç yağı katılıp katılmadığını anlamak amacıyla bu yüzyılın başında gerçekleştirilen ve günümüzde de gerek DGF nin gerekse AOCS nin resmi metodları arasına alınan Bömer Yöntemi son derece basit olarak uygulanabilmekte ve domuz yağına % 5 oranında sığır yağı katılması durumunda bile bunu gösterebilmektedir (Schormüller, 1969; Anonymous, 1990).

1) Gıda Yüksek Mühendisi

2) Prof. Dr. H.Ü. Gıda Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi

Bu metod esas olarak domuz ve sığır yağlarının doymuş trigliseridlerinin erime noktası ile bu trigliseridleri oluşturan yağ asitlerinin erime noktası arasındaki farkın saptanmasına dayanmaktadır. Bu fark domuz yağında 3-5°C iken, sığır yağlarında yaklaşık 0.1°C dolayındadır. Domuz yağlarının doymuş trigliseridleri β -palmitodistearin ve dipalmitostearinden oluşurken sığır yağlarının doymuş trigliseridleri α -palmitodistearin, dipalmitostearin ve tristearinden oluşmaktadır (Schormüller, 1969).

Bömer yöntemine göre domuz yağına sığır yağının karıştırılıp karıştırılmadığı, doymuş trigliseridlerin erime noktası ile erime noktası farkının iki katı toplanarak belirtilmektedir. Toplam, eğer 71°C nin altında ise bu yağın sığır yağı katkılı olduğu ifade edilmektedir (Schormüller, 1969).

Yapılan kaynak taramasında sığır yağına domuz yağının karıştırılıp karıştırılmadığının Bömer yöntemi ile araştırılmasını konu alan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak, özellikle tereyağı ve sadeyağa domuz yağının katılıp katılmadığının saptanması üzerine yapılan bazı çalışmalarda Bömer yönteminden yararlanıldığı görülmektedir (Imamura ve ark., 1970; Farag ve ark., 1981).

2. MATERYAL VE METOD

2.1. Materyal

Yapılan ön çalışmada değişik firmalardan satın alınan 20 adet böbrek ve gömlek yağı örneğinde erime noktası farkının 0.16-0.23°C değerleri arasında değiştiği ve örnekler arasında istatistiksel önemde bir farklılığın bulunmadığı görülmüştür. Bu sonuç, erime noktası farkı açısından yağın elde edildiği hayvanın ırk ve bireysel olarak etkili olmadığını gösterdiğinden, denemede sığır iç yağı olarak Ankara'da et ürünleri üreten bir özel firmanın kesimhanesinden sağlanan taze sığır gömlek ve böbrek üstü yağları kullanılmıştır.

Domuz yağı olarak da A.B.D.'den getirttiğimiz BHT, PG ve sitrik asit antioksidanlarını içeren Hormal marka domuz yağı ile hidrojenize domuz yağı karışımı kullanılmıştır. Sığır iç yağları arasında yer alan çözümlü yağları yemeklik olarak kullanılmadığından denemeye alınmamıştır.

2.2. Metod

2.2.1. Araştırma Planı

Bömer yönteminin (Anonymous, 1990) uygulandığı bu çalışmada önce materyal olarak alınan

sığır gömlek ve böbrek üstü yağları ve bunların 1:1'lik karışımı ile saf domuz yağının doymuş trigliseridleri ve bu trigliseridleri oluşturan yağ asitlerinin erime noktaları saptanmıştır. Daha sonra gömlek ve böbrek üstü yağlarına ve bunların 1:1'lik karışımlarına % 10, 20, 40, 60, 80, 90 oranında domuz yağı karıştırılmış ve bu karışımların her birinin içerdiği doymuş trigliseridler ve bu trigliseridlerdeki yağ asitlerinin erime noktaları saptanmış ve trigliseridler ile bu trigliseridleri oluşturan yağ asitlerinin erime noktaları arasındaki fark belirlenmiştir. Analizler üç paralel olarak yapılmıştır.

2.2.2. Örneklerin Hazırlanması

Materyal olarak alınan yağlar bağ dokuları çıkarıldıktan ve kıyma makinesinden geçirildikten sonra 70-80°C'lik etüvde eritilmiş ve aynı etüvde süzgeç kağıdından geçirilerek filtre edilmiştir. Yabancı unsurlarından arındırılmış yağlardan 10 ml'lik pipetlerden yararlanarak istenilen oranlardaki karışımlar hazırlanmıştır.

2.2.3. Trigliserid ve Yağ Asitlerinin Elde Edilmesi

Hazırlanmış örneklerin ilk önce doymuş trigliseridleri ve daha sonra bu trigliseridleri oluşturan yağ asitleri kristal şeklinde elde edilir. Doymuş trigliseridlerin elde edilmesi için 300 mm boyunda ve 30 mm çapındaki deney tüpüne 5 g örnek konur. Üzerine 20 ml aseton (30-35°C) eklenir. İyice karıştırıldıktan sonra çözelti berrak bir görünüm alana kadar sıcaklığın 30°C'in altına düşmemesine dikkat edilir. Çözelti daha sonra 30°C sıcaklıktaki etüvde 16-18 saat kendi haline bırakılır. Bu süre sonunda tüpün dibine ince kristal kütlesi çöker. Aseton dikkatlice boşaltılır ve kristal üzerine her defasında 6 ml olmak üzere üç kez aseton (30-35°C) eklenir. Çökeltiye zarar vermeden asetonun 2/3'ü boşaltılır. Tüp içindeki aseton ve çökelti kuvvetlice karıştırılır ve kristaller hızlı bir biçimde Nüçe erleni üstüne yerleştirilmiş Bühner hunisinin içindeki süzgeç kağıdına boşaltılır. Kristaller 5 kez aseton (30-35°C) ile yıkanır ve fazla aseton vakum ile ortamdaki uzaklaştırılır. Filtre kağıdı üzerinde büyük kristaller varsa bunlar kırılarak oda

sıcaklığında kurumaları sağlanır. Bu şekilde izole edilen doymuş triglesidlerden bunları oluşturan yağ asitlerinin eldesi için 0.2 g tartılır ve 250 ml'lik rodajlı balona konur. Üzerine 25 ml 0.5 N KOH eklenip, bir kaç tane kaynama taşı konduktan sonra geri soğutucu düzeninde sabunlaşma tam gerçekleşinceye kadar (~30 dk) ısıtılır. Bu işlemden sonra çözelti 200 ml saf su, 3-5 ml % 25 HCl ve 75 ml eter içeren 500 ml'lik ayırma hunisine konulup, iyice çalkalandıktan sonra kendi haline bırakılır. Çözelti berrak bir görünüm kazanınca alttaki asit tabakası boşaltılır ve eter çözeltisi en az üç kez saf su ile yıkanır ve yıkama suyu boşaltılır. Geri kalan çözelti 50 ml'lik temiz, kuru ve ağız geniş bir cam kaba konur. Çözeltideki eter buhar banyosunda uçurulur ve yağ asitleri 100°C de kurutulur. Yağ asitleri iki saat oda sıcaklığında kendi haline bırakılır.

2.2.4. Triglesidler ve Yağ Asitlerinin Erime Noktasının Saptanması

Kristallerin erime noktaları 1 mm çapında ve 150 mm boyundaki kılcal borularda Erime Noktası Tayini Düzeninden yararlanarak saptanır. Bu düzenek alttan bek alevi ile ısıtılan 1-2 litrelik bir beherglas, bu beherglasın içine daldırılmış deney tüpü ve tüp içerisindeki sıcaklığı ölçmeye yarayan 0.1°C taksimatlı Anschütz termometresi ile beherglas içerisindeki suyun sıcaklığını ölçmeye yarayan termometreden oluşur. Gerek büyük beherglas gerekse deney tüpü su ile doldurulmuştur. İçerisine yaklaşık 2 cm yüksekliğinde kristal konan kılcal boru, deney tüpü içerisine daldırılan Anschütz termometresinin alt kısmına tutturulur. Kılcal borunun açık ucu bek alevinde eritilerek kapatılmıştır. Kılcal boru içindeki örneğin erime noktasının tayini için beherglastaki su 55°C'ye kadar hızlı bir şekilde ısıtılır ve tüpteki termometre 50°C'ye yükselene kadar beherin suyu 55°C'de sabit tutulur. Tüpteki termometre 53°C'yi gösterince bek alevi iyice kısılır ve kılcal boru içerisindeki madde tam anlamıyla berrak ve ışığı geçirgen bir yapı kazandığı zaman hassas termometreden erime noktası okunur. Bu şekilde, farklı karışım oranlarından elde edilen triglesid ve yağ asitleri kristallerinin erime noktaları sap-

tanır. Elde edilen sonuçlar değerlendirilerek her bir karışımın farklı oranlarının triglesid ve yağ asitlerinin erime noktası farkı, karışım oranlarına karşı grafiğe geçirilip, her bir karışım için bir eğri hazırlanır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

3.1. Böbrek Yağı + Domuz

Yağı Karışımında Saptanan Erime Noktası Farkı Değerleri

Daha önce açıklandığı biçimde eritilip süzülerek yabancı unsurlarından arındırılmış böbrek yağına yine daha önce açıklandığı oranlarda domuz yağı karıştırılmıştır. Bu karışımın her bir oranı için doymuş triglesidler ve yağ asitlerinde belirlenen erime noktaları ve erime noktası farkı değerleri Çizelge 1'de verilmiştir. Üç paralel çalışmanın ortalamalarını veren çizelgeden görüldüğü gibi saf böbrek yağının doymuş triglesidleri ve bu gliseridleri oluşturan yağ asitlerinin erime noktası farkı 0.16°C dir. Saf domuz yağının doymuş triglesidleri ile bu triglesidleri oluşturan yağ asitlerinin erime noktası farkı ise 3.0°C dir. Bu iki değer birbirinden önemli derecede farklıdır. Böbrek yağına katılan domuz yağı oranı arttıkça bu karışımlara ait erime noktası farkları da artış göstermektedir.

Böbrek yağı + domuz yağı karışımlarında domuz yağının katılma oranı ile erime noktası farkı değerleri arasında istatistiksel açıdan $P < 0.05$ düzeyinde önemli olumlu ilişki bulunduğu saptanmıştır ($r = +0.89$). Korelasyon değerinin önemli çıkması üzerine örneklerde saptanan erime noktası farkının katılan domuz yağı oranıyla nasıl bir değişim gösterdiğini anlamak üzere karışım için doğrusal regresyon tahmin denklemi çıkarılmış ve regresyon katsayısının önem kontrolü yapılmıştır. Analiz sonuçları domuz yağı oranıyla erime noktası farkı değerleri arasında doğrusal bir bağıntı olduğunu ve bu bağıntının $Y = 0.477 + 1.897 X$ doğrusal regresyon denklemi ile tahmin edilebileceğini göstermektedir. Regresyon katsayısının önemli çıkması üzerine bu bağıntıdan yararlanarak seçilen domuz yağı oranlarına karşı tahmini erime noktası farkı değerleri saptanmıştır (Çizelge 2).

Çizelge 1: Sığır İç Yağı + Domuz Yağı Karışımlarında Doymuş Trigliseridler ve Yağ Asitlerinin Erime Noktaları ile Erime Noktası Farkı Değerleri (°C)

	Domuz Yağı Trigliserid		Yağ Asitleri		Erime Noktası Farkı (°C)
	Oranı (%)	E.N. (°C)	E.N. (°C)	E.N. (°C)	
Böbrek Yağı + Domuz Yağı	0	54.16±0.05	54.00±0.05	0.16±0.05	
	10	54.63±0.05	53.66±0.05	0.96±0.05	
	20	55.03±0.05	53.89±0.05	1.16±0.05	
	40	55.50±0.11	54.27±0.05	1.23±0.10	
	60	58.00±0.05	56.60±0.05	1.40±0.00	
	80	61.00±0.17	59.30±0.10	1.70±0.10	
Gömlek Yağı + Domuz Yağı	0	54.00±0.10	53.80±0.10	0.20±0.00	
	10	54.70±0.10	53.50±0.01	1.20±0.00	
	20	55.10±0.05	53.87±0.05	1.23±0.05	
	40	55.30±0.05	53.90±0.10	1.40±0.05	
	60	58.20±0.05	56.73±0.05	1.47±0.05	
	80	61.40±0.05	59.80±0.05	1.53±0.05	
[Böbrek+Gömlek Yağı] (1:1) + Domuz Yağı	0	53.43±0.15	53.20±0.19	0.23±0.05	
	10	54.50±0.10	53.60±0.10	0.90±0.00	
	20	54.83±0.05	53.76±0.05	1.07±0.05	
	40	55.23±0.05	54.00±0.00	1.23±0.05	
	60	58.10±0.17	56.80±0.10	1.30±0.10	
	80	61.17±0.05	59.74±0.05	1.43±0.05	
90	61.70±0.05	59.90±0.05	1.80±0.00		
100	63.00±0.10	60.00±0.10	3.00±0.00		

Çizelge 2: Sığır İç Yağı + Domuz Yağı Örneklerine Ait Tahmini Erime Noktası Farkı Değerleri (°C)

Domuz Yağı Oranı (%)	Tahmini Erime Noktası Farkı (°C)		
	Böbrek Yağı + Domuz Yağı	Gömlek Yağı + Domuz Yağı	(Gömlek+Böbrek Yağı)+Domuz Yağı
0	0.4770	0.6340	0.4580
10	0.6667	0.8003	0.6403
20	0.8564	0.9666	0.8226
40	1.2358	1.2992	1.1872
60	1.6152	1.6318	1.5518
80	1.9946	1.9644	1.9164
90	2.1843	2.1307	2.0967
100	2.3740	2.2970	2.2810

3.2. Gömlek Yağı + Domuz Yağı Karışımlarında Saptanan Erime Noktası Farkı Değerleri

Bu karışımda da daha önce belirtildiği şekilde örnekler hazırlanıp analiz edilmiştir. Karışımın her bir oranı için doymuş trigliseridler ve yağ asitlerinde belirlenen erime noktaları ve erime noktası farkı değerleri Çizelge 1'de verilmiştir. Çizelgeden görüldüğü gibi saf gömlek yağının doymuş triglise-

ridleri ile bu trigliseridler oluşturulan yağ asitlerinin erime noktası farkı 0.2°C dir. Saf domuz yağının doymuş trigliseridler ile bu trigliseridler oluşturulan yağ asitlerinin erime noktası farkı ise 3.0°C dir. Gömlek yağına katılan domuz yağı oranı arttıkça bu karışımlara ait erime noktası farkları da artış göstermektedir.

Domuz yağı oranı ile erime noktası farkı değerleri arasındaki korelasyon katsayısının $P < 0.05$ düzeyinde önemli olduğu ($r = +0.825$) anlaşılmıştır. Korelasyon katsayısının önemli çıkması üzerine bu iki değişken arasındaki ilişkinin doğrusal olup olmadığı araştırılmıştır. Bu araştırma, karışımdaki domuz yağı oranı ile erime noktası farkı değerleri arasında doğrusal bir bağıntı olduğunu ve bu doğrusal bağıntının $Y = 0.634 + 1.663 X$ doğrusal regresyon denklemi ile tahmin edilebileceğini göstermektedir. Regresyon katsayısının önemli çıkması üzerine ilişkinin daha belirgin bir şekilde görülmesi için seçilen domuz yağı oranlarına karşı tahmini erime noktası farkı değerleri hesaplanmıştır (Çizelge 2).

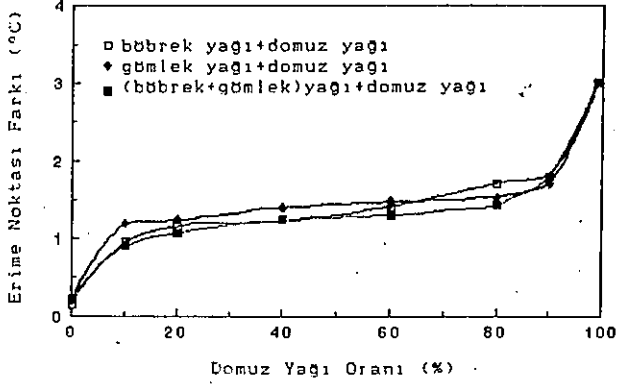
3.3. (Böbrek Yağı + Gömlek Yağı) + Domuz Yağı Karışımlarında Saptanan Erime Noktası Farkı Değerleri

Kullanılan sığır iç yağlarında böbrek yağı ve gömlek yağının karıştırılmış olabileceği düşünüülerek bu karışımın da örnekleri hazırlanıp analizleri yapılmıştır. Bu karışıma belli oranlarda domuz yağı katılarak doymuş trigliseridlerin erime noktaları ile bu trigliseridler oluşturulan yağ asitlerinin erime noktaları ve aradaki fark değerleri Çizelge 1'de verilmiştir. Çizelgeden de görüldüğü gibi domuz yağı oranındaki artış erime noktası farkı değerlerinin artmasına neden olmuştur. Bu iki değişken arasındaki korelasyon katsayısının $P < 0.05$ düzeyinde önemli olduğu görülmüştür ($r = +0.870$). İstatistiksel analiz sonuçları böbrek yağı + gömlek yağı karışımındaki domuz yağı oranı ile erime noktası farkı değerleri arasında doğrusal bir bağıntı olduğunu ve bu bağıntının $Y = 0.458 + 1.823 X$ doğrusal regresyon denklemi ile tahmin edilebileceğini göstermektedir. Bu denklemdeki regresyon katsayısının önemli çıkması üzerine bu bağıntıdan yararlanarak, seçilen domuz yağı oranlarına karşı bulunan tahmini erime noktası farkı değerleri Çizelge 2'de verilmiştir.

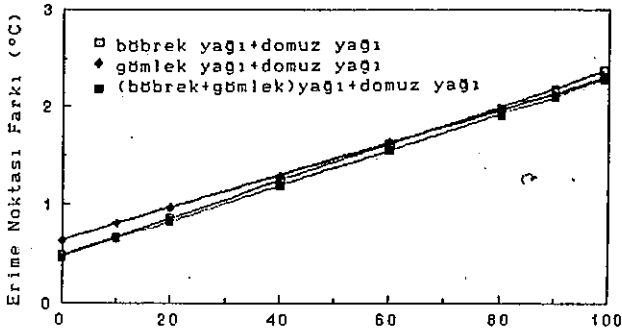
Üç değişik karışıma (böbrek yağı + domuz yağı; gömlek yağı + domuz yağı; (böbrek+gömlek yağı) + domuz yağı) ilişkin olarak elde edilen erime nok-

tası farkının bir arada görülebilmesi amacı ile Şekil 1 hazırlanmıştır. Her üç karışım için ayrı ayrı hesaplanan regresyon denklemlerine ilişkin eğriler ise Şekil 2'de gösterilmiştir. Tüm sonuçlar, erime noktası farkı değerlerinin, sığır iç yağına domuz yağının katılıp katılmadığının saptanmasında, güvenilir bir yöntem oluşturacağını ortaya koymaktadır.

Şekil 1. Böbrek yağı + domuz yağı; gömlek yağı + domuz yağı ve (böbrek yağı + gömlek yağı) + domuz yağı örneklerine ait erime noktası farkı değerleri (°C)

Şekil 2. Böbrek Yağı + domuz yağı; gömlek yağı + domuz yağı ve (böbrek yağı + gömlek yağı) + domuz yağı örneklerinin erime noktası farkı değerlerine ilişkin regresyon eğrileri

4. SONUÇ

Bu araştırmada Bömer Yöntemi'nin seçilmesi iki nedenden ötürüdür. Bu nedenlerden birincisi, yöntemin oldukça basit oluşu ve basit bir düzencele her laboratuarda gerçekleştirilmesinin mümkün olmasıdır. İkincisi ise sığır iç yağları ile domuz yağının yağ asidi bileşimlerinin birbirine oldukça yakın olmaları, ayrıca özellikle domuz yağı bileşiminin rasyona bağlı olarak önemli derecede

değişmesi; buna karşılık her iki yağın sahip olduğu doymuş trigliseridlerin yapılarının farklı olup, değişik etkenlerden etkilenmemişidir.

Bu nedenlerden ötürü incelenen yağların yağ asidi bileşiminden çok, doymuş trigliseridlerinin yapı farklılığına dayalı erime davranışlarını araştırmamızın daha güvenilir ve duyarlı sonuç vereceği düşünülmüştür.

Elde edilen sonuçlar, Bömer yönteminin, çalışmamızda uyguladığımız biçimiyle, sığır iç yağlarının domuz yağıyla katılıp katılmadığının anlaşılmasında güvenilir bir yöntem olarak kullanılabileceğini; sığır yağına katılan % 10 dan daha düşük orandaki domuz yağının bile bu yöntemle saptanabileceğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, erime noktası farkının 0.6°C'nin üzerine çıkması durumunda analizi yapılan sığır yağına domuz yağının katıldığı söylenebilir.

Gerek elde ettiğimiz deneme sonuçları ve gerekse basitlik, kolaylık ve ucuzluk avantajları göz önünde bulundurularak Bömer yönteminin ilgili kuruluşlar ve et ürünleri üretiminde ithal sığır iç yağı kullanan işletmeler tarafından rutin analizleri arasına alınması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Amonymous, 1990. Official methods of analysis of the association of official analytical chemists: Association of Official Chemists, Inc., Virginia, p: 1928.
- Farag, R.S., Abd-El-Samed, A. and El-Rafey, H.H.A., 1981, Detection of lard and shortening adulteration in pure buffalo and cow ghee: FSTA, 13, 01, p: 162.
- Imamura, M., Niiya, I. and Matsumato, T., 1970, The Bömer number. IX. correlation between physical properties and the Bömer number of lard, J. of the Japanese Oil Chemists Society, 18, 3. p: 124-131.
- Schormüller, J. (Editor), 1969, Handbuch der Lebensmittelchemie, Bd. 4, Fette und Lipoide. Springer Verlag, Berlin, Heidelberg, New York, S: 1111.

DEVLET SULAMA İŞLETMECİLİĞİ SORUNLARI ve ALTERNATİF ÇÖZÜM

Dr. Nüvit SOYLU
Ziraat Y. Mühendisi

Ülkemizin 1993 yılı yatırım bütçesinin % 16'sı olan $12.093.885 \times 10^6$ TL (KOF hariç) tarıma ayrılmıştır.

Tarıma ayrılan bu miktarın % 58.33'ü olan $7.055.000 \times 10^6$ TL sını DSI kullanmaktadır.

Yatırım programının genel ve katma bütçeli kuruluşlara göre dağılımında, tarıma ayrılan kısım incelendiğinde, % 66.79'unu DSI kullanmaktadır.

1993 yılı DSI bütçesinin (KOF hariç) % 52.59'u olan $7.055.000 \times 10^6$ TL tarım yatırımlarına ayrılmıştır.

Bu kuruluşun geçmiş yıllara ait yatırım harcamaları incelendiğinde benzer oranların olduğu gözlenmektedir.

Yukarıdaki veriler, DSI'nin tarımsal yatırımlarda, ülkenin kıt parasal kaynaklarını kullanma açısından önemini göstermektedir.

Ülkenin içinde bulunduğu koşullar dikkate alındığında, bütçeden tarıma yönelik en önemli payı alan bu kuruluşun gerçekleştirdiği yatırımlardan azami faydayı sağlamak ulusal görevimizdir.

Sahip olduğumuz su ve toprak kaynaklarının korunarak geliştirilmesi ve faydaya sunulması çalışmalarında en önemli görev DSI ve KHGM'nündür.

500 l/s'nin üzerindeki su kaynaklarının geliştirilmesi 6200 sayılı yasa ile kurulan Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve sorumlulukları dahilindedir.

Ancak, DSI'nin bu işlevleri yürütmede yetkileri sınırlıdır. Bu durum, konularıyla ilgili zamanında ve gerçekçi kararların alınmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bugüne kadar sulama ve enerji sağlamak amacıyla gerçekleştirilen 158 adet barajın 120 adedi sulamaya yöneliktir.

Ülkemizde 8.5 milyon ha. ekonomik olarak sulanabilir arazinin % 47'si olan 4 milyon ha. alanda sula-

ma yapılmaktadır. Sulanan tarım alanlarının % 43'ü DSI, % 26'sı KHGM ve % 31'i halk sulamalarıdır. DSI tarafından sulamaya açılan 1.722.728 ha. alanın % 75'ini (1.300.565 ha.) DSI işletmektedir. % 25'lik kısmı ise kooperatif sulamalarıyla mahalli idarelere ve tüzel kişilere devredilen sulamalardır.

Son zamanlarda devlet sulama işletmeciliğinden kaynaklanan sorunlar ve Dünya Bankasının istekleri doğrultusunda 6200 sayılı yasa ve uygulamanın değiştirilmesi çalışmaları başlatılmıştır.

İlk aşamada 3000 ha.'a kadar sulama alanlarının faydalanana devri öngörülmektedir.

DSI tarafından gerçekleştirilen sulama yatırımlarından yararlanmada yine DSI tarafından farklı uygulamalar sözkonusudur.

Son çalışmalarda, devlet sulamalarının, birlik şeklinde örgütlenen çiftçilere devri uygun görüş olarak benimsenmiştir. Kooperatif şeklinde örgütlenmeye ise önem verilmemiştir.

Oysa, 1966 yılından bu güne, daha küçük sulamaları içeren YAS sulamalarında, yararlananlara devri, yatırım başlamadan koşul olarak getirilmiştir. Bu nedenle, çiftçiler, Tarım Bakanlığı Teşkilatlandırma ve Destekleme Genel Müdürlüğü önderliğinde ve bu teşkilat tarafından hazırlanmış "Sulama Kooperatifleri Ana Sözleşmesi" uyarınca kooperatifler kurarak, devlet tarafından yapılacak sulama tesislerinden ve sulama olanağından yararlanmaktadır.

Sulama kooperatifleri olarak örgütlenen çiftçilere devredilen bu sulamalarla ilgili işletme - bakım masrafları ve yatırımın geri ödenmesi çiftçiler tarafından kooperatife yapılmakta, kooperatif de ilgili yerlere ödemelerini ulaştırmaktadır.

Ortak amaçlar doğrultusunda birleşerek, bir yöreye götürülen devlet hizmetinden çoğunluğun yararlanmasına olanak sağlayan bu örgütlenme biçimi benimsenmiş ve olumlu sonuçlar alınmaktadır. Bu şekilde sulamayla ilgili, gelen talepler, devletin bütçe olanaklarını aşmakta, yıllık programlar yapılarak, bütçeden ayrılan pay ölçüsünde faaliyetler yürütülmektedir.

Burada yapılan kısa açıklamalardan anlaşılacağı gibi, toplum yapısına uymayan yeni arayışlar yerine, 28 yıldır aynı amaç için kullanılan kooperatif olarak örgütlenme biçiminin 3000 ha.'a kadar olan sulamalarda uygulanması çok daha yararlı olacaktır.

Ancak, bu sulamalarda da genelde olan teknik tarım uygulanamayışı ile ilgili üretim ve verim

kayıplarına yol açan sorunlar mevcuttur. Yatırımların geri dönüşü açısından kayıplar ve sorunlar vardır. Bu durum yasaların günün koşullarına uyarlanamayışı eksik ve eski kararlardan kaynaklanmaktadır.

28 yıldır devredilen kooperatif sayısı 793 ve bu şekilde sulanan saha 280.000 ha.'a ulaştığı halde, sulama kooperatiflerinin birleşerek bir üst örgüt olarak birlik şeklinde örgütlenmelerinde ise başarılı olunamamıştır.

Bunun nedenleri araştırıldığında, kırsal toplumun sosyal yapısının etkili olduğu saptanmıştır.

Yine DSI tarafından gerçekleştirilen yüzey sulama tesislerinde kooperatif sulamalarına göre, gerek karar gerek uygulama aşamasında farklı yöntemler kullanılmaktadır. 1.300.000 ha. olan bu sulama alanlarında 1966 yılından bu yana yararlananlara devir olarak 18 birlik kurulmuş ve sulama alanı 17.000 ha. civarındadır.

Bu veriler de birlik kurdurulması konusunun başarısız olduğuna bir gösterge oluşturmaktadır.

Ayrıca, Tarım Bakanlığının "Sulama Birlikleri" ile ilgili sözleşme ve düzenlemeleri mevcut iken bu sulama birliklerinin kurulmasında, İçişleri Bakanlığının birlik tüzüğü esas alınmıştır.

Bu durum, birlik kuruluşunun Bakanlar Kurulu kararı ve Resmi Gazetede yayınlanması zorunluluğunu getirmiştir.

Ülke çapında faaliyet gösteren Fiskobirlik, Çukobirlik gibi KİT benzeri dev kuruluşlarla, yerel ya da bir bölgeyi ilgilendiren, sulama birliklerinin aynı koşullarda değerlendirilmesi kuşkusuz pek çok sorun yaratmaktadır.

Oysa, 6200 sayılı yasanın 2. madde (k) fıkrası ve Tarım Bakanlığının ilgili mevzuatı bu tür uygulamalara gerek olmaksızın birlik kurdurulmasına olanak sağlamaktadır.

Sulamaların devlet işletmeciliğinden çıkarılarak, yararlananlara devrinde ve işletme, bakım-onarım masraflarının kullanıcılar tarafından ödenmesini öngören uygulamalar çerçevesinde, sulamaların mahalli idarelere, belediyelere, köy tüzel kişilikleri ve muhtarlıklara devri de sözkonusu olmaktadır.

Bu durum, seçimle gelen yerel yönetimlerle sulama konusunun ilişkisi kurulamayacağından yeni sorunlar yaratmıştır.

Taşra belediyelerine kıyasla, çok daha iyi organize olmuş kent belediyelerinde, park ve bahçeler müdürlüğü ile çok sayıda teknik personel mevcut iken, en küçük devlet sulamasının 1/100'ü park ve

bahçelerin bakım ve onarımlarının özel sektöre ihale edilerek yaptırılması sözkonusu olan bir ülkede, sulama gibi çok boyutlu ve teknik bilgi gerektiren konunun nitelikli personele sahip olmayan taşra belediyelerine devri ile ne amaçlandığını anlamak ve amaca ulaşmak mümkün değildir.

Bu tutum, su ücreti toplama açısından devlete bir kaynak yaratmadığı gibi çiftçilere ek külfet getirmiştir.

Devlet sulamalarında bir başka uygulama ise, sulayıcı gruplardır. Gerçek sulanan alanın % 50'sinde sulama gruplarının çalıştığı belirtilmekte ise de fonksiyonel olamadıkları bilinmektedir.

Bu tür uygulamalarla sulama gerçekleştirilse de, sulanan alanlarda, münavebe tekniğini uygulamak ve bilinçli bir sulu tarım yapmak ne yazık ki mümkün olamamıştır. DSI tarafından sulamaya açılan birçok sahada, yapılan tesisler atıl kalmakta, sudan yeterince yararlanılmamaktadır.

Bunun en önemli nedeni, uygulamaya yönelik sistemin kurulamayışı ve suya kavuşturulan çiftçinin, kuru tarımdan çok farklı teknik ve beceri gerektiren sulu tarım konusunda bilgisizliğidir.

Bu şekilde yürütülen sulama hizmetleriyle, üretim ve kaynak açısından önemli kayıplar sözkonusudur.

Sulama çok boyutlu bir konudur. Tarlaya suyun verilmesinden ürün hasadına, pazarlanmasına ve tüketicinin eline geçmesine kadar her aşamada bir çok bilgi ve beceri gerektirir.

Devlet olarak üzerinde durulması gereken en önemli konu ise, su ve toprak kaynaklarının korunarak sulamanın gerçekleştirilmesidir.

Mevcut koşullarda ve yöntemlerle bunun sağlandığını söylemek oldukça zordur.

Tarım kesiminin bu çok boyutlu konuya sahip çıkacak düzeye gelebilmesi için aşamalardan geçmesi gerekir.

DSI, her yıl yatırım bütçesinden aldığı pay oranında programını uygulayarak, sulama tesislerinin inşaatını gerçekleştirmek için ihale ve emanet yöntemiyle yapım işini özel sektöre vermektedir.

Diğer bir deyişle, DSI yıllık programına göre yapılacak tesislerin gerekçe ve fizibilite raporlarını hazırlamakta, keşif tutarlarını belirleyerek uygun koşullarda özel firmalara ihale ederek işin bedeli dahilinde yaptırmaktadır.

Son yıllarda, birçok projenin etüd ve fizibilite raporları ile ihale yoluyla yerli ve yabancı özel teşebbüslere yaptırılmaktadır.

Ancak, bu tesislerin gerçekleştirilmesi, amaca ulaşıldığına ve beklenen yararların sağlandığına gösterge olamaz.

Tesisler amaca ulaşmak için kullanılan araçtır, AMAÇ sulamadır.

Açıklandığı gibi, önemli olan, gerçekleştirilen sulama tesislerinden beklenen faydayı sağlayacak olan "İŞLETME" konusudur.

Çünkü, su ve toprak kaynaklarının korunarak geliştirilmesi, faydalarının artırılarak, ulusal gelire ve sosyal refaha katkısı bu tesislerin bilinçli bir biçimde işletilmesi ile mümkündür.

SULAMA İŞLETMECİLİĞİ, sulama sistemi adı altında belirtilen sulama şebekesi, tesisi, yönetimi, tarla içi sulama ve geliştirme hizmetlerini kapsayan tüm unsurları kullanarak, su ve toprak kaynaklarının korunarak geliştirilmesini sağladığı gibi, asıl amaç, planlı bir şekilde üretimi gerçekleştirerek, ürünün ne kadar, nasıl, niçin, hangi yöntemlerle yetiştirileceğinin, bu yetiştirme sürecinde üretim faktörlerinin, girdilerin ve zamanlamanın en uygun kombinasyonunu elde edecek yöntemlerin saptanmasının, böylece kaynakların en ekonomik şekilde kullanılmasının gerçekleştirilmesiyle, üretim, verim ve gelir artışına paralel ekonomik ve sosyal refaha katkılarının yaratılmasıdır.

DSİ'ce gerçekleştirilen sulama tesisleriyle, 1.723 milyon hektar sulamaya açılan alanın 1.300 milyon hektarlık kısmı (% 75) DSİ tarafından işletilmektedir.

DSİ işletme alanlarına her yıl ortalama 50.000 ha. alan eklenmektedir.

Oysa, görüldüğü gibi, DSİ sulama alanlarında, özellikle işletmecilikten kaynaklanan çok yönlü ve çeşitli sorunlar bulunmaktadır.

İşletilen sulama alanları artarken, sorunları daha çok artmaktadır. Başarısızlıklar önemli boyutlara varmıştır.

Su dağıtım planları uygulanamamıştır,

Suyun kontrolü ve ekonomik kullanımı sağlanamamıştır,

Sulama oranları ve randımanları düşüktür,

Uygun sulama yöntemleri kullanılmamaktadır,

Uygun sulama yöntemi, toprak yapısı ve su yönetimi, bitkinin kullandığı su miktarı ile şebekeye alınan su miktarı arasındaki gerçek ilişki bilinmemektedir,

Tekniğe uygun tarım yapılmamaktadır,

Sulama alanlarında, önemli boyuttaki erozyon, tuzluluk-alkalilik ve yüksek taban suyu sorunu her geçen gün artmaktadır,

İnsan, hayvan ve doğal koşulların zararları giderilememiştir,

Kuru tarımdan çok farklı ve bilgi gerektiren sulama konusunda çiftçinin yetersizliği, su ve toprak kaynaklarına ciddi zararlar vermektedir,

Sulamanın sağlanmasıyla verimde 7.6 kat artış sağlandığı bilinmesine rağmen ülkemize katma değeri 2.8 dolaylarında olduğu belirtilmektedir,

Çiftçi ile DSİ arasında iletişim eksiklikleri vardır,

Tesislerin ömrü; niteliklerine göre 20-150 yıl, yenileme süresi 20-45 yıl olarak belirtilmesine karşı sulama başlarken tesislerde bakım onarım gerekmektedir,

Tesislerin bakım onarım hizmetleri yetersiz olduğu gibi, zamanında ve uygun koşullarda yapılmamaktadır,

Ölçü tesisleri yetersizdir ve sağlıklı ölçüm yapılamamaktadır,

Sulama ücretleri da.'a göre alınmaktadır, saat ya da m³ cinsinden hesaplanmamaktadır,

Sulayıcılar belirtilen kurallara uymamaktadır,

Geri ödemeye tabi sulama yatırımlarının ve yıllık işletme bakım masraflarının tahsilatı son derece düşüktür,

Devir konusunda ve geri ödeme koşullarında farklı uygulamalar sorunu çözümlenmeyi engellemekte, çiftçi düzeyinde yeni hukuksal sorunlar yaratmaktadır,

İşletme sisteminin kurulamayışının doğal sonucu, bireysel güçler ön plana çıkmakta bu da devlet sulamalarını olumsuz etkilemektedir.

Sulama amaçlı yatırımlar, 1992 yılı fiyatlarına endekslediğinde 170 trilyon civarındadır. (1993 için 289 trilyon, 1994 için 491 trilyon TL)

Yatırımların geri ödemelerinin asgari 10 yıl sonra başlamasının günümüz ekonomik koşullarında anlaşılması olanaksızdır.

Ancak, bu tür bir anlayışın uygulanmasıyla bütçe açıklarının ve enflasyonun gittikçe artacağı kuşkusuzdur.

Ayrıca, 1992 yılı verileriyle, 1.300 milyon ha. olan devlet sulama işletmelerinin, 1/3 ünü oluşturan 390.000 ha. sulama alanının atıl kaldığı, gerçek sulanan alanın 909.965 ha. olduğu belirtilmektedir.

DSİ'nin yıllık yatırımlarıyla, 50.000 ha. alanın

sulamaya açıldığı dikkate alındığında, sulamaya açılan ancak sulanmayan 390.000 ha. alan 8 yıllık yatırım programına eşdeğerdir.

Parasal olarak incelendiğinde, 1993 yılı DSI bütçesinin Kamu Ortaklığı Fonu ve ek ödenek istekleri dahil 10 trilyonluk kısmının sulama yatırımlarına ayrıldığı belirtilmektedir.

Bu bulgular, sulamaya açılarak, sulanmayan sahanın ülke ekonomisine ve devlete yıllık kaybının 1993 yılı için 80 trilyon olduğunu göstermektedir. Bu miktara sulanan alanlardaki sorunlardan kaynaklanan kayıplar eklendiğinde belirlenen rakamlar çok daha artmaktadır.

Bu durum, parasal kaynakları kit olan ülkemizin kaynak kayıplarına neden olmakta, yeni yatırımlara yönelmesinde dar boğazlar yaratmaktadır.

Yatırım, işletme ve bakım masrafları olarak 1992 yılında (1991 yılına ait) 185.6 milyar TL tahsil edilmesi gerekirken, gerçekleşen miktar 61.6 milyar TL (% 33.2) olmuştur.

Bu durumda, gerek yatırım, gerek işletme ve bakım-onarım masrafları olarak 1/3'ü tahsil edilebilmiştir.

170 trilyonluk yatırım dikkate alınarak yapılan hesaplamalarda yıllık geri dönen miktar sadece yatırım için 1/4383 olmaktadır.

Gerçekleşen tahsilat dikkate alınır, 61.6 milyarın sulanan alana oranı 47.364 TL/ha'dır. Bu oran dekara 4.736 TL olmaktadır.

Bugün yapılan zirai ekonomi analizlerinde, dekara indirimli net gelir artışı ortalama 500.000 TL hesaplanmaktadır.

Diğer bir deyişle, sulamayla çiftçinin 1 dekardan elde ettiği gelir eskisine oranla 500.000 TL artmaktadır.

Bu gelir artışından, yatırım, işletme ve bakım masrafları için su ücreti olarak, dekara 100.000 TL tahsil edilmesi durumunda, yıllık 1.3 trilyon TL gelir sağlamak mümkündür.

Sulama hizmeti götürülemiyen sahalarda, dekara 80.000-100.000 TL gelirle yaşam mücadelesi veren çiftçi nüfusu düşünüldüğünde, hizmet götürülerek 500.000 TL gelir artışı sağlayan çiftçilerin ödemeleriyle yatırımların geri dönüşü sağlanabilecek; bu da yeni yatırımların hızlanmasında katkılar yaratarak sosyo-ekonomik açıdan önemli yararlar sağlayacaktır.

Devlet sulamalarında, teknik ve mali sorunlar yanında işletme hizmeti veren personel sorunları da mevcuttur.

1.300.561 ha. sulama alanında, işletme hizmet-

lerinde 4203 daimi ve 5230 geçici olmak üzere (1992 verileri) toplam 9.433 kişi istihdam edilmesine rağmen sulama hizmetleri yeterli düzeyde verilmemektedir.

Ayrıca, bu personelin sulama alanlarına dağılımı açısından dengesizlikler mevcuttur.

1992 yılı DSI'nce işletilen sulama alanlarında personel giderleri işletme ve bakım giderlerinin % 45.7'sini oluşturmaktadır.

Uluslararası kabülde bir işletmenin personel giderleri en fazla % 20 alınmakta, bunun üzerinde olması durumunda rantabl işletme onayı görmemektedir.

Yukarıda değinilen, devlet sulama işletmeciliğinden kaynaklanan sorunlar çok fazladır. Burada detaylandırılmadan sadece ana hatlarıyla belirtmeye çalışılmıştır.

Görüldüğü gibi devlet, sulama işletmeciliği yaparken, asıl görevi olan denetimleri yapamaz duruma gelmiştir.

ÇÖZÜM

Devlet sulama işletmeciliğinde, bu denli çok yönlü ve çeşitli sorunların birbirleriyle ilişkileri de çok yönlüdür.

Oysa çözümde çok farklı yöntemler mevcut değildir.

Devlet sulama işletmeciliğini bırakmalıdır. DSI, devlet adına bu görev ve sorumluluğu yürütmek için en uygun karar ve koşulları saptayan, uygulamayı da izleyen mekanizma olmalıdır.

Tesislerin mülkiyeti devlette kalmak koşuluyla, işletme hakkı, tesislerin yapımında olduğu gibi özel sektöre süreli olarak ihale edilmeli ya da kiralanmalıdır.

Bu tür bir uygulamaya hızla geçilmediği koşullarda en geç 1995 yılında devlet sulamalarının da özelleştirilmesi yaptırımları güncellecektir.

Bugün, Dünya Bankası ve İMF'nin bu anlamda çalışma ve raporlarının var olduğu ilgili kişi ve kuruluşlarca da bilinmektedir.

Yanlış yönlendirmenin sonucu bilinçsiz özelleştirmeye temel oluşturan bugünkü uygulamalardan vazgeçilerek, belirlenecek sistemler ve kararlarla, olumsuz sonuçlardan arınmak mümkündür.

Uygulamanın daha iyi anlaşılabilmesi için ekte görülen "ÇÖZÜM ANALİZİ TABLOSU" sunulmuştur.

Bu yöntemle sulama işletmeciliği şartnamelerinin, DSİ tarafından gerekli koşulları gözdardı etmeden, ödün vermeden bilinçli bir şekilde hazırlanarak uygulamaya konulması en geçerli yol olacaktır.

Özel sektörün gelişmesine olanak sağlayacak bu yöntemde, özellikle bu firmaların tarım eğitimi görmüş kişilerden oluşmasına özen gösterilmelidir.

Çünkü, sulama tesislerinin inşasında, şartnamelerde söz konusu olmasına rağmen, firmalarında tarımsal yapılar ve sulama konusunda eğitim görmüş personel istihdam etmemekte; sonuç olarak, tesislerin inşaatı istenilen niteliklere uymamaktadır.

Firmaların işletme alanındaki alt kadrolarını (formen, usta, kalfa ve işçi gibi) sulama sahalarındaki genç nüfustan yararlanarak oluşturmaları koşul olarak getirilmelidir.

Firmalar su dağıtım planı, tarım tekniği, sulama tesislerinin bakım-onarımı, geri ödeme gibi işletmenin tüm faaliyetlerinden sorumlu ve yetkili kılınmalıdır.

Pazarlama ve nakliye konularında da faaliyetlerine izin verilerek, firmalar devlet tarafından teşviklerle desteklenmelidir.

ABD'de sulama alanlarında varolan sulama ve tarım sorunlarını çiftçiler "Tarım Danışma Firmaları" kanalıyla bilgi satın alarak çözmektedir.

Ancak, ülkemiz koşullarında ve çiftçi toplumunun yapısında bu aşamaya gelmeden önce en az 3 yıl (işletme büyüklüklerine göre değişken) süre ile özel sektör işletmeciliğinin denenmesi çok olumlu sonuçlar yaratacaktır.

Bu koşullar sağlandıktan sonra, tesislerin kooperatif ve birlik şeklinde örgütlenen çiftçilere devri akılcı bir yöntem olarak benimsenebilir.

Çiftçi, bilinçli bir işletmecilikten sağladığı yararları ve gelir artışını gördükten sonra bu firmaların işletmeciliğine gerek olmaksızın danışman firmalar kanalıyla bilgi satın alma noktasına gelecektir.

Su ve toprak gibi vazgeçilemez en önemli kıt kaynaklarımızın sağlıklı kullanımını sağlamak, ülke ekonomisinin iyileştirilmesi yönünden çok önem taşımaktadır.

Devlet yatırım bütçesinden küçümsenemeyecek ölçüde pay alan sulama yatırımlarında, geri dönüşü sağlayacak karar ve sistemlerin uygulanabilirliğinin sağlanması ile dış borçlanma olumsuzlukları en azından bu konuda azalacaktır.

Ülke ekonomisi bugün için parasal olanaksızlık yaşıyor ise de devlet ve hükümet tarafından alınacak bilinçli ve olumlu kararlar ile bu olumsuzluklar giderilebilir ya da en aza indirilebilir.

Oysa, su ve toprak kaynaklarımız hiçbir şekilde arttırılmaz olduğundan, mevcut kaynakların en iyi şekilde ekonomiye kazandırılması için gereğini yapmaktan başka çözüm yoktur.

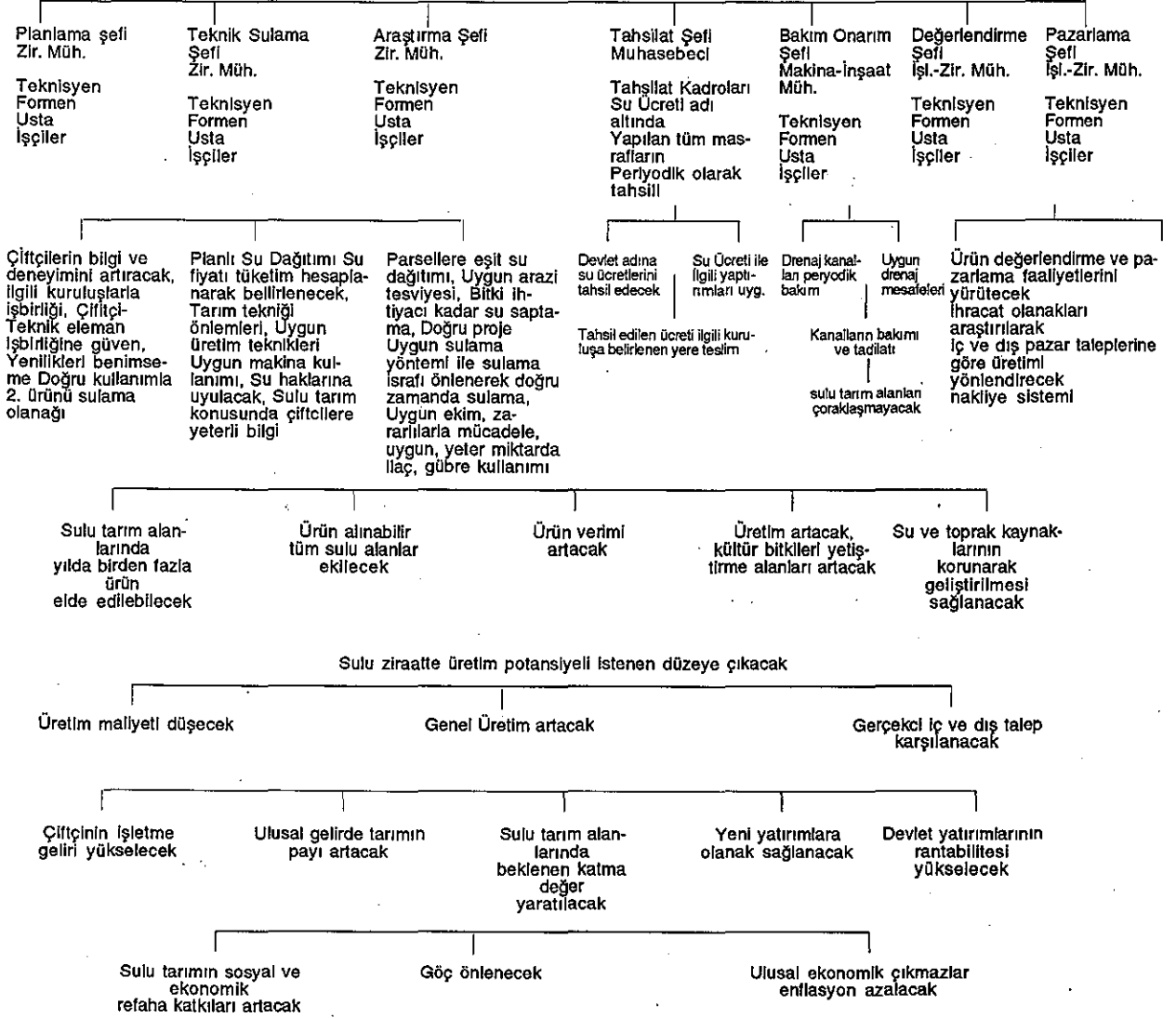
Yasa, yönetmelik ve uygulamanın günün koşullarına uyarlanması geciktirilmeden yapılarak, bu yöntemin faaliyete geçirilmesi sorunları çözümlenecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- DSİ Haritalı İstatistik Bültenleri, 1992
- DSİ Gen. Md.lüğü Jeotek. Hiz. ve YAS Da. Üretim Sonuçları 1992
- DSİ Gen. Md.lüğü Jeotek. Hiz. ve YAS Da. Türkiye Yeraltısuyu Potansiyeli ve Kullanım Envanteri 1993
- DSİ Gen. Md.lüğü İşletme ve Bakım Da. Bşk. DSİ'ce İşletilen Sulama Tesisleri Değerlendirme Raporu 1992
- DSİ Gen. Md.lüğü., İşletme ve Bakım Da. Bşk. Sulayıcı Grup ve Devir İşlemleri Semineri 1993, Gümüldür.
- Türkiye'de Sulu Tarım Yatırımlarına ve İşletme - Bakım Faaliyetlerine Çiftçi Katılımı, Nihai İnceleme Raporu Taslağı 1993, Ankara
- Türkiye'de Sulu Tarım Yatırımlarına ve İşletme - Bakım Faaliyetlerine Çiftçi Katılımı Ulusal Çalışma Grubu İnceleme Raporu 1993, Ankara
- Soylu, N., Sulama Amacıyla Yeraltısuyu Kullanımı, Çiftçi ve Köy Dünyası, TZOB Yayınları, 1991
- Soylu, N., Toprak ve Su Kooperatiflerinin Tarımsal Yapı ve Üretim'e Etkileri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, 1986.
- Soylu, N., Toprak ve Su Kooperatiflerinde Yeraltısuyu Kullanımının Planlama ve Uygulama Yönünden Değerlendirilmesi, DSİ Gen. Md.lüğü Jeotek. Hiz. ve YAS Da. Bşk. Jeoteknik Seminer, 1988 İstanbul
- Soylu, N., Yeraltısuyu ile Sulama Yapan Sulama Kooperatiflerinde Uygulanan Mevzuatla İlgili Rapor, 1991, Yayınlanmamış
- Soylu, N., Sulama Kooperatifleri Hakkında Rapor, 1992 Yayınlanmamış
- Soylu, N., Türker, M., Türkiye'de Sulama Kooperatifleri Tesisleri ve İşletmeciliği, Çiftçi ve Köy Dünyası, Sayı 104, 1993
- Soylu, N., Yeraltısuyu Sulamaları ve Ekonomik Yararları, 47. Jeoloji Kurultayı Bildiri Özleri, 1994

ÇÖZÜM ANALİZİ

ŞİRKET (A TARIM ŞİRKETİ)
Şantiye Şefi (Zir. Müh.)

SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIMSAL KALKINMA

Sedef AKGÜNGÖR

Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınma, doğal kaynakların insanlığa sağladığı faydayı ve çevre kalitesini bozmadan büyümenin gerçekleştirilmesidir. Temel hedef, gelecek kuşakların sağlıklı bir çevre içinde yaşamasını engellemeden ekonomik gelişmenin sağlanmasıdır. Bir başka deyişle, kalkınma süreci içinde kuşaklar arasındaki eşitliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınma ile ilgili tartışmalar, 2. Dünya savaşı sonrasında insanlığın doğal kaynakların korunması konusuna gösterdiği ilginin artması ile başlamış ve 1950'li yıllarda önemi daha fazla artmıştır. Daha sonraki yıllarda ortaya çıkan Çernobil kazası, deniz kirliliği, tarım arazilerinin sanayide kullanılması gibi çevre kalitesi ile ilgili çarpıcı olaylar nedeniyle sürdürülebilir kalkınma hareketinin önemi daha da artarak, güncelliğini korumuştur (Batie, 1989).

Doğal kaynakların kullanımı ile ekonomik kalkınma arasında, belirli bir kaynak kullanım düzeyine kadar, tamamlayıcı bir ilişki vardır (Pearce, 1991). Yani, ekonomik kalkınmanın yarattığı ekonomik değer, bu değeri yaratmak için kullanılan doğal kaynakların değerinden daha büyük olduğu koşullarda net ekonomik fayda sağlanmış olur. Belirli bir kaynak kullanım düzeyinden sonra sarfedilen doğal kaynakların değeri, yaratılan ekonomik değerden daha büyük olmaya başlar. İşte bu noktada, çevre ve doğal kaynaklar zarar görür ve toplumsal refahta net bir artış sağlanamaz.

Tarımsal kalkınmanın önemli koşullarından biri, tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasıdır. Tarımda verimlilik artışı, yoğun girdi kullanımı ile olmaktadır. Birim alandan daha fazla ürün almak amacıyla kullanılan tarım ilaçları ve kimyasal gübreler; toprak ve su kaynakları için önemli sorunlar doğurmakta, insan sağlığını ve doğal yaşamı tehlikeye sokmaktadır. Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınmayı

savunan kişiler, bilimin ve teknolojik gelişmenin kalkınma ile ilgili sorunları çözücü nitelikte değil, sorun yaratıcı nitelikte olduğunu düşünmektedir (Batie, 1989).

Bilim ve teknolojinin olumsuz etkileri konusunda verilen örnekler arasında, tarımsal kalkınmada "yeşil devrim" adı ile anılan hareket de sayılmaktadır. Yeşil devrim hareketi, tarımda yoğun girdi kullanımını özendirilmiş, tarımda verimlilik artışının sağlanmasının yanında, çevre ile ilgili pek çok sorunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sürdürülebilir tarımsal kalkınma hareketi, günümüzün girdi yoğun tarımsal kalkınma hedefleri yerine, aynı zamanda çevreyi de korumayı hedefleyen bir tarımsal kalkınma stratejisinin izlenmesini savunmaktadır.

Sürdürülebilir tarımsal kalkınmanın gerçekleştirilmesinde ziraat mühendislerine önemli görevler düşmektedir. Öncelikle, sürdürülebilir tarımsal kalkınma kavramı bir ideal olmaktan çok günümüzün politik ve kültürel gerçekleri ile uyumlu bir politika haline getirilmelidir. Ülkede sürdürülebilir tarımsal kalkınma için uygun olan teknolojilerin neler olduğu araştırılmalıdır.

Uygun teknolojilerin ne olduğunun teknik olarak belirlenmesinin yanında, ekonomik açıdan ülkeye neler sağlayacağı konusunda da araştırmalar yapılmalıdır. Burada ziraat mühendislerinin sorması gerekli olan önemli bir soru, sürdürülebilir tarımsal kalkınma için toplumun katlanması gereken maliyetin ne olacağıdır?

Üzerinde önemle durulması gereken bir başka konu, doğal kaynaklar ve çevre kalitesi ile ilgili değerlerin milli gelir hesaplarına yansıtılması ile ilgilidir. Kalkınma süreci içinde ortaya çıkan doğal kaynaklar ve çevre ile ilgili masraflar da milli gelir hesaplarına yansıtılmalıdır. böylece, milli gelirdeki net artış sürdürülebilir kalkınmanın öngördüğü şekilde ortaya konabilir.

Bir başka konu da, halen mevcut olan kalkınma politikalarının sürdürülebilir kalkınma ile uyumlu hale getirilmesi ile ilgilidir. Bu amaçla yapılması gereken ilk iş, kurumsal ve hukuksal yapının sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesini sağlayacak şekilde düzenlenmesidir. Ayrıca, sürdürülebilir tarımsal kalkınmanın öngördüğü üretim tekniklerinin tarım üreticileri tarafından benimsenmesi amacıyla da çalışmalar yapılmalıdır.

Türkiye'de tarımda kullanılan tarımsal mücadele ilaçları ve gübre gibi verim artırıcı girdiler, çevre ile ilgili sorunları da beraberinde getirmektedir. Özellikle yoğun tarım yapılan bölgelerde gerekli dozdan fazla gübre ve ilaç kullanımını sonucunda su ve toprak kaynakları zarar görmekte, besinlerde kalıntı oluşması sonucunda da tarım ürünü tüketicilerinin sağlığı da tehdit edilmektedir (Haktanır, Ak ve Yılmaz, 1990; Delen ve Özbek, 1992). Ayrıca, erozyon, çoraklık ve drenaj bozuklukları ile ilgili sorunlar ile tarım topraklarının amaç dışı kullanımı da gelişme süreci içinde ortaya çıkan sorunlar arasındadır (Haktanır, Ak ve Yılmaz, s. 41; Erkan, 1993).

Gelişme sürecinin çevreye ve doğal kaynaklara yaptığı olumsuz etkiyi azaltmak ve kalkınmada kuşaklararası dengeyi sağlamak amacını taşıyan sürdürülebilir tarımsal kalkınma kavramı, Türkiye için de önemi giderek artan bir kavramdır. Kalkınmada sürdürülebilirliğin sağlanması, bugün olduğu kadar gelecek kuşaklar için de önemli bir politika kadır.

KAYNAKLAR

1. Batie, Sandra. "Sustainable Development: Challenges to the Profession of Agricultural Economics". *American Journal of Agricultural Economics* 71, No. 5, December, 1989, 1083-1101.
2. Delen, Nafiz ve Tahsin Özbek. "Tarım İlaçları ve Çevre". *Tarım ve Mühendislik* 42, 1992, 12-15.
3. Erkan, Onur. "Economics of Land Use and Environmental Problems in the Çukurova Region of Turkey: An Economic Perspective". *Seminar on Environmental and Land Use Issues in the Mediterranean Basin: An Economic Perspective*, Zaragoza, 1994, 4.
4. Haktanır, Koray; B. Erol Ak ve M. Asil Yılmaz. "Çevre Kirlenmelerinin Tarımda Yarattığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Türkiye Ziraat Mühendisliği 3. Teknik Kongresi*, Ankara, 1990, 41-52.
5. Pearce, David W. and R. Karry Turner. *Economics of Natural Resources and the Environment*. Baltimore: The John Hopkins University Press, 1991.
6. Pearce, David. "An Economic Perspective on Sustainable Development". *Development* 2, No. 3, 1989, 12-20.

DUYURU

DAHA ÜRETKEN, DAHA BAŞARILI BİR ODA İÇİN ODA NA ÜYE OL. ÇALIŞMALARINA KATIL, AİDATINI ZAMANINDA ÖDE.

ODAMIZA ÜYE OLMAK İÇİN GEREKLİ BELGELER

- 1 - BAŞVURU FORMU
- 2 - İKİ ADET FOTOĞRAF
- 3 - MEZUNİYET BELGESİ (NOTER ONAYLI)
- 4 - NÜFUS CÜZDANI ÖRNEĞİ
- 5 - 180.000.- TL. KAYIT, KİMLİK VE BİR AYLIK AİDAT ÜCRETİ

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİNDE EĞİTİM-ÖĞRETİM SORUNLARI

Prof. Dr. İsmet ARICI
Uludağ Üniversitesi Ziraat Fak.

Ülkemizde ziraat mühendisliği eğitimi ziraat fakültelerinde yapılmaktadır. Bu amaçla 1933 yılında Ankara'da ilk Ziraat Fakültesi açılmış, bu fakülteyi 1955 yılında kurulan İzmir Ziraat Fakültesi, 1958 yılında kurulan Erzurum Ziraat Fakültesi ve 1969 yılında kurulan Adana Ziraat Fakültesi, 1976 yılında kurulan Samsun Ziraat Fakültesi ile 1981 yılında kurulan Bursa ve Şanlıurfa Ziraat Fakülteleri izlemiş ve YÖK'ten önce kurulan fakülte sayısı 7'ye ulaşmıştır. YÖK Kanunu ile birlikte 1982 yılında Tokat, Tekirdağ, Konya, Van Ziraat Fakülteleri, 1983 yılında Antalya ve 1987 yılında Kahramanmaraş Ziraat Fakülteleri açılmış ve Fakülte sayısı 13'e çıkmıştır. Bu Fakültelerle yetinilmemiş 1992 yılında çıkarılan 3837 sayılı kanunla 9

yeni fakülte daha açılmış ve fakülte sayısı 22'ye yükselmiştir. Bunlar Aydın, Çanakkale, Kırşehir, Diyarbakır, Isparta, Hatay, Ordu, Bitlis, Yozgat Ziraat Fakülteleridir (Çizelge 1).

Fakülte açılmasına bilindiği gibi TBMM karar vermektedir. Üzücü ve düşündürücü bir konu da TBMM'de Ziraat Mühendisi sayısının azlığıdır. Bu durum Ziraat Mühendisliği sorunlarının çözümlenmesine yönelik yasal düzenlemelerin yapılmasını güçleştirdiği gibi, gerekli olmayan Ziraat Fakültelerinin açılmasını da engelleyememektedir. Öte yandan, YÖK ve Hükümet yeni fakülteler açılmasını öngörmemişken, 3837 sayılı Kanunun komisyon çalışmaları esnasında hiçbir temele, plana dayanmaksızın bir anda 9 yeni fakültenin daha

Çizelge 1: Ziraat Mühendisliği Eğitimi Yapan Fakülteler ve Alınan Öğrenci Sayıları

ZİR. FAK. BULUNAN İLİN ADI	KURULUŞ YILI	1992-1993 DERS YILI		1993-1994 DERS YILI	
		BÖLÜM SAYISI	ALINAN ÖĞRENCİ SAYISI	BÖLÜM SAYISI	ALINAN ÖĞRENCİ SAYISI
ANKARA	1933	12	775	12	769
İZMİR	1955	11	772	11	633
ERZURUM	1958	11	536	11	534
ADANA	1969	10	626	10	624
SAMSUN	1976	7	315	7	385
BURSA	1981	6	356	9	419
ŞANLIURFA	1981	4	217	4	322
TOKAT	1982	7	344	7	544
TEKİRDAĞ	1982	6	421	8	369
KONYA	1982	4	304	5	466
VAN	1982	3	174	4	251
ANTALYA	1983	5	199	5	207
K.MARAŞ	1987	-	-	1	46
AYDIN	1992	-	-	5	140
DIYARBAKIR	1992	-	-	1	32
ISPARTA	1992	-	-	-	-
HATAY	1992	1	45	3	81
ORDU	1992	-	-	-	-
BİTLİS	1992	-	-	-	-
YOZGAT	1992	-	-	-	-
ÇANAKKALE	1992	-	-	-	-
KIRŞEHİR	1992	-	-	-	-
TOPLAM	22	86	5084	103	5741

açılmasına karar verilebilmiş olması acı olan bir diğer olgudur. Çünkü her parlamenter, seçim bölgelerine yatırım yerine en kolay yol olan fakülte açılmasını istemektedir. Ziraat Fakültesini açmak ise en kolaydır. Çünkü bir yandan mecliste mesleğin savunması yoktur. Öbür yandan, ülkenin her bölgesinin az ya da çok tarımla ilişkisinin olması kanunun çıkmasını kolaylaştırmaktadır. Kanunla açılmış olan fakültelerde bugün olduğu gibi bir dekan ile eğitim-öğretime başlanma yerine önce fakültede belirli sayıda öğretim üyesinin oluşmasını beklemek; hatta ön koşul olarak almak hem yönetim ve fakülte kurullarını oluşturmak hem de öğrenci alımına sağlıklı başlamak yönünden oldukça önemlidir.

Fakülteler kurulur kurulmaz, olayın ikinci boyutu gündeme gelmektedir. Fakülteye öğrenci alabilmek ya da eğitime başlayabilmek için bölüm açmak zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bölüm ya o fakültenin fakülte kurulu ve Üniversite Senatosu kararı ve YÖK onayı ile ya da doğrudan Yüksek Öğretim Kurulu tarafından açılabilir.

Ziraat Fakültesi sayısının bu kadar fazla oluşu lisans programına alınan öğrenci sayısının kısa zamanda aşırı artmasına neden olmuştur. Nitekim, 1993-1994 eğitim-öğretim yılında Ziraat Fakültelerine toplam 5741 öğrenci alınmıştır. Öğrenci sayısını arttıran diğer bir etmen de Fakültelerde bölüm sayısının fazla ve her birime bağımsız biçimde öğrenci alınmasıdır. Birçok ülkede anabilim dalı biçiminde olan birimler, ülkemizde bölüm biçimine dönüştürülmüştür. Bölümlerin gelişmesinde ve kişilik kazanmasında temel düşünce olarak lisans programının esas alınması ve bugünkü ek ders ücreti politikası bilimsel ve akılcı planlama yapılmaksızın bölümlere ayrı ayrı bağımsız öğrenci alımını teşvik etmiştir. Bunun öncülüğünü de ne yazık ki gelişmiş üniversitelerimiz yapmıştır. Örneğin, bölüm sayısı kimi fakültelerde 11-12'ye çıkmakta ve her bölüme de öğrenci alınmaktadır. Tüm diğer Ziraat Fakültelerinin hedefi de söz konusu bölüm sayısına ulaşmaktır (Çizelge 1). Bu yanlış bir uygulamadır. Her Fakültede her bölümün açılması ve herbirine öğrenci alınması, yeni Ziraat Fakülteleri açılması kadar tehlikeli ve zarar vericidir. Çünkü bir fakültenin bir bölümü diğer mesleklerin bir fakültesi kadar öğrenci alabilmektedir. Son açılan Ziraat Fakültelerinin bölümleri gözönünde tutulursa, bugün eğitim yapan 16 Ziraat Fakültesinde 103 ayrı bölüm öğrenci almaktadır. Bunlara alınan ortalama öğrenci sayısı ise 56'dır. Bilgisayar Mühendisliği gibi bir meslekle karşılaştırıldığında 103 Fakülte demektir. Nitekim

Ziraat Fakültelerine 1991-1992 ders yılında toplam 4266 öğrenci, 1992-1993 ders yılında 5084, 1993-1994 ders yılında ise 5741 öğrenci alınmıştır. Bu sayılar her gün artmaktadır. İlerde 22 Fakülte'de ortalama 10 bölüm açılabilir bile 220 bölüm diğer bir deyişle 220 fakülte olacaktır. Bölümlerin bulunduğu fakülte sayısına ve her bölümün aldığı toplam öğrenci sayısına bakıldığında olayın ne kadar çarpıcı olduğu görülmektedir (Çizelge 2).

Rakamlar, Ziraat Fakültelerine gelişen güzel öğrenci alındığını göstermektedir. Hiç bir mühendislik dalında bu sayılar olmadığı gibi, aynı ünvanla eğitim veren hiç bir meslekte de yoktur. Bunu Çizelge 3'de açık biçimde görmek mümkündür.

Bu dengesizlik 10 yıldır süregelmektedir. Söz konusu rakamlara hiçbir meslek dayanamaz. Sonuçta işsiz ziraat mühendisi sayısı 20.000'lere varmıştır. Türkiye genelinde, 1.000.000 öğrenci sınava girerken, Ziraat Fakültelerine 6000 öğrencinin alınmasını doğal karşılayanlar olabilir. Ancak Çizelge 3'de görülen rakamlara bakıldığında, Ziraat Mühendisliği mesleği aleyhine büyük bir çarpıklık göze çarpmaktadır. Çünkü birçok meslekte fakülteye alınan öğrenci sayısı sınırlı tutularak, mesleklerin ayaklar altına alınmaları önlenmiştir.

Ziraat Fakültelerindeki bu çarpıcı duruma bir de daha gündüz eğitimini gereken düzeyde yaptıkları şüphe götürülen kimi Ziraat Fakültelerindeki gece eğitimlerini katarsak durumun olumsuzluk düzeyinin nasıl bir biçimde arttığı ortaya çıkar. Bu Fakülteleri önümüzdeki yıllarda diğer fakültelerin izlemesi ise sorunun boyutunu daha da genişletecektir.

Bu olgunun ivedilikle durdurulması gerekmektedir. Kanunla açılmış fakültelerin kapatılması oldukça güçtür. Herşeyden önce her fakültede gelişigüzel her bölümün açılmasına ve her bölüme öğrenci alınmasına son verilmelidir. Bölüm açılması belirli bir esasa bağlanmalıdır. Oluşturulacak üst kuruluşların örneğin Ziraat Mühendisleri Odasının da katılacağı bir Tarım Grubunun yetkili kılınması yararlı olacaktır.

Ayrıca bölümlere doğrudan öğrenci alımına son verilerek; fakülte bazında öğrenci alımına geçilmelidir. Çünkü öğrenci sayıları bölüm bazında ele alındığında, fazla görünmeyebilir. Ancak, fakülte bazına çıkarıldığında, çarpıklık açık biçimde ortaya çıkmaktadır.

Fakültelerin araştırma, yayın ve çevreye hizmet açısından Anabilim dalı ve bilim dalını oluşturması,

MAKALE

Çizelge 2: Ziraat Fakültelerinde Lisans Eğitimi Yapan Bölümler, Bunların Bulunduğu Fakülte ile Öğrenci Sayıları

BÖLÜM ADI	1992-1993 DERS YILI			1993-1994 DERS YILI		
	FAKÜLTE	ÖĞRENCİ	ORTALAMA	FAKÜLTE	ÖĞRENCİ	ORTALAMA
	SAYISI	SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	SAYISI	SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI
TARLA BİTKİLERİ	13	799	61.40	16	993	62.06
ZOOOTEKNİ	12	701	58.40	13	835	63.40
BAHÇE BİTKİLERİ	11	666	60.54	13	757	58.23
TOPRAK	10	574	57.40	11	620	56.36
BİTKİ KORUMA	9	429	47.60	10	459	45.90
TARIM MAKİNALARI	7	427	61.00	9	453	50.33
TARIM EKONOMİSİ	5	327	65.40	7	411	58.70
GIDA BİLİM VE TEK.	6	352	58.60	7	379	55.57
TAR. YAPILAR VE SU.	6	345	57.60	7	372	53.17
PEYZAJ MİMARLIĞI	4	202	50.50	4	200	50.00
SÜT TEKNOLOJİSİ	2	121	60.50	2	121	60.50
SU ÜRÜNLERİ	2	87	46.50	2	87	43.50
DERİ TEKNOLOJİSİ	1	54	54.00	1	54	54.00
ORTALAMA			56.60			57.74

Çizelge 3: Çeşitli Mesleklere Alınan Öğrenci Sayıları

MESLEK ADI	1992-1993 DERS YILI		1993-1994 DERS YILI	
	ÖĞRENCİ ALAN FAKÜLTE SAYISI	ALINAN ÖĞRENCİ	ÖĞRENCİ ALAN FAKÜLTE SAYISI	ALINAN ÖĞRENCİ
ZİRAAT MÜH.	13	5084	16	5741
TEKSTİL MÜH.	3	278	4	333
BİL. MÜH.	9	444	12	835
VET. HEK.	6	651	8	1052
DİŞ. HEK.	9	858	9	777
ORM. MÜH.	2	481	4	536
MAK. MÜH.	20	2197	31	3191
İNŞ. MÜH.	17	1309	25	2252
HARİTA MÜH.	3	309	4	471
MİMAR	13	1046	16	1394
TIP	23	4910	25	4916
HUKUK	6	3066	7	3233

gelişmesini bu çerçevede yapması doğaldır. Ancak Anabilim dallarının bölüm biçimine dönüştürülmesi ve bağımsız öğrenci alınması zorunlu kılınmamalıdır.

Bir diğer olgu da Ziraat Fakültelerinin lisans olduğu gibi, lisansüstü eğitimde de oldukça üretken olmalarıdır. Bunun öncülüğünü de gelişmiş fakülteler yapmaktadır. Bu fakültelerin lisansüstü öğrenci kontenjan-

larına bakıldığında, 20-30 öğrenci, yani lisans kontenjanı kadardır. Yüksek lisans ve doktorasını yapan ziraat mühendisleri doğal olarak potansiyel öğretim üyesidir. Başka alanlarda çalışmalarını teşvik eden bir istihdam politikası olmadığı için, çoğunlukla üniversitelerde kalmaya zorlanmakta, bu nedenle de her açılan Ziraat Fakültesine şu ya da bu biçimde kolay öğretim elemanı bulunabileceği kanısı yaygınlaşmaktadır.

Eğitimin diğer bir sorunu kaliteli, çağdaş eğitimidir. Ziraat Fakültelerinde bölümlerin aşırı artışı yanında, alınan öğrenci sayıları, yerleşik fakültelerde bile eğitimin kalitesini büyük oranda düşürmüştür. Bölümlerin öğrenci sayısı YÖK yasasından önce 25-30 iken birden 50-60, hatta 70-80'lere çıkınca eğitim-öğretimin, düşünüldüğü biçimde yapılması güçleşmiştir. Tarım eğitimi uygulamalı bir eğitimidir. Arazinin yanı sıra araç-gereç ve özellikle gelişmiş laboratuvarlara gereksinime gösterir. Bugün fakültelerimizin bir çoğunda istenen araç-gereç ve fiziksel yapı yoktur. Olanakları kısmen var olan Fakültelerimizde ise mevcut öğrenci sayısıyla istenilen kaliteye ulaşmak mümkün olamamaktadır. Bu koşullarda yapılan eğitimde, öğretim üyesi ne kadar iyi niyetli ve gayretli olursa olsun eğitim çağdaş düzeye çıkarılamaz. Ziraat mühendisliğinin öğretim kalitesi sorununu değerlendirecek, siyasette, yönetimde ve kamuoyunda etkili olacak bir kurum da yoktur. Tarımın bu ve bunun gibi diğer sorunlarının geniş ölçekli tartışılacağı bir "Tarım Şurasının" olmayışı da büyük bir eksikliklerdir.

Tarım eğitiminin diğer bir sorunu ise eğitim-öğretimde bölümler bazında bir branşlaşma olduğu halde meslek ve çalışma yaşamında branşlaşmaya özen gösterilmemesidir. Tamamen farklı bir eğitim alındığı halde, ziraat fakültelerinden birkaç bölüm dışında Ziraat Mühendisi ünvanı ile mezun olunmaktadır. Bu durum çalışma ortamında karışıklığa neden olmaktadır. Branşlaşmayı fakülteler dışında ne politikacılarımız ne özel ne de kamu kuruluşlarımız ve doğal olarak çiftçilerimiz gerçek anlamda benimsemiştir. Bugün Ziraat Mühendisi olarak hangi bölümden mezun olunursa olunsun istenilen ilgili ilgisiz her işe girilebilmektedir. Bu durum ziraat mühendisliği mesleği için fakülte, bölüm ve öğrenci sayısı kadar zararlıdır. Çünkü aldığı eğitimle hiç ilişkisi olmayan ve uzmanlık isteyen bir alanda çalışan ziraat mühendisi amaçlanan başarıyı gösterememektedir. Bu ise, mesleğin saygınlığını düşürmektedir. Ayrıca, meslekteki enflasyon nedeni ile bugün olduğu gibi ziraat mühendisleri yaptığı ya da aldığı görev ne kadar önemli olursa olsun vasıfsız bir işçiye bile uygun görülmeyecek ücretlerle çalıştırılabilmektedir. Çünkü her ziraat mühendisinin tarımla ilgili her işi yapacağı düşüncesi, o olmazsa onun yerine hemen bir başkasının bulunabileceği tehdidi hazırdır.

Bunu önlemek için 1960 yılında yürürlüğe giren Ziraat Mühendisliği Hakkında Kanun gereği 24.1.1992 tarihinde "Ziraat Mühendislerinin Görev ve Yetkilerine İlişkin Tüzük" çıkarılmıştır. Bu tüzüğe göre belirli

bölmelerden mezun olan ziraat mühendislerinin belirli görevleri vardır. Ancak tüzük hayata geçirilememektedir. Başta üst düzey yöneticilerimiz olmak üzere kamu kuruluşlarında çalışan yetkililerimiz bu tüzüğün hayata geçirilmesine yönelik gereken özen ve çabayı göstermemektedir. Sorunun çözümü için fakültelerde verilen eğitim öğretim ve ünvanlara inmek gerekmektedir. Son yıllarda Peyzaj Mimarlığı ve Gıda Mühendisliği bölümlerinde olduğu gibi Ziraat Fakültelerinde birbirinden bütünüyle farklı eğitim alan öğrencilerin başka ünvanlarla mezun olmalarını yaygınlaştırmak doğru olacaktır. Böylece yukarıda sıralanan sorunlar kendiliğinden çözüleceği gibi farklı ünvanla mezun olan kişiler, mesleği ile ilgili olan ancak bugüne kadar girilemeyen piyasanın diğer konularını zorlayacak ve yeni çalışma alanları yaratacak, mesleğine sahip çıkacaktır.

Ziraat Fakültelerindeki eğitim-öğretim ile ilgili üzerinde durulması gereken bir diğer konu da, öğretim programının çağdaş konuma getirilmesidir. Eğitim-öğretim programlarının yapılmasının genel olarak fakültelelere bırakılması ve her yıl yenilenebilmesi olanağının yaratılışı programlara dinamik bir özellik kazandırmıştır. Böylece programlar teknolojideki gelişmelere, çalışma ortamının gereksinimlerine göre kolaylıkla değiştirilebilmektedir. Bu değişikliklerin amaçlanan doğrultuda gerçekleştirilebilmesi için fakültelerin ilgili bölüm yetkililerinin belirli zamanlarda bir araya gelmesi ve önerilerini fakültelelere iletmeleri yararlı olacaktır. Böylece eğitim-öğretim programları arasında büyük farklılıkların oluşturulması önlenecektir.

Sonuç olarak ülkemiz ziraat mühendisliği eğitiminde ülke gereksinimleri ve çağdaş ziraat mühendisliğinin gerekleri gözönünde tutulmaksızın ve belirli temel ve esaslara dayanmaksızın 22 Üniversiteye Ziraat Fakültesi açılması, açılan her Ziraat Fakültesine gelişmiş Fakülteler kadar bölüm açma ve açılan her bölüme ayrı ayrı öğrenci alma yarışına girilmesi 20000'lere varan işsiz Ziraat mühendisi yaratmıştır. Bu durum öğrencinin ne amaçla okuduğu, Fakültelerde de ne amaçla eğitim yapıldığı sorusunun sorulmaya başlanmasına neden olmuştur. Çünkü hiç bir kurum ve öğretim üyesi; işsiz ordusu oluşturacak, gelecek beklentisi olmayan, işsizlik korkusu içinde, morali bozuk ve heyecandan yoksun bir gençliği eğitmek istemeyecektir. Ülkeye daha fazla küskün bir gençlik yetiştirmemek için tüm sorumluların acilen konuya eğilmelerinde ve gerekli önlemleri almalarında sayısız yarar bulunmaktadır.

TÜRKİYE ZEYTİN İSTATİSTİKLERİ ve DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Zeynep AKAY
Ziraat Y. Müh.
Zeytincilik Araştırma Enstitüsü

Renan TUNALIOĞLU
Ziraat Y. Müh.
Bornova - İzmir

Tarım sektörü, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısındaki önemini, son yıllarda ekonomide yaşanan büyük ve yapısal değişimlere rağmen korumaktadır. Halen nüfusun % 52'sinin tarım kesiminde bulunduğu (1) ve sektörün Gayri Safi Yurtiçi hasıladan aldığı oranın % 17.4 olduğu görülmektedir (2).

Türkiye'nin 1980 sonrası serbest piyasa ekonomisine geçişinin, tarım kesiminin gelirindeki azalmada etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu durum, tarım sektörünün özellikleri itibariyle doğal karşılanmakla birlikte, Türkiye koşullarında tarıma gereken önemin verilmemesi ile de açıklanabilmektedir. Sonuçta, tarım sektöründen diğer sektörlerle kaynak aktarımı artarak, gelir düşüklüğüne yeni bir boyut kazandırılmakla kalınmamış, Türk halkının gelecekteki gıda maddeleri arasında yer alan kuru fasulyenin bile ithalatını gündeme getirmiştir.

Tarım sektörünün bu mevcut sorunlarının çözümlenmesinde, oluşturulacak politikaların doğruluğu ve isabetinin önemi bilinen bir husustur. Bu nedenle verilerin temini ile bu verilerin en doğru biçimde uzman bir kadroyla yorumlanarak uygulamaya aktarılması olası görülmektedir. Bu noktada, istatistiklerin, her alanda olduğu gibi tarım alanındaki önemi de yadsınmadan geçilemeyecektir.

İstatistik; "Olâyların bilimsel olarak açıklanmasında, istatistik verilerin toplanması, analiz edilmesi ve bunlardan yola çıkılarak bir karara ulaşılması bilimi" olarak tanımlanabilir (3). İstatistikler arasında yer alan, Tarım İstatistikleri ise, "Tarım alanında ölçme, tartma, gözlem, anket veya sayım yoluyla derlenerek tarımsal yapıyı tanımada, üretimin ve yatırımların başarılı bir şekilde planlanarak uygulanmasında, rekolte tahminlerinin doğru bir şekilde yapılarak, gerekli önlemlerin alınmasında büyük bir öneme sahiptir (4).

"Türkiye tarım istatistikleri genel olarak incelendiğinde, resmi ve gayri resmi kaynaklı verilerin birbirinden oldukça farklı olduğu, çoğu kez birbirini doğrulamadığı gibi, zamanında

yayınlanmadığı için de, güncelliğini ve yararlılığını yitirdiği, sonuçta bu istatistiklere ihtiyacı olanları güç durumda bıraktığı görülmektedir.

Avrupa Topluluğu ile üyeliğin tartışıldığı bir dönemde Hollanda gibi kimi ülkelerde parklardaki ağaçların soy kütüklerinin mevcut olduğu bilinirken-Türkiye'nin Topluluğa katılması halinde nasıl uyum göstereceği, katılmaması durumunda ise tarımına yeni bir çehre kazandırmak açısından neler yapılabileceği tartışılmalıdır. Dünya tarım ürünleri ticaretinde zaman zaman önemli boyutlarda yer alabilen Türkiye tarım sektörüne, çeki-düzen vermek gerekmektedir.

Tarım istatistikleri ile ilgili sorunlar, tarımın genelinde olduğu gibi alt sektörleri için de geçerliliğini korumaktadır. Sektörün alt ünitelerinden biri olan ve sektör işletmelerinin % 5.9 una, Türkiye nüfusunun % 3.5'ine sahip olan zeytincilik için sorunlar, tarımın diğer sektörlerine göre belki de daha fazla önemlidir (5). Çünkü, doğasından gelen özellikleri nedeniyle ham olarak değil de, sofralığa ve yağlığa işlenerek değerlendirilebilen zeytin, zeytinyağı, sofralık zeytin ve pirina sanayiine hammadde sağlamakta, böylece tarıma olduğu kadar sanayiine de, katma değer kazandırılabilir.

Zeytincilikle ilgili verilere bakıldığında, zeytin ağaç sayısından-üretim, zeytinyağı ihracatından-stok rakamlarına, tüketimden-sofralık zeytin işleme tesislerinin kapasite ve sayısına kadar, her alanda çok büyük bir kargaşa yaşandığı görülmektedir.

Dikili alanlar, dekarda 10 ağaç varsayımı ile hesaplanırken, tüketim verileri bilanço-yu denkleştiren rakamların benimsenmesi ile belirlenmekte, diğer bir ifade ile veriler hiçbir ölçme, hesaplama ve sayıma dayandırılmamaktadır.

Öyleki; halen resmi istatistiklerde görülen Türkiye zeytin ağaç varlığı konusunda tereddütlerimiz mevcuttur. Tesbit edilebildiği kadarıyla, ağaç sayıları Tarım İl Müdürlükleri

kanalı ile elde edilmektedir. Son yıllardaki istatistikler incelendiğinde ağaç sayısının durma noktasında bulunduğu görülmekte, fakat yıllık 1.500.000 adet olarak belirlenen fidan üretiminin ne olduğu, nerede yer aldığı konusunda herhangi bir açıklamaya rastlanılmamaktadır. Diğer yandan fakir topraklar üzerindeki zeytinliklerde yer alan ağaçların, hangi yaş ve cesamete göre zeytin ağacı sayılabilecekleri de tartışma konusudur. Uzmanlarca böyle tipik yörelerde, 4 ya da 5 ağacın 1 ağaç olarak kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmektedir.

AT'na katılım düşünüldüğünde, konunun Türk zeytin üreticisinin ortak düzenden alabileceği özel yardımlar açısından, özellikle zeytin ağaç varlığı ve üretimle ilgili gerçek verilerinin bilinmesinin son derece önemli olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle de Milli Zeytinyağı İcra Komitesinde konu gündeme getirilmiş söz konusu verilerle ilgili geniş bir envanter çalışmasının Uluslararası Zeytinyağı Konseyi (UZK) desteği ile yapılabilirliğinin araştırılması istenmiştir. Ancak bu görüş, kanımızca gereksiz kaygularla rağbet görmemiştir. İlgililer, zeytin ve zeytinyağı üretim rakamlarında yıldan yıla ve kaynaktan kaynağa bin ile 305 bin arasında değişen farklılığın çok önemli olmadığını, örneğin Fransa'nın da bazı rakamlarında da benzer farklılıkların görülebildiğini belirtmişlerdir (Çizelge 1) (Çizelge 2).

Oysa böyle bir envanter çalışmasında Türkiye zeytin ağaç varlığının mevcuttan az çıkabilmesi ile fazla çıkabilmesi de mümkündür. Sonuçta sektörle ilgili çeşitli planların hazırlanmasında doğru bir veri tabanı elde edilmiş olacaktır. Nitekim, teknolojinin geliştiği bu dönemde bu çeşit endişelerin gereksiz olduğunu düşünmekteyiz.

Nitekim Türkiye'nin en önemli zeytinci ili olan Aydın'da ağaç sayısı ile ilgili olarak, benzer düşüncelerle İl Müdürlüğü teknisyenlerinin başlattıkları "Aydın ili zeytin ağaç sayılarının tesbiti çalışması"nda bu ilin 15 milyon olarak bilinen ağaç sayısının 19 milyona ulaştığı görülmektedir.

Diğer yandan zeytinyağı üretim verilerindeki çeşitli kaynaklara göre farklılıklar devam ederken, zeytin üretimindeki farklılıkların 1986 yılı itibariyle sona ermesi (Çizelge 2) bizleri bu konuda umutlandırmaktadır. Fakat belki de en kolay ve en doğru tesbit edilebilecek dış satım rakamlarında benzer büyük farklılıkların olması

bizleri yeniden karamsarlığa yöneltmektedir (Çizelge 3). AT ile üyeliğin gerçekleşmesi durumunda, rekabet edilebilecek ürünler arasında gösterilen zeytinyağı, dışsatım verilerindeki farklılığın, bir ölçüde DİE'nin takvim yılını (1 Ocak) UZK'nın kampanya dönemini (1 Kasım) esas almasından kaynaklandığı bilinmektedir. Fakat bu durumun, sektör özelliklerini iyi bilmeyen kişilerde düşünce karmaşası yaşatabileceği de unutulmamalıdır.

Zeytincilik sektörüne ait rakamsal verilerde, karşılaşılan bu ikili-üçlü durumun, kalkınma planları, AT ile uyum açısından hazırlanan madde etüd raporları, sosyo-ekonomik araştırmaların planlanması, sektör yatırımlarındaki fizibilite etüdüleri gibi benzer çalışmalarda büyük güçlükler yarattığı da bilinmektedir.

Zeytincilik ekonomisi alanında çalışan kişiler olarak, bu güçlüğü sık sık yaşamaktayız. Bu konuda yukarıda verilmeye çalışılan olumsuz tabloya rağmen, umut verici gelişmelerin olduğu da muhakkaktır. Nitekim 1993 üretim dönemi başında zeytincilikle ilgili meslek kuruluşları bir heyet oluşturarak, tüm üretim yörelerinde iki hafta süreli çalışmalar yapmış ve bu yılın zeytinyağı üretim miktarını belirlemişlerdir. Bu çalışmayı izleyen aylarda, artık senenin zeytinyağı üretim miktarının bu komite çalışmasının belirlediği tek rakam olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu olumlu işbirliğinin daha da genişletilerek yapılması durumunda, zeytin ve ürünleri ile ilgili rakamsal verilerde yaşanan bu kargaşaya son verilebileceği düşünülmektedir.

Türkiye gibi kayıt sisteminin gelişmediği ve üretici eğitiminin yetersiz olduğu bir ülkede, bu işi başarmarın zor ve zahmetli olduğunu kabul etmemek mümkün değildir. Fakat bu konuda ilgili kuruluşların konuya gereken önemi vermeleri veya en azından kendi açılarından yapmaları gerekeni belirleyerek bu konudaki sorunlara sahip çıkmaları; sonuçta sektörün yararına olacaktır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- (1) TOB İktisadi Rapor 1990, Yayın No: 166, Ankara, 1990, S. 1994.
- (2) DPT "Başlıca Ekonomik Göstergeler" El Kitabı, Ankara 1991, Çeşitli sayfalar.
- (3) Turan Güneş, Rauf Arıkan, "Tarım Ekonomisi İstatistiği" Ankara Üniversitesi Ziraat Fak. Ders Kitabı, Yayın No. 1049, Ankara, 1988 S. 1
- (4) Rauf Arıkan ve Ark, "Tarımsal İstatistiklerin İyileştirilmesi" Türkiye Ziraat Müh. 3. Teknik Kongresi; Ankara, 1990 S. 700.
- (5) 1990 Türkiye Nüfus ve Tarım Sayımı esas alınarak hesaplanmıştır.

MAKALE

Çizelge - 1 : TÜRKİYE ZEYTİNYAĞI ÜRETİMİ (1000 TON)

YILLAR	DİE (1)	ULUSLARARASI ZEYTİNYAĞI KONSEYİ (2)	FAO (3)	FARKLAR		
				1-2	1-3	2-3
1980	215	170	185	45	30	-15
1981	63	75	74	12	1	1
1982	190	160	185	30	5	-25
1983	55	40	49	15	6	-9
1984	105	80	122	25	-17	-42
1985	80	70	98	10	-18	-28
1986	150	120	180	30	30	-60
1987	-	55	63	-	-	-8
1988	-	90	188	-	-	-98
1989	-	35	72	-	-	-37
1990	-	80	110	-	-	-30
1991	-	60	96	-	-	-36

KAYNAK : DİE, UZK, FAO

Çizelge - 2 : TÜRKİYE ZEYTİN DANE ÜRETİMİ (1000 TON)

YILLAR	DİE (1)	FAO (2)	FARK (1-2)
1980	1060	1050	+10
1981	285	400	-115
1982	1015	1320	-305
1983	274	450	-176
1984	555	800	-245
1985	450	600	-150
1986	1010	1010	0
1987	600	600	0
1988	1100	1100	0
1989	500	500	0
1990	1100	1100	0

KAYNAK : FAO, DİE

Çizelge - 3 : TÜRKİYE ZEYTİNYAĞI İHRACATI (1000 TON)

YILLAR	DİE (1)	KONSEY (2)	FAO (3)	FARKLAR		
				1-2	1-3	2-3
1984	2.8	25.0	20.7	-22.2	-17.9	4.3
1985	23.9	20.0	26.6	3.9	-2.7	16.1
1986	24.6	34.0	28.8	-9.4	-4.2	5.2
1987	30.4	35.0	36.5	-4.6	-6.1	-1.5
1988	22.8	35.0	22.2	-12.2	0.6	12.8
1989	34.1	2.5	37.3	31.6	-3.2	-34.8
1990	2.3	10.0	3.3	-7.7	-1.0	6.7

KAYNAK : DİE, UZK, FAO

ÜYELERİMİZE ÖNEMLİ DUYURU

Meslek odaları çalışmalarını yasaların verdiği yetkiler kadar üyelerinden aldıkları güçle yürütürler.

Üyelerimizin maddi ve manevi katkıları odamız çalışmalarını güçlendirmekte ve daha etkin bir hale getirmektedir.

Oda çalışmalarının yürütülmesi belli maddi harcamaları gerektirmekte, üyelerimizin de aidatları ile oda örgütlülüğünün gereğini yerine getirme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Bugüne kadar bir çok üyemizin bunun gereğini yerine getirmelerine karşın, bazı meslektaşlarımızın, çeşitli nedenlerle oluşmuş, üye aidat borçları bulunmaktadır.

TMMOB'nin 31. 32. ve 33. Genel Kurullarında alınan kararlar ve son 33. Genel Kurulunda gerçekleşen tüzük değişikliği sonucu geçmiş yıllar aidat borçları hesaplanmasında son yılın aylık aidat miktarının esas alınacağı kabul edilmiştir.

Yine TMMOB tüzüğü gereği oda gelirlerinin % 15'inin TMMOB'ne aktarılması gerekmektedir. Üyelerimiz ödemesi de TMMOB, üye sayısı kadar aidattan payına düşen miktarı odamıza borç olarak çıkarmaktadır. Bu da odamızı tahsil etmediği paranın ödemesini yapmak zorunda bırakmaktadır.

Oda yönetiminin genel düşüncesi, üyelerinin odalarıyla barışık olmasıdır. Bu düşünceden hareketle, üyelerimizin çeşitli nedenlerle oluşan aidat borçlarını 30 Eylül 1994 tarihine kadar ödemeleri halinde herhangi bir farklı tutar talep etmeden, geçerli olduğu yılın aidat tutarı üzerinden borçları tahsil edilecektir.

1 Ekim 1994 tarihinden sonra geçmişe ait borç ödemelerinde ise TMMOB'nin değişen tüzüğü gereği geçmiş yıl borçları bu yılın aylık aidat tutarı üzerinden tahakkuk ettirilecektir. Borçlarını belirtilen tarihe kadar ödemeyenler için 1 Ekim 1994 tarihinden itibaren yasal uygulama zorunluluğunda kalınacaktır.

Üyelerimizin böyle bir uygulamaya gerek kalmadan, borçlarını 30 Eylül 1994 tarihine kadar ödeyeğine inanıyoruz.

Borç tutarları, işyeri temsilciliklerinden, şube başkanlıklarından ve genel merkezden öğrenilebilir.

Saygılarımızla
Yönetim Kurulu

Bitki Islahı ve Tarımdaki Gelişmeler

Prof. Dr. Nazimi Açıkgöz (*)

GİRİŞ

Her ortamda, canlılar performans farklılığı gösterir. İnsanoglu bitkisel üretime başlamasıyla, bu farklılıktan yararlanma yolunu seçmiş, üstün bulduğu bitkilerden gelecek yılların tohumluğunu sağlamıştır. Bu, çeşit geliştirmenin, yani bitki islahının ilk uygulaması olmuştur. Halen Anadolu'daki bazı çiftçiler "başak çekme" adı altındaki aynı işlevi tekrar edegelmektedir.

Bitki islahında 18. yüzyıla gelinceye kadar kayda değer herhangi bir gelişme gerçekleşmemiştir.. Modern bilimle başlayan genetik ve islah çalışmaları bugünkü seviyeye gelinceye dek birçok aşama geçirmişlerdir.

1868 yılında Tennessee'de yayınlanan "Tarım Yıllığı"ndan bir paragraf: "Beş sene evvel mısır tarlamda bitkilerin büyük çoğunluğu tek koçanlı idi. Ben tohumluğumu, iki koçanlılardan seçmeye başladım. Üçüncü sene, tozlanmanın komşu bitkilerden gelen çiçek tozlarıyla gerçekleştiğini saptadığımdan; tarladaki tüm tek koçanlı bitkileri tozlanma öncesi uzaklaştırdım. Şimdi tarlamda hemen hemen tüm bitkiler en aşağı iki koçanlı."

BİTKİ ISLAHINDA ÇARPICI ÖRNEKLER

Bitki islahı ortak çalışma gerektirir. Varolan veya oluşturulan genetik materyalin çevre koşullarına reaksiyonunun belirlenmesinde kendisine birçok uzmanlık dalı destek verir.

Şeker pancarı şeker oranının iki yüzyılda %6'dan %18'e çıkartılmasında da islahçı birçok uzmanlık dalından destek almıştır.

Melezlemeye dayalı islah sonucu Avrupa'da buğday verimi 100 yılda 140 kg/da'dan 600 kg/da'a çıkmıştır.

Melez mısır olayındaki melez uzmanlığı şekerpancarı, ayçiçeği, çavdar ve birçok sebze ve

süs bitkisinde pratiğe aktarılırken; bu, mısırdaki 1940'larda 180 kg/da olan verimi, 1980'lerde 630 kg/da'a çıkartmıştır.

Bazı temel bitkilerin son kırk yılda (1950'lerden 1990'lara) Dünya ve Türkiye'de dekara verimlerinde nasıl bir değişiklik olduğunu Çizelge 1'den izlemeye çalışalım.

Çizelge 1. Son Kırk Yılda Bazı Bitkilerde Dekara Verimin (kg) Değişim Hızı

		1948/53	1988/91	Fark %
BUĞDAY	Dünya	101	248	145
	Türkiye	100	202	101
ARPA	Dünya	113	232	105
	Türkiye	115	195	70
MISIR	Dünya	158	370	234
	Türkiye	124	403	324
Ş. PANCARI	Dünya	2120	3566	68
	Türkiye	1930	3621	88

Melezlemenin türlerarasına kadar uzanması sonucu buğday-çavdar melezi TRITIKALE ortaya çıkmış ve bu, bugün dünyada yüzbinlerce ha ekim alanına ulaşmıştır.

Var olan koşullara dayanıklılık islahı ile yörenin ekim çehresi dahi değişebilmektedir. Kışa dayanıklı arpa çeşitlerinin geliştirilmesi ile Almanya'da son otuz yılda ürün paterni büyük değişikliğe uğramıştır (Şekil 1).

Türlerdeki bazı karakterlere yönelik bu performans, diğer türlerin aleyhine bir gelişme göstermiş ve hatta bin yıl evvel 3000 civarında bulunan kültür bitkisi sayısı azalarak, bugün dünya ekim alanının %90'ı yalnızca 30 kültür bitkisi ile kaplıdır.

Rengarenk kesme çiçek seçenekleri, çekirdeksiz meyve çeşitleri ile artık bitki islahı günlük basında dahi takip edilmektedir.

Genetik kombinasyonların oluşturulup, gerekli seleksiyonların sürdürülmesi tek başına yeterli olamaz. Bu genotiplerin gerektirdiği agronomik paket (uygun ekim derinliği - sıklığı, gübre dozu, sulama zaman-dozu vs.) bitki koruma tedbirleriyle çeşitler performanslarını göstermişlerdir.

DEĞİŞEN AMAÇLAR

Islahçı geliştirdiği çeşitlerle maksimum verimi amaçlamakla yola çıkmıştır. Doğal olarak kalite ikinci planda kalmıştı (IR8).

(*) Türk Tarımındaki Gelişmeler Sempozyumu (10-16 Ocak 1993)

Fakat verimin tek başına yetmediği, kalite, kısa boy, çevre koşullarına (sıcak-soğuk, tuz-alkali, hastalık-zararlı vs.) dayanıklılığın birlikte amaçlandığı evrelere gelinmiştir.

Derken bu kez biyolojik tarım ve düşük girdili (az gübre, su ve ilaç) üretime uygunluk ıslahın ana hedefi olabilmıştır.

Bitki ıslahında klasik uygulama uzun zaman alır. Bunun ötesinde tüketici veya çiftçinin çeşit beklentisi de değişebilmektedir. Örneğin :

İKİNCİ ÜRÜN,
DIŞ SATIMA YÖNELİK ÜRETİM, (Şekil 2)
BIYOLOJİK TARIM,

gibi akımlar karşısında ıslahcının kısa zamanda bu koşullara uygun çeşitleri geliştirmek için en azından 12-15 yıl arasında zaman gerekmektedir. 1975'lerde başlayan "İkinci Ürün" uygulamaları için gereksinim duyulan kısa vejetasyonlu çeltik çeşit geliştirme çalışmam ancak 1992 yılında TOAG92'nin tarafımdan tescilli ile noktalanmıştır.

Tek veya yalnız birkaç karakterin değişimine yönelik bir ıslah çalışmasında kısa zamanda sonuç almak için yeni ıslah yöntemlerine gereksinim doğmuştur.

Mutasyon ıslahı bu konuda büyük katkı sağlamışsa da, ıslahçıya zaman kazandırıcı yöntem arayışı halâ devam etmektedir.

Özellikle anter kültürü, protoplast kültürü gibi biyoteknolojik işlemler bu hususta ümitvar görünmektedir.

**BITKİ ISLAHINDA
SEKTÖRLERİN KATKILARI**

Bunun yanında Tarım Bakanlığı Bölge Araştırma Enstitüleri ve Üniversiteler çeşit geliştirmişler, tohumculukla ilgili olarak Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Zirai Donatım Kurumu gibi resmi kuruluşlar sözleşmeli çiftçileri de devreye sokarak, çeşit geliştirme ve tohumluk işini birlikte yürütmüşlerdir.

308 sayılı yasa, çıktığı 1963 yılından sonra özel sektörün çeşit geliştirme ve tohumluk işlerine girmesi için yasal olanağı sağlamışsa da; 1985'lere gelinceyedek bu sektör tarımımıza bir katkı sağlamamıştır.

1992'ye gelindiğinde özel tohumculuk firması sayısı kırkı bulmuştur. Bunlardan onbeş kadarı araştırmacı vasfına haizdir.

Burada dikkate değer bir olgu gözlenmektedir: özel sektör genelde heterozisin devrede olduğu melez tohumluklara (mısır, ayçiçeği, bazı sebze ve çiçekler), rağbet etmektedir.

Peki özel sektörün rağbet etmediği autogam tohumluk için çeşit geliştirmeyi kim gerçekleştirecek?

Bitki ıslahı alanında ABD ve ALMANYA'daki durumların karşılaştırılmasında yarar olsa gerek:

ABD'de ülkenin gereksinimi olan tohumluğun %90'ı 650 özel tohumculuk firması tarafından karşılanır. Bunlardan tahmini 550'si aile şirketi olup, iki-üç bitkinin tohumculuğunu yaparlarken, 50 firma ıslahla uğraşır. Son yıllara kadar üniversitelerin geliştirdikleri çeşitlerin tohumculuğunu yapan firmaların, bundan sonra kendi araştırmalarını kurmuş olan şirketlere bağımlı kalacağı ortaya çıkmaktadır. Çünkü ABD'de bundan böyle resmi araştırma kuruluşları temel konulara ağırlık vereceklerdir.

Diğer taraftan ABD'de örneğin çeltikle ilgili kişi ve kuruluşların biraraya gelerek oluşturdukları "rice council" benzeri horizontal birlikler çeşit geliştirme işini kurdukları araştırma birimleri ile sorun olmaktan çıkmışlardır. Yani artık çiftçinin gereksinim duyduğu çeşidi kendi birliği geliştirmektedir.

Almanya'da ise durum bundan pek farklı olmamakla birlikte firmaların daha az sayıda türe yöneldiği ve örneğin

11	firma tahıl
18	" patates,
7	" şeker pancarı
8	" yem pancarı
15	" diğer yem bitkileri
18	" endüstri bitkisi

ıslahı ile uğraşan özel kuruluş olduğu bilinmektedir.

Bu firmaların bugüne kadar geliştirdiği çeşit sayısı 2000'i bulmuştur.

Türkiye'de bazı tarla bitkilerinin 1989 yılı itibariyle tescilli çeşit sayısının kamu ve özel sektöre dağılımı Çizelge 2'de verilmiştir.

Mısır tarla bitkileri arasında en fazla tescilli çeşit sayısına sahiptir. Bunda melez azmanlığı nedeniyle her yıl tohum değiştirme zorunluğu etken olmuştur. Özel tohumculuk firmalarının büyük çoğunluğunun ilgi alanı olan mısır için toplam 171 çeşit tescil (veya üretim izni) edilirken; bunlardan:

28'i kendilenmiş döl 5'i kompozit
116'sı tek melez, 8'i tatlı mısırdır.
6'sı çift melez,
8'i üçlü melez,

Çizelge 2. Tescilli Çeşit Sayılarının Dağılımı (Kün 1990)

Bitki Cinsi	Toplam Ç. Say.	Çeşitlerin Kamu	Geliştirildiği Kuruluş Özel
Buğday	73	73	-
Arpa	18	18	-
Çavdar	2	2	-
Yulaf	11	11	-
Çeltik	16	16	-
Mısır	28	17	11
Sorgum	16	9	7
Patates	17	7	10
Ayçiçeği	4	3	1
Pamuk	17	17	-
Tütün	33	33	-
Fiğ	9	8	1
Diğerleri	89	89	-
	333	303	30
		(%91)	(%9)

BİR BÖLGE İÇİN KAÇ ÇEŞİT?

Tek bir Poo ovası için İtalya'da 40 çeltik çeşidi varken; 50 ilimizde (7 coğrafi bölge) tarımı yapılan çeltik için 1992 yılında 16 tescilli çeşit bulunmaktadır. Bu arada çeltik tarımımızın ana ürün-ikinci ürün çeşitliliği de gözönünde bulundurulursa, çok sayıda çeşit tesciline gereksinim olduğu ortaya çıkar. Her mikroekoloji için en yüksek verim sağlayacak bir genotipi bulmak araştırmacıların görevidir. Ekim zamanı, pazara girme stratejisi, kalite beklentisi gibi nedenlerle farklı çeşitlerinin üreticiye sunulması gerekir. Türkiye'de bazı bitkilerin çeşit sorunu (beraberinde tohumluk sorunu) çözümlenmiştir. Fakat bunun tüm bitkiler için söylenmesine daha çok zaman olsa gerek.

TÜRKİYE'DE BİTKİ İSLAHININ REORGANİZASYON GEREKSİNİMİ

Kamu veya özel sektörcü geliştirilen yeni çeşitlerin üreticiye ulaşmasındaki sorunlar dışında, ıslahçı haklarının ulusal ve uluslararası ilişkilerin ötesinde, Türkiye'de bitki ıslah mekanizmasının irdelenmesini gerektiren bir seri konu vardır. Değişen üretim sistemleri, tarımsal ürünlerin pazarlanma ve tüketimindeki farklılaşmalar, ıslah ve tohumculuk sektöründeki görev ve sorumluluk alanlarındaki hızlı değişim; bazı uygulamaların başlatılmasını gerektirir. Herşeyden evvel aşağıdaki konuların tartışmaya açılmasında yarar vardır.

- 1 - Temel araştırmalar
 - Extrem koşullara uygun çeşit geliştirme
 - Karlı olmayan bitki veya bölge için çeşit geliştirme
- 2 - Çeşit tescil mekanizmasındaki sorunlar.
 - Türkiye 250 tescil veya üretim iznli domates çeşidinde gerekli sertifikasyon kontrolünü nasıl gerçekleştirir?
- 3 - Islahçı hakları ve bunun uluslararası boyutları
- 4 - Tohumluk üretimindeki aksaklıklar
- 5 - Araştırmaların yönlendirilmesi, güdümlendirilmesi
- 6 - Üreticinin kendi çeşidini, ait olduğu kooperatif birlik-kurum (Çaykur örneği bitki bazında) kanalıyla bizzat geliştirme olasılıkları (İL Rizo!)
- 7 - Bazı türlerde çeşit ve hatta tohumluk açısından dışa bağımlılık
- 8 - Ulusal ıslahçı kaynakları erozyonu
- 9 - Çeşit ve tohum dışsatım olanakları
- 10 - Gen bankası gereksinimleri vs.

KAYNAKLAR

- 1 - ANONİM 1992, Tarım ve Köyişleri Bakanlığının 1992-16 nolu "Tohumlukların Tescil ve Sertifikasyonu Hakkındaki Kanuna tabi tutulacak bitki tür ve çeşitleri", Resmi Gazete Sayı 21290, 20/7/1992 ANKARA
- 2 - Kün E., 1988. Türkiye'de Çeşit Geliştirme Çalışmaları. ZMO'nun "Türkiye'de Tohumculuğun Gelişimi ve Geleceği" Sempozyumu tebliği, 13-14 Aralık 1988 ANKARA
- 3 - Nevers Patricia 1991. Pflanzenzüchtung aus der Nah gesehen. Max-Planck-Institute f. Züchtungsforschung, KÖLN

TÜRKİYE - AVRUPA TOPLULUĞU TARIM İLİŞKİLERİNİN TARİHİ GELİŞİMİ

Cemil ERTUĞRUL

DPT/AT İLE İLİŞKİLER

GENEL MDL.DE TARIM UZMANI

Türkiye- Avrupa Topluluğu ilişkileri, ortaklık ilişkisi ve tam üyelik başvurusu çerçevesindeki ilişkiler olmak üzere iki yönlü bir gelişme göstermektedir. Bu durum Türkiye-Avrupa Topluluğu tarım ilişkilerinde de benzer bir gelişmenin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1. Ankara Anlaşması ve Katma Protokol Çerçevesinde Türkiye Avrupa Topluluğu İlişkileri

Roma Anlaşması'nın 237. maddesi uyarınca Türkiye ile Topluluk arasında bir ortaklık ilişkisi yaratan ve 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması'nın 2. maddesinde "Türkiye ekonomisinin hızlandırılmış kalkınmasını ve Türk halkının çalıştırılma seviyesinin ve yaşam koşullarının yükseltilmesini sağlama gereğini tümü ile göz önünde bulundurarak, taraflar arasında ticari ve ekonomik ilişkileri aralıksız ve dengeli olarak güçlendirmeyi teşvik etmektir" şeklinde belirtilen amaçlar ve 3. maddesinde "Hazırlık döneminde Türkiye, geçiş dönemi ve son dönem boyunca kendisine düşecek yükümleri üstlenebilmek için Topluluğun yardımı ile ekonomisini güçlendirir" şeklinde belirtilen yöntem uyarınca Topluluk dört tarım ürününde (fındık, tütün, kuru üzüm ve kuru incir) Türkiye'ye bazı indirimli gümrük kontenjanları tanıdı.

Geçiş döneminin kurallarını belirleyen ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe giren Katma Protokol'ün 31-35'inci maddeleri tarım ile ilgili hükümleri kapsamaktadır.

Katma Protokol ile tarım ürünleri Ortak Tarım Politikası nedeniyle (OTP) (madde 31), geçiş döneminin sonuna kadar gümrük birliği dışında tutulmuş, ancak, tarım ürünleri için tercihli bir rejim öngörülmüştür (madde 32). Öte yandan, Türkiye'nin 22 yıllık dönem içinde (31 Aralık 1995 tarihine kadar) Ortak Tarım Politikası'na uyum için

gerekli tedbirleri alması öngörülmüştür (madde 33).

Bu rejim, katma protokol'ün 35'inci maddesine dayandırılarak Türkiye-AET Ortaklık Konseyi'nin 1973 yılında 1/73, 1977 yılında 1/77 sayılı kararları ve özellikle 1980 yılındaki 1/80 sayılı kararı ile iyileştirilmiş ve Topluluk, Türkiye çıkışlı tarım ürünlerinden alınan gümrük vergilerinden, % 2 oranında veya daha düşük olanların 1 Ocak 1981 tarihine kadar, % 2'nin üzerinde olanların ise 1 Ocak 1987 tarihine kadar 4 aşamada; (1 Ocak 1981'de % 30, 1 Ocak 1983'de % 60, 1 Ocak 1985'de % 80 ve 1 Ocak 1987'de % 100 olmak üzere) kaldırılmasını kabul etmiştir. Ayrıca, Türkiye çıkışlı bazı meyve ve sebze (turfanda patates, fasulye, bakla, soğan, patlıcan, kabak, kereviz, soforalık taze üzüm, erik, kavun ve karpuz) için takvime bağlı olarak yılın belirli dönemlerinde gümrüklerden muafiyet tanınmıştır. Ortaklık Konseyi'nin bu kararları Topluluk Konseyi'nin 562/81 sayılı tüzüğü ile yürürlüğe girmiştir. AT Konseyi, 1.1.1985 tarihinde yapılması gereken indirimi 31.12.1984 tarih ve 3720/84 sayılı kararı ile, 1.1.1987 tarihinde yapılması gereken indirimi ise 22.12.1986 tarih ve 4115/86 sayılı kararı ile yürürlüğe koymuştur. Böylece 1.1.1987 tarihinden itibaren Türk tarım ürünleri Topluluğa gümrüksüz olarak girmektedir. Bu uygulama ile Türkiye Topluluğa üye olmadan bu muafiyetten yararlanan tek ülke durumundadır.

Ancak, Ortak Tarım Politikası çerçevesinde uygulanan sınırlamalar ve bir takım tarife dışı engellerle Türk tarım ürünlerinin Topluluğa ihracatı önemli ölçüde engellenmektedir. Topluluk, Katma Protokol'de yer alan Türkiye ile Topluluk arasında yeni veya ilave ticari engellemeler getirilmemesi (madde 22), Türkiye'ye tarım ürünleri için tercihli rejim uygulanması (madde 35) ve Topluluk, tarım politikasının veya ilerideki gelişmeleri sırasında, Türk tarımının çıkarlarını göz önünde tutar (madde 33) hükümlerine aykırı olarak, OTP'ye yeni getirilen uygulamalarla (örneğin Yunanistan'ın tam üyeliğinden sonra 1983 yılından itibaren kuru üzüm ve ithalatı asgari ithal fiyatı sistemine bağlanmıştır) veya çeşitli tarife dışı engellerle son yıllarda gittikçe artan bir şekilde Türkiye'ye tanınan tavizlerde yıpranmalara yol açacak bir politika izlemektedir.

OTP çerçevesinde, prelevman (tahıllar, piriç, sığır eti, koyun eti, kümes hayvanları, yumurta, süt ürünleri, zeytinyağı ve bazı işlenmiş tahıl ürünleri için), referans fiyatı (şarap, taze meyve ve sebze ve su ürünleri için), asgari ithal fiyatı (kuru üzüm için) ve ilave vergiler (bazı işlenmiş tarım ürünleri için) gibi uygulamalarla ihracat büyük ölçüde

kısıtlanmaktadır. Bunun yanında kota (fındık, kayısı pulpları, domates konserveleri ve hazırlanmış ve muhafaza edilmiş domatesler için), bitki ve hayvan sağlığı standartları (tek tırnaklılarda, patatesde, elmada, kuru incirde olduğu gibi) ve tarım takvimleri (çoğu kez meyve ve sebze için) gibi tarife dışı engellerle Türk tarım ürünleri ihracatı kısıtlanmaktadır.

Topluluk tarafından getirilen tarife dışı engellerin çoğu teknik nedenlerden çok ticari veya politik nedenlerle, Türk tarım ürünleri ihracatını kısıtlamak amacıyla sonradan çıkartılmış kısıtlamalardır ve önemli ihraç potansiyeli olan pekçok ürünü kapsamaktadır. Bu engellerin kaldırılması için yapılan ısrarlı başvurular asılsız bahanelerle sonuçsuz kalmaktadır.

Topluluğun, Rome Anlaşmaları yoluyla ACP (Afrika, Karayip, Pasifik) ülkelerine, Tercihli Ticaret Anlaşmalarıyla Akdeniz Ülkelerine ve Genelleştirilmiş preferanslar Sistemi ile gelişmekte olan ülkelere pek çok tarımsal üründe, Türkiye ile aynı düzeyde veya daha ileri düzeyde tavizler tanınması Türkiye'ye tanınan tavizlerde önemli bir yapramaya neden olmuş, bunun yanında, Yunanistan, İspanya ve Portekiz'in Topluluğa tam üye olmaları ve tarım ürünlerinin OTP kapsamına alınmaları çoğu tarımsal üründe Türk tarım ürünlerinin rekabet olanağını sınırlamıştır.

Katma Protokol'ün 33'üncü maddesi (1'inci fıkra), "Yirmi iki yıllık bir dönem içinde, Türkiye, tarım ürünlerinin Türkiye ile Topluluk arasında dolaşımı için Türkiye'de uygulanması gerekli Ortak Tarım Politikası tedbirlerini bu dönemin sonunda (31 Aralık 1995) alabilmek amacıyla, kendi tarım politikasının uyumu yoluna gider" ifadesi yer almaktadır. Katma Protokol'ün 34'üncü maddesi ise "Yirmi iki yıllık dönemin sonunda Ortaklık Konseyi, Türkiye'nin 33'üncü maddenin 1'inci fıkrasında belirtilen Ortak Tarım Politikası tedbirlerini aldığı tesbit ettikten sonra, tarım ürünlerinin Türkiye ile Topluluk arasında serbest dolaşımının gerçekleşmesi için gerekli hükümleri tesbit eder" ifadesi yer almaktadır. Aynı maddenin 3'üncü fıkrasında ise "Ortaklık Konseyi bu tarihi değiştirebilir" ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda yer alan ifadelerle göre Türkiye'nin OTP'ye uyum için gerekli önlemleri bu tarih ertelenmediği takdirde 31 Aralık 1995 tarihinden önce alması gerekmektedir. Başka bir ifade ile tam üyelik gerçekleşsin veya gerçekleşmesin Türk tarımının Ortak Tarım Politikası'na uyumu ve tarım ürünlerinin

OTP çerçevesinde serbest dolaşımı katma protokol ile öngörülmektedir. Bu konu 1980 yılında yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında ele alınmış ve Türkiye'nin hazır olduğu tarım sektörlerinin incelenmesi ve fiili uyumun aşamalı olarak gerçekleşmesini takiben, tarım ürünlerinin serbest dolaşımı ile ilgili koşulların belirlenmesi öngörülmüştür. Ayrıca, Topluluğun kendi politikasının oluşturulmasında veya geliştirilmesinde Türk tarımının çıkarlarını dikkate alması ve tarafların bu amaçla uygun bir danışma oluşturması da öngörülmüştür. Bu kararın alınmasından sonraki yıllarda Türkiye Topluluk ilişkilerinde ortaya çıkan duraksama nedeniyle hiçbir gelişme kaydedilmemiştir. Bu duraksamadan sonra, Eylül 1986 tarihinde yapılan ilk Ortaklık Konseyi Toplantısını Yunanistan'ın bilinen politik gerekçelerle sabote etmesi nedeniyle bu alanda her hangi bir gelişme kaydedilemedi. Bu tarihten sonra Komisyon ile yapılan Toplantılarda 33'üncü madde ile ilgili hususlar ele alındı, Komisyon bu alanda Türkiye'ye bazı teknik yardımlarda bulunabileceğini bildirdi, ancak bu güne kadar önemli bir gelişme kaydedilemedi.

31.3.1989 tarihinde yapılan Avrupa Topluluğu Danışma Kurulu Toplantısı'nda Türkiye'nin rekabet şansı olan hububat ve yaş sebze ve meyve ürün grupları için pilot çalışma olarak uyum çalışmalarının yapılması kararlaştırıldı. Buna uygun olarak DPT koordinatörlüğünde ilgili kuruluşların katılımı ile Hububat Uyum Alt Komitesi ve Yaş Meyve ve Sebze Uyum Alt Komitesi şeklinde iki ayrı Alt Komite oluşturuldu. Bu Komiteler çalışmalarını tamamlayarak bu ürün grupları ile ilgili OTP'ye uyum önlemleri belirlediler. Ancak, gerek Katma Protokol çerçevesinde ve gerekse tam üyelik başvurusu çerçevesinde Türkiye Topluluk ilişkilerinde bu alanda önemli bir gelişme kaydedilemediğinden ve söz konusu çalışmalar tek taraflı çalışmalar olduğundan uygulamaya dönük bir anlam kazanamadı, sadece, konunun ayrıntılı olarak incelendiği ve gerek Ortak Tarım Politikasında ve gerekse Türk Tarımında hızla değişen koşullar karşısında ileride olabilecek çalışmalara ışık tutacak bir döküman olarak kaldı.

2. Tam Üyelik Başvurusu Çerçevesinde Türkiye Avrupa Topluluğu Tarım İlişkileri

Bilindiği gibi Türkiye 14 Nisan 1987 tarihinde tam üye olmak amacı ile AT Konseyi'ne başvurmuş bulunmaktadır. Konsey prosedüre uygun olarak 27 Nisan 1987 tarihinde, Türkiye'nin başvurusunun Topluluğa ne gibi yükümlülük ve kazanç getire-

çeğinin belirlenmesi amacıyla gerekli raporun hazırlanması için konuyu Komisyona havale etmiştir. Komisyon Türkiye ile karşılıklı bilgi alış veriş içerisinde raporunu hazırlamış ve 18 Aralık 1989 tarihinde Konsey'e sunmuştur. Rapor 10 sayfalık bir ana metin (görüş bölümü) ve 125 sayfalık bir teknik rapordan oluşmaktadır.

Raporun, teknik rapor bölümünde tarım ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır:

- Zengin toprak ve su kaynaklarına ve farklı ekolojilere sahip olması Türkiye'yi tarım alanında en elverişli ülkeler arasına sokmaktadır ve tarım sektörü Türkiye'de önemli bir yere sahiptir.

- Hızlı nüfus artışına rağmen Türkiye tarım ürünlerinde kendine yeterlidir, önemli bir tarım ürünleri ihracatçısı ülkedir ve geniş bir ürün grubunda (kuzey ürünleri ve Akdeniz ürünleri dahil olmak üzere) tarıma dayalı sanayiye ham madde sağlamaktadır.

- Verimlilikte sağlanan önemli artışlara rağmen, modern tekniklerin kullanımındaki yetersizlikler, işletme yapıları, çiftçilerin düşük eğitim düzeyi ve sulamadaki sınırlı gelişme düzeyi nedeniyle tarım ürünleri üretimindeki verim düzeyi Topluluk ortalamasının çok gerisindedir.

- Türk tarımı, hiçbir azalma eğilimi göstermeyen aşırı tarımsal işgücü, küçük tarım işletmelerinin çoğunlukta oluşu ve bu işletmelerin gittikçe daha da küçülmeleri, toprak erozyonu, çayır ve meraların aşırı otlatılması ve az gelişmiş yörelerdeki nüfus yoğunluğu ile temel yapısal ve sosyo-ekonomik yetersizliklerle karakterize edilmektedir.

- Devlet tarım sektöründe her alanda önemli role sahiptir. Üretim, pazarlama vs. aşamalarında tarım sektörünü desteklemektedir.

- Türkiye ile Topluluk arasında destekleme sistemleri farklı olduğundan bir kıyaslama yapmak güçtür, ancak, Türkiye'deki tarım ürünleri fiyat seviyeleri Topluluk düzeyinin altındadır. Et ve hayvansal ürünlerin fiyatlarının yaklaşık aynı düzeyde olmasına rağmen, meyve ve sebze fiyat düzeyleri Topluluk tarım ürünleri fiyatının yarısı ile üçte ikisi arasında değişmektedir. Çoğunlukla dünya fiyatlarına yakın düzeydedir.

- Türkiye'nin Topluluğa katılması durumunda Topluluğun fiyat düzeyinin uygulanması ve tarım sektörüne yapılacak yardımlar özel ve kamu yatırımlarını teşvik edecek ve verimlilik düzeyinde sağlanacak artışlarla tarımsal üretimde bir patlama ortaya çıkabilecektir.

- Türkiye'nin şimdiye kadar yaptığı en büyük proje ve aynı zamanda hedef ve büyüklük bakımından bu alanda dünyanın en büyük projesi olan GAP tarımsal üretimi artırmada Türkiye'nin ne büyük olanaklara sahip olduğunu göstermesi bakımından iyi bir örnektir.

Yukarıdaki ifadelerden raporun tarım ile ilgili bölümünde Türkiye ve Topluluk çevrelerine belirtilmek istenen temel görüş şu şekilde yorumlanabilir.

Türkiye tarımsal üretimde önemli potansiyele sahip bir ülkedir. Bu potansiyelin Türkiye'nin Topluluğa üyeliği durumunda (Topluluğun veya Türkiye'nin kendi imkânları ile) daha da aktif bir duruma geçmesi ile, bütçe ve üretim fazlalıkları problemi sorunu ile karşı karşıya olan ve tarımsal üretimi azaltmayı amaçlayan Topluluk önemli problemlerle karşılaşabilecektir.

Tarım sektöründeki temel yapısal ve sosyo-ekonomik sorunlar Topluluğa Ortak Tarım politikası çerçevesinde ve tarımsal işgücü fazlasının istihdamı çerçevesinde önemli yükümlülükler getirebilecektir.

Tarım sektörü Türkiye'de her aşamada ve değişik yollarla devlet tarafından desteklenmektedir. Türk tarımının OTP'ye uyumu söz konusu olduğunda bu desteklerin kaldırılması ve OTP çerçevesinde sağlanan destekler niteliğine dönüştürülmesi gereklidir.

Tarım ürünlerinde kendine yeterli olan ve tarım ürünleri fiyat düzeyi Topluluk fiyatlarından düşük olan Türkiye, Topluluk tarım ürünleri için elverişli bir piyasa olmayacaktır.

Sonuç

Türkiye -Topluluk Tarım İlişkilerinde ortaya çıkan gelişmelerin bugünkü seyri dikkate alındığında, özellikle Topluluktan kaynaklanan sorunlar nedeniyle yakın bir gelecekte, gerek Katma Protokol çerçevesinde ve gerekse tam üyelik başvurusu çerçevesinde Türk tarımının Topluluk tarımına uyumu ve Türkiye - Topluluk ilişkilerinde önemli bir gelişmenin sağlanması oldukça güç görülmektedir.

Avrupa Topluluğu'nda Tarım İşletmelerinin Sınıflandırılma Esasları ve Türkiye Açısından Değerlendirilmesi

*Prof. Dr. Cengiz ÇAKIR
Arş. Gör. Şule İŞİN
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi*

1. GİRİŞ

Tarımsal işletme; "saptadığı belirli bir amaca ulaşmak için, işletmecinin otoritesine bırakılmış bir kısmı kontrol edilebilir, bir kısmı kontrol edilemez mal ve hizmetlerin ya da üretim faktörlerinin kullanımı ve dönüşümü yoluyla diğer mal ve hizmetlerin elde edildiği üretim birimi" şeklinde tanımlanabilir.¹

Doğal, toplumsal ve ekonomik faktörlere bağlı olarak, tarım işletmelerinin bünyesinde yer alan hayvan ne'ileri ve kültür bitkilerinin çeşitli olması birçok işletme tipinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. İşletme tipleri, işletmenin dışarı ile olan ilişkilerine, işletmelerin teknik ve ekonomik özelliklerine göre ayrılabilir gibi; entansite derecesine, üretim araçlarına ve teknik ilerlemenin kabul edilip edilmeme durumuna göre de bir ayrıma tabi tutulabilir.

İşletme tiplerinin gösterdiği bu çeşitlilik farklı özelliklere sahip işletmelerin karşılaştırılması konusunda bazı zorlukları da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle farklı işletme tiplerinin karşılaştırılmasına olanak veren sınıflandırmanın uygun olabileceği düşünülebilirse de işletmelerin entansite derecelerinin farklılığı, bu ölçütün sınıflandırma açısından uygunluğunu sınırlamaktadır. Ortak birimlerle ifade edilen ölçütlere dayalı olarak yapılan bir sınıflandırma, doğru ve güvenilir karşılaştırmalara olanak vermektedir. Bu açıdan bakıldığında işletmelerin sınıflandırılmasında fiziksel ölçütlerden çok ekonomik ölçütler üzerinde durulması yararlı olacaktır.

Bu çalışmanın amacı; Avrupa Topluluğu'nda uygulanmakta olan tarımsal işletme sınıflandırma esaslarının incelenmesi ve işletmelerle ilgili veri toplama mekanizmasının işleyişinin belirlenmesidir. Toplulukta uygulanan sınıflandırma esasları ortaya konduktan sonra işletmelere ilişkin veri toplama düzeni üzerinde de durulmuştur. Avrupa Topluluğundaki uygulamayı ortaya koyduktan sonra Türkiye'deki durum genel olarak incelenerek, böylesi bir sistemin Türkiye için gerekliliği ve uygunluğu tartışılmıştır.

2. AVRUPA TOPLULUĞU'NDA TARIM İŞLETMELERİNİN SINIFLANDIRILMA ESASLARI

2.1. Topluluktaki Tarımsal İşletme Sınıflamasının Amacı ve Gereği

Toplulukta tarım işletmelerinin sınıflandırılmasına ilişkin ilk çalışmalara 1965 yılında başlanmıştır. 1966/67 yılında deneme şeklinde bir yapısal survey gerçekleştirildikten sonra, değişik yıllarda Topluluk çapında sürveyler yapılarak uygulama devam etmiştir. 1975 yılında uygulanan bir surveyle işletmelerin tiplerine göre sınıflandırılmasına yönelik her bir işletme tipine ilişkin çok sayıda yapısal değişkeni dikkate alan bir çerçeve oluşturulmuştur.²

Tarımsal işletmelerin yapısı hakkında düzenli ve karşılaştırılabilir verilere duyulan ihtiyaç; üye ülkelerin tarımsal işletmelerinin geçerli şekilde karşılaştırılabilmesi, üye ülkeler arasında uygulama farklılıklarının giderilmesi ve aynı döneme ait verilerin sağlanma zorunluluğu nedeniyle giderek artmaktadır. Üye ülkelerde uygulanan sürveylerle toplanan verilerin yalnız söz konusu ülke tarımının yapısını belirleyici göstergeleri içermesi nedeniyle tarım işletmelerinin iç yapılarına, özellikle teknik ve ekonomik özelliklerine ilişkin bilgi edinilememektedir.

Bu nedenle Topluluk düzeyinde, farklı yapılarıdaki tarım işletmelerinin karşılaştırılabilmesine olanak sağlamak için işletmelerin ortak esaslara göre sınıflandırılması yoluna gidilmiştir. Böylelikle Ortak Tarım Politikasının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde Topluluk düzeyinde, farklı sınıflar arasında, üye ülkeler ve üye ülkelerin farklı bölgeleri arasında ve farklı dönemler itibarıyla işletmelerin karşılaştırılması olanaklı hale gelmiştir.³

(1) Metin Talim, Tarım Ekonomisi Ders Notları, Teksir No: 26-11, Bornova, İZMİR 1983 s. 4

(2) Eurostat, Farm Structure, Methodology of Community Surveys, Brussels, Luxembourg, 1986, 2. 6

(3) Oj. No: 220, 17.08.1985, s. 2

Bu ek olarak uygulanmakta olan Ortak Tarım Politikasının etkilerinin belirlenmesi, yeni önlemlerin alınması ve Ortak Tarım Politikasına yön verilmesi amacıyla Topluluk düzeyinde genel geçerliliği olan bir sınıflandırmaya gidilmiştir.

2.2. Sınıflandırma Esasları

Toplulukta işletmeler ekonomik büyüklüklerine, işletme tiplerine, kullanılan tarımsal araziye, elverişsiz bölgelere ve aile gelirine göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Bu bölümde sözü edilen ölçütler üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Avrupa Büyüklük Birimi (European Size Unit-ESU)

Yukarıda belirtilen amaçlara ve gerekçelere bağlı olarak işletme tipinin belirlenmesi ve ekonomik büyüklük ölçütlerinin hesaplanmasında Standart Brüt Marj (SBM) kullanılmaktadır.

Bir üretim faaliyetinin brüt marjı; üretim dalının brüt üretim değerinden o üretim dalına ilişkin değişken masrafların düşülmesiyle bulunan parasal değer olarak tanımlanmaktadır. Standart Brüt Marj ise; herhangi bir tarımsal faaliyetin bölgedeki ortalama durumunu gösteren brüt marj değeri olarak kabul edilmektedir.⁴

Brüt marja esas oluşturan Brüt Üretim Değeri; üretim dalının ana ve yan ürünlerinin değerlerinin toplamından oluşmaktadır. Bu değerler, birim başına üretimin (kayıplar düşülerek) çiftlik avlusu fiyatıyla çarpılması sonucu bulunmaktadır.⁵

Topluluk düzenlenmesinde ürün gruplarına ilişkin değişken masraflar ayrı ayrı belirtilmiştir. Bunlar: Bitkisel üretim için; satın alınan ya da işletmede üretilen tohum ve fideler, gübre, ilaç, sulama suyu, ısıtma, kurutma, boylama ve temizlemeye ilişkin pazarlama masrafları ve işle ne masrafları, özel sigorta giderleri ve varsa diğer değişken masraflar olarak ayrılmıştır.

Hayvansal üretim için ise; sürü yenileme giderleri, satın alınan ya da işletmede üretilen yemler, veteriner, doğal aşım ya da yapay tohumlama, pazarlama ve özel sigorta giderleri ile diğer değişken masraflar dikkate alınmaktadır.

Emek, bina, yakıt, ve yağ, alet ve makinaya ilişkin bakım ve amortismanlar ve sözleşme ile yapılan işçilik, değişken masraflara dahil edilmektedir. Ancak; çok yıllık bitkilere ilişkin tesis ve söküm ile ürün kurutmaya ilişkin sözleşmeli işçilik masrafları dikkate alınmaktadır.⁶

Standart Brüt Marjlar 12 aylık takvim ya da üretim yılına göre hesaplanmakta olup, üretim dönemi bundan daha uzun ya da kısa olan bitkisel ve hayvansal ürünler için 12 aylık döneme karşılık gelen brüt marjlar hesaplanmaktadır.

Brüt marjları hesaplamak amacıyla üye ülkelerde işletme muhasebe kayıtları tutulması ve özel surveyler yoluyla temel verilerin toplanması yoluna gidilmekte ve birbirini izleyen üç takvim yılı ya da tarımsal üretim yılını kapsayan üç yıllık bir referans dönemi için hesaplamalar yapılmaktadır. Referans dönemleri tüm üye ülkeler için aynı olup, bunlar üye ülkelerle görüşülerek Komisyon tarafından saptanmaktadır. Standart Brüt Marjlar hesaplanırken girdi-çıktı fiyatları ve kötü hava koşullarından doğan dalgalanmalar nedeniyle üç yıllık ortalamalar kullanılmaktadır.

Hesaplama dikkate alınan teknik birimler; bitkisel ürünler için hektar, hayvancılık için baş, tavukçuluk için 1000 baş ve arıcılık için ise kovan sayısıdır. Ancak mantar için 100 m²'lik alan kullanılır ve bir yıllık sürede yapılan hasatlardan sağlanan Standart Brüt Marjlar yıllık hasat sayısına bölünür. SBM'lar hesaplanmasında önce her bir üye ülkenin para birimi kullanılır, daha sonra Avrupa Para Birimine (ECU) dönüştürülür. Standart Brüt Marjlar iki yılda bir güncelleştirilir. Dağılık ya da elverişsiz bölgeler için ayrı SBM'lar hesaplanmaktadır.

SBM'lar hesaplandıktan sonra işletmelerin ekonomik büyüklükleri ESU (European Size Unit) cinsinden ifade edilmektedir.⁷ İşletmenin toplam standart brüt marjının sabit bir ECU değerine bölünmesi yoluyla işletme büyüklüğü ESU cinsinden bulunmaktadır. ESU'yu belirlemede kullanılan ECU miktarları yıllara göre değişmektedir. Çizelge 1'de referans dönemlerine göre hesaplamada kullanılan ECU miktarları verilmiştir.

Çizelge 1 - Referans Dönemlerine Göre 1 Avrupa Büyüklük Biriminin (ESU) Avrupa Para Birimi (ECU) Karşılığı

Survey Yılı	Referans Dönemi	1 ESU =... ECU
1975	"1973"	1000
1977	"1973"	1000
1979/80	"1980"	1000
1983	"1980"	1000
1985	"1982"	1100

Kaynak: CEC, FADN An A to Z of methodology, Brussels Luxembourg, 1989, s. 5

4 OJ No: 220, 17.08.1985, s: 4

5 aynı, s: 4

6 aynı, s: 4

7 CEC FADN An to Z of Methodology, Brussels, Luxembourg, 1989, s: 5

Daha önceden de belirtildiği gibi SBM'lar her iki yılda bir güncelleştirilmektedir. Kullanılan temel veriler ise en azından her 10 yılda bir yenilenmekte olup, bu yenileme ya temel verilerin yenilenmesi yada bir hesaplama yönteminin kullanılması yoluyla yapılmaktadır. Yenilemenin yapılacağı dönem bütün üye ülkeler için aynı olup, üye ülkelere danışılarak komisyonca belirlenmektedir.⁸

Avrupa Büyüklük Birimi (ESU) cinsinden işletme büyüklüğü beş aşamada saptanmaktadır.⁹

1- İşletmelerde yer alan üretim dallarının belirlenmesi,

2- Herbir üretim dalının hektar ya da baş olarak büyüklüğünün belirlenmesi,

3- Herbir üretim dalının büyüklüğünün o üretim dalının Standart Brüt Marj ile çarpılması,

4- Farklı üretim dallarının Standart Brüt Marjlerinin toplanarak işletmenin "Toplam Standart Brüt Marjinin" bulunması,

5- Ele alınan referans dönemine göre, Toplam Standart Brüt Marjin referans dönemine ait bir Avrupa Büyüklük Birimine karşılık gelen ECU miktarına bölünerek işletme büyüklüğünün bulunması,

Bu şekilde elde edilen Avrupa Büyüklük Birimi (ESU) değerlerine göre işletmelerin büyüklük grupları belirlenmektedir. Toplulukta işletmeler Avrupa Büyüklük Birimi esasına göre Çizelge 2'de gösterildiği şekilde dokuz gruba ayrılmaktadır.

Çizelge 2 : ESU Değerlerine Göre İşletme Grupları

İşletme Grubu	Sınırlar(ESU)	Büyüklük Sınıfları
I	<2	Çok Küçük
II	2-<4	
III	4-<6	
IV	6-<8	Küçük
V	8-<12	Ortanın Altı
VI	12-<16	
VII	16-<40	Ortanın Üstü
VIII	40-<100	Büyük Çok Büyük
IX	≥100	

Kaynak : CEC, Economic Results of Agricultural Holdings, No: 5, 1986/87, FADN- Brussels, Luxembourg, 1990, s: 142'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

8 OJL No: 220, 17.08.1985, s.: 5-6
9 CEC, FADN , a.g.e., s.: 5
10 CEC, FADN , a.g.e., s.: 10

Toplulukta farklı işletme yapıları nedeniyle herbir üye ülke için özel eşikler belirlenmiştir. Bu eşikleri aşan işletmeler "Ticari Ölçekte Tarımsal İşletmeler" olarak tanımlanmakta ve örneğe alınmaktadır. Topluluk teknolojisinde Ticari Ölçekte İşletme; işletmeci ve ailesinin geçimini sağlayabilecek yeterli gelir getiren işletme anlamına gelmektedir. 1990 yılı için herbir üye ülkeye ilişkin eşikler Çizelge 3'de gösterildiği gibidir.

Çizelge 3 : Üye Ülkelerin İşletme Büyüklük Eşikleri (ESU)

ÜYE ÜLKE	EŞİK
Portekiz	1
Yunanistan	2
İspanya	2
İrlanda	2
İtalya	2
Danimarka	4
Kuzey İrlanda	4
Almanya	8
Fransa	8
Luxemburg	8
İngiltere	8
Belçika	12
Hollanda	16

Kaynak : OJ L No: 356, 19.12.1990, s: 15

2.2.2 İşletme Tipleri

Topluluk düzeyinde farklı işletmeler için kullanılmak üzere işletme tiplerine göre ayrıntılı bir sınıflandırma sistemi oluşturulmuştur.¹⁰ Bu sınıflandırmanın Toplulukta bulunan farklı işletme tiplerini kapsadığı belirtilmektedir.

Tarım işletmeleri sınıflandırılırken topluluk 91 tarım bölgesine ayrılmıştır. Bu bölgelerin üye ülkelere göre dağılımı Çizelge 4'de verilmiştir.

Bu çerçeve içinde işletmelerdeki üretim dallarının Toplam Standart Brüt Marj içindeki nisbi önemine göre 9 ana tip kapsamında 17 esas ve 50 alt tip geliştirilmiştir.

Bu ana tipler raporlarda birleştirilerek işletmeler 13 tipe göre sınıflandırılmaktadır. İşletme tipleri ürünlerin Toplam Standart Brüt Marja yaptıkları katkı oranına göre belirlenmektedir. Söz konusu işletme tipleri şunlardır :

- **TAHIL İŞLETMELERİ** : Tahıl üzerine ihtisaslaşmış işletmeler olup, tahılların toplam standart brüt marjı, toplam standart brüt marjın 2/3'ünden daha fazladır.

- **TARLA BİTKİSİ YETİŞTİREN İŞLETMELER** : Tek başına ya da birlikte; patates, şeker pancarı, mısır, tarla sebzeleri ve yağlı tohumlar yetiştiren işletmeler olup, bunlar tahıllarla birlikte de yetiştirilebilir.

Çizelge 4 - Üye Ülkelerdeki Bölge Sayıları

Üye Ülke	Bölge Sayıları
Belçika	1
Danimarka	1
İrlanda	1
Luxemburg	1
Hollanda	1
Yunanistan	4
Portekiz	5
İngiltere	6
Almanya	11
İspanya	17
İtalya	21
Fransa	22
TOPLAM	91

Kaynak : CEC, FADN , a.g.e., s : 12

- **BAHÇE BİTKİLERİ YETİŞTİREN İŞLETMELER** : Açıkta ya da serada yetiştirilen meyve ve sebzeler üzerinde ihtisaslaşmış olup, toplam standart brüt marjın 2/3'ünden daha fazlası bu üretim dalları tarafından sağlanmaktadır.

- **BAĞCILIK İŞLETMELERİ** : Şaraplık ya da sofralık üzümler, toplam standart brüt marjın 2/3'ünden fazlasını sağlamaktadır.

- **ÇOK YILLIK BİTKİ YETİŞTİRİLEN İŞLETMELER** : Elma, Armut, Şeftali, Ceviz, Badem, Narenciye ve Zeytinlikler vb. toplam standart brüt marjın 2/3'ünden fazlasını sağlamakta olup, bağlar hariçtir.

- **SÜTÇÜLÜK İŞLETMELERİ** : Toplam standart brüt marjın 2/3'ünden fazlası süt inekçiliğinden sağlanmaktadır.

- **BESİ SİĞİRCİLİĞİ İŞLETMELERİ** : Süt ineklerinin sürünün % 10'undan daha az olduğu besiciliğe yönelik işletmelerdir.

- **KARIŞIK HAYVANCILIK İŞLETMELERİ** : Besi ve süt sığırcılığında ihtisaslaşmış işletmelerdir.

- **KOYUNCULUK VE KEÇİCİLİK İŞLETMELERİ** : Koyun ve keçilikte süt, et, yün ve yapağı konusunda ihtisaslaşan işletmelerdir.

- **DOMUZCULUK ve TAVUKÇULUK İŞLETMELERİ** : Yumurta üretimi dahil toplam standart brüt marjın 2/3'ünden fazlasını bu üretim dallarından sağlayan işletmelerdir.

- **BİTKİSEL ÜRÜNLER YETİŞTİREN KARIŞIK İŞLETMELER** : Herhangi bir ihtisaslaşma olmaksızın ağırlıklı olarak bitkisel ürünlerin yetiştirildiği işletmeler.

- **KARIŞIK HAYVANCILIK İŞLETMELERİ** : Daha önce belirtilen hayvancılık grubuyla benzer olarak aynı zamanda bir domuz ve tavuk yetiştiriciliği ünitesinin de yer aldığı işletmeler.

- **KARIŞIK İŞLETMELER** : Herhangi bir üretim dalının ağırlıkta olmadığı, her türlü bitkisel ve hayvansal üretimin yapıldığı işletmeler.

2.2.3. Kullanılan Tarımsal Araziye Göre ve Çiftçi Ailesi Tarımsal Gelirine Göre İşletmelerin Sınıflandırılması

Toplulukta işletmeler kullandıkları tarımsal arazi-nin genişliğine göre 6 gruba ayrılmaktadır. Bu gruplar Çizelge 5'de gösterilmiştir.

Çizelge 5 : Kullanılan Tarımsal Araziye Göre Tarımsal İşletme Grupları

İşletme Grubu	Arazi Genişlikleri (ha)
I	1-<5
II	5-<10
III	10-<20
IV	20-<30
V	30-<50
VI	≥50

Kaynak: CEC, Economic Results a.g.e., s: 157

Toplulukta tarım işletmeleri ücret ödenmeyen işgücü birimine düşen tarımsal gelire göre de sınıflandırılmaktadır. Ücretsiz aile işgücünün yıllık iş birimi (AWU) başına düşen tarımsal gelir ECU cinsinden belirlenerek işletmeler gelirlerine göre 7 gruba ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmaya esas olan gelir sınırları ve işletme grupları Çizelge 6'da belirtilmiştir.

Bu sınıflandırmada ayrıca gelir yüzdelerine göre işletmeler 5 gruba bölünerek eşit yüzdeler üzerinden de bir ayırım yapılmaktadır. Böylelikle, bir üye ülke ile Topluluğun bütün olarak karşılaştırılması yapılabilmektedir. Bunun yanında, tek bir üye ülkedeki gelir dağılımının belirlenmesi için yıllık iş birimi başına düşen tarımsal gelir tablolarının kullanılmasının daha yararlı olacağı belirtilmektedir.

Çizelge 6 : Yıllık İş Birimi Başına Düşen Tarımsal Gelire Göre İşletme Grupları

İşletme Grupları	Gelir Sınırları (ECU)
I	≤ 4000
II	> 4000 - ≤ 8000
III	> 8000 - ≤ 12000
IV	> 12000 - ≤ 16000
V	> 16000 - ≤ 20000
VI	> 20000 - ≤ 24000
VII	>24000

Kaynak: CEC, Economic Results a.g.e., s: 184

- 11 CEC, FADN, a.g.e., s: 2
 12 CEC, FADN Handbook of Legislation Instructions Notes for Guidance, section II, Brussels, Luxembourg, 1987, s: 10
 13 CEC, Economic Results, a.g.e., s: 7
 14 CEC, FADN An A to Z, a.g.e., s: 9

3. TOPLULUK SINIFLANDIRMASININ İŞLEYİŞ MEKANİZMASI ve KURUMSAL YAPI

Topluluk, daha önce de belirtildiği gibi işletme gelirlerine ilişkin bilgilere ve seçilen politika araçlarının etkilerinin analizine yarayacak verilere gereksinim duymaktadır.

Komisyon, bu fonksiyonları yerine getirmek ve daha önce sözü edilen sınıflandırma sistemini uygulamak amacıyla 1965 yılından beri etkinliğini sürdüren Tarımsal Muhasebe Verileri Bilgi Ağını yani FADN'ı kurmuştur. Topluluk tarımının önemli farklılıklarını yansıtabilir olması açısından örnek sürveylerin üzerinde çok dikkatle durulmaktadır ve işletmeler için kullanılan terimlerin hepsinin aynı anlama gelmesi prensip olarak benimsenmiştir.

FADN'ın faaliyetleri yılda iki kez toplanan bir Yönetim Komitesi tarafından yürütülmektedir. Komite FADN Topluluk Komitesi olarak bilinmekte ve üye ülkelerde yer alan Bağlantı Kuruluşlarının temsilcilerinden oluşmaktadır.

Kuruluşun esas faaliyet alanı tarım olmakla birlikte turizm ve ormancılık gibi alanlarda da faaliyet göstermektedir.¹¹ FADN'ın kuruluş tüzüğünde en fazla 75000 işletmenin örneğe alınacağı belirtilmektedir.¹² Nitekim 1986/87 üretim yılı için 53.806 işletme örneğe alınmış olup, bu oran topluluk düzeyindeki ticari ölçekteki tarım işletmelerinin yaklaşık % 1.5'ini kapsamaktadır.¹³ Örnek işletmelerin seçimi ve kayıt ve dökümlerin tamamlanması herbir üye ülkenin bağlantı kuruluşlarının sorumluluğunda bulunmaktadır.

Örnek işletmelerin seçimi için üye ülkelerde bulunan farklı yapılarıdaki işletmelerin örneğe alınmasını olanaklı kılmak amacıyla önce bir tabakalandırma yapılmakta, daha sonra işletmeler örneğe alınmaktadır. Örnekleme etkinliğini artırmak yani gözlem alanındaki işletme ne'ilerini temsile yeterli işletme sayısını minimize etmek amacıyla; bölge, büyüklük ve işletme tipi gibi kriterleri kullanarak bir tabakalandırma yapılmaktadır.¹⁴

Buraya kadar anlatılan mekanizma içinde sağlanan verilerin doğru ve güvenilir olması çok büyük önem taşımakta olup, bu konunun üzerinde titizlikle durulmaktadır. Bu nedenle toplulukta tarım işletmelerinde kayıt tutmayı özendirerek bazı önlemler alınmaktadır. Nitekim 30 mart 1985 tarihli Topluluk resmi Gazetesinde işletmelerin modernizasyonu çerçevesinde kayıt tutmayı özendirmek amacıyla FEOGA'dan çeşitli düzeylerde karşılıksız yardım yapılacağı belirtilmektedir. Bu karar çerçevesinde üye ülkeler tarım işletmelerinde kayıt

tutmayı özendirecek bir plan hazırlama durumundadır. Hazırlanacak planın işletmecilerin esas işinin tarım olduğunu ve bunu uyguladığını ve en azından ilk dört yıl süreyle işletmelerinde kayıt tutacaklarını belirtmesi gerekmektedir. Bu durumda işletmecilere 700 ile 1050 ECU arasında yardım yapılması da hükme bağlanmıştır.

Muhasebe kayıtlarının¹⁵;

- Yıllık dönembası ve dönemsonu envanterini,
- Muhasebe yılı içinde sistematik şekilde ve düzenli olarak çeşitli mal ve para akışlarının kaydını,
- Yıl sonunda ise; işletmenin genel özellikleri ve özellikle girdilerle ilgili kullanım durumunun belirlenmesi, ayrıntılı bilanço ve gelir tablolarını, AWU (Annual Work Unit - yılda minimum 2200 saat çalışma) başına geliri ve işletme gelirinin hesaplanması ile ilgili bir bütün olarak işletmenin ve önemli üretim dallarının kârlılığına ilişkin verileri içermesi istenmektedir.

Kayıt tutan ve işletme bilgi formunu işleme koyan her üye ülkeye işletme başına yıllara göre değişen miktarlarda standart bir ödeme yapılmaktadır. Çizelge 7'de 1983 ve 1991 yılları arasında bu ödemelerin miktarları gösterilmiştir.

Üye ülkelere yapılan ödemeler; yarısı peşin diğer yarısı verilerin komisyona gönderilmesinden 6 ay sonra olmak üzere iki aşamada yapılmaktadır.¹⁶ İşletmelerden toplanan verilerin doğruluğu birçok kontrol sorusu ile test edilmekte olup, doğruluğundan kuşku duyulan kayıtlar inceleme dışı bırakılabilmektedir.

Çizelge - 7 İşletme Başına Ödeme Miktarları

Yıllar	Ödeme Miktarı (ECU)
1983	73
1984	73
1985	80
1986	85
1987	90
1988	95
1989	95
1990	100
1991	105

- Kaynak: - OJ L No: 205, 13.7.1982, s. 10
 - OJ L No: 326, 13.12.1984, s. 12
 - OJ L No: 321, 29.11.1985,
 - OJ L No: 62, 05.03.1987, s. 18
 - OJ L No: 43, 15.02.1989, s. 20
 - OJ L No: 370, 19.12.1989, s. 8
 - OJ L No: 356, 19.12.1990, s. 16

¹⁵ CEC, FADN Handbook of, a.g.e., s.: 27

¹⁶ OJ L No: 190, 14.07.1983, s. 26

¹⁷ CEC, Report From The Commission to The Council on The FADN, Documents, Com (90) 144 Final, Brussels, 25 April 1990, s:2

¹⁸ CEC, Report From The Commission, a.g.e., s: 5

¹⁹ OJ L NO: 56, 02.03.1988, S: 1

Üye ülkelerde işletmelerde kayıt tutulmasını özendirmek ve verilerin doğru ve güvenilir biçimde toplanmasını sağlamak amacıyla bu konuya yönelik olarak her ülkenin yapısına uygun bir veri toplama organizasyonu geliştirilmiştir. Bazı ülkelerde Muhasebe Büroları ya da Üretici Birlikleri veri toplarken bazı ülkelerde ise üniversiteler ya da Ziraat Fakülteleri bu organizasyonlarda görev almaktadır.

Son 20 yıl için 50 milyon ECU'ya mal olan yaklaşık 1 milyon işletme kaydının üye ülkeler tarafından Komisyona gönderildiği belirtilmektedir.¹⁷ Ayrıca, Komisyon birimleri FADN inceleme alanındaki küçük işletmelerin de kapsam içine alınmasına çalışmaktadır. Bu işletmelerin sosyal açıdan çok önemli oldukları ve Ortak Tarım Politikası altında fiyat ve diğer politikadaki değişimlere daha fazla duyarlı oldukları ifade edilmektedir.¹⁸

4. AVRUPA TARIMI PROJESİ (EUROFARM)

Topluluk; 1966/67 yılından beri yürütülen tarımsal işletmelerin yapısı hakkındaki sürvey serilerinin devam ettirilmesine ve Ortak Tarım Politikasının gelişimini belirlemede tarımsal işletmelerin yapısındaki değişimlerin önemli bir faktör olduğunu göz önünde tutarak üye ülkelerin 1 Aralık 1988 ile 1991 tarihleri arasında bir genel tarım sayımı yapmalarını hükme başlamıştır.¹⁹ Bunun yanında 1988'de 1997'ye kadar sürecek bir sürveyler zincirinin gerçekleştirileceği de belirtilmektedir.

Avrupa Tarımı Projesi, ulusal ve Topluluk düzeyinde tarım politikalarının oluşturulması ve değerlendirilmesi için tarımsal işletmelerin yapısı konusundaki Topluluk sürveylerini işlemek için kullanılacak veri bankaları dizisinden oluşmaktadır. Proje, üye ülkelerin ve komisyonun istatistik servisleri tarafından düzenlenecek ve gerçekleştirilecektir. Projede yer alan veri bankaları, belirlenen coğrafik düzeylerde hazırlanacak analizleri mümkün kılmak için "Bireysel Veri Bankası" ve istatistik tablolar halinde sonuçları içeren "Tabuler Veri Bankası" şeklindedir. Bireysel Veri Bankaları, ülkelerin kendi tercihlerine göre herkese açık şekilde işletme düzeyinde bilgilerin yüklendiği veri bankalarıdır. Tabuler Veri Bankaları da, bunların özetlenerek istatistik tablolar halinde sunulduğu veri bankaları olarak tanımlanmaktadır.

5. TÜRKİYE'DE DURUM VE KONUNUN TÜRKİYE AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Devlet'in Türkiye'de 1950, 1963, 1970 ve 1980 yıllarında Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından Genel Tarım Sayımları yapılmıştır. Ancak, yapılan tarım sayımları incelendiğinde genel olarak bunların fiziksel verileri içerdiği ve işletmelerin ekonomik büyüklükler cinsinden ifade edilemediği görülmektedir. Bu durumda doğal olarak tarımsal yapının sağlıklı bir şekilde incelenmesi konusunu güçleştirmektedir. Şüphesiz bu konuda en önemli etken tarımsal işletmelerde kayıt tutulmaması ve analiz için gerekli verilerin bulunmamasıdır.

Avrupa Topluluğu'nda uygulanan sınıflandırma sisteminin Türkiye açısından değerlendirilmesinin Türkiye'nin Topluluğa üyeliği durumunda ya da üye olmaması durumunda olmak üzere iki farklı açıdan yapılması gerekli görülmektedir.

Üyelik durumunda Türkiye, koşulları ne olursa olsun böylesi bir sisteme girmek durumundadır. Ancak, tarımsal yapıya ilişkin verileri destekleyici herhangi bir kayıt sisteminin olmaması durumunda bu verilerin güvenilirliğine inanılmadığından yapısal fonlardan ve FEOGA'nın Yön verme bölümünden herhangi bir katkı sağlanması söz konusu olmamaktadır. Bir diğer nokta da, Türkiye için böyle bir durumda eşik belirlenmesi sorunudur. Bilindiği gibi işletmelerin örneğe girebilmesi ve üye ülkeyi temsil edebilmesi için ticari işletme özelliği taşıması yani belli bir eşiği geçmesi gerekmektedir. Buna ek olarak kayıt tutma sisteminin yerleşmesi ve bu konuda üreticilerin gönüllü katılımının sağlanması gerekmektedir. Oysa bilindiği gibi Türkiye'de bu konuda çeşitli kademelerden kaynaklanan önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle böylesi bir uygulamaya geçildiğinde öncelikle Toplulukta olduğu gibi işletmelerin kimliklerinin kesinlikle gizli tutulacağı ve elde edilen verilerin bunun dışında bir amaçla kullanılmayacağı konusunda garanti verilmesi ve doğal olarak benzer şekilde gönüllü katılımcılara belli oranda katkı yapılacağıının belirtilmesi gerekmektedir.

Verilerin bir organizasyon çerçevesinde toplanması amacıyla Türkiye'ye yönelik bir model oluşturulması için

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- CEC, FADN Handbook of Legislation Instructions Notes for Guidance, Section II, Brussels, Luxembourg, 1987.
- CEC- FADN An A to Z of Methodology, Brussels, Luxembourg, 1989
- CEC, Economic Results of Agricultural Holdings, No: 5, 1986/87 FADN, Brussels, Luxembourg, 1990.
- CEC, Report From The Commission to The Council on the FADN, Documents Com (90) 144 Final, Brussels, 25 April 1990.
- EUROSTAT; Farm Structure Methodology of Community surveys, Brussels, Luxembourg, 1986.
- TALİM, Metin; Tarım Ekonomisi Ders Notları, Teksir No: 26-II, Bornova, İzmir, 1982.

çok erken olmakla birlikte, üniversiteleri aracılığıyla bir mekanizmanın geliştirilebileceği düşünülmektedir.

Üye olunmaması ve Toplulukta uygulanan yöntemin sadece bir örnek oluşturması durumunda ise; öncelikle uygulanan tarım politikasına yön vermek, tarımsal yapının genel durumunu ortaya koymak ve yapılan bilimsel araştırmalara ışık tutmak açısından doğru ve güvenilir bilgileri sağlamak amacıyla bölgecikler bazında gene Bakanlık koordinatörlüğünde üniversiteler aracılığıyla eşiklerin belirlenmesi ve kayıt tutmaya yönelik çalışmaların yapılması yararlı görülmektedir.

Özellikle buraya kadar anlatılan kavramların herkes tarafından doğru bir şekilde algılanabilmesi için çalışmalar yapılmalı ve bu noktada üniversite desteği alınmalıdır.

Ön hazırlık olarak bölgecikler bazında temel araştırmaların yapılması ve bugüne kadar yapılan araştırmalardan elde edilen verilerin bu amaçla güncelleştirilmesinin de yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında böylesi bir sınıflandırmaya olanak sağlayacak geçerli bir anket formunun geliştirilmesi konusunda çalışmaların yapılması da gerekli görülmektedir.

6. SONUÇ

Sonuç olarak; şüphesiz bazı zorlukları olmakla birlikte Toplulukta, üye ülkeler ve bölgeler bazında tarım işletmelerinin yapısı, ortak tarım politikasının etkileri ve yeniden yönlendirilmesi açısından karşılaştırılabilir sonuçların alınabileceği kapsamlı ve işlevsel bir sınıflandırma sisteminin uygulandığı söylenebilir.

Böylesi bir sistemin Türkiye açısından geçerli ve uygun olabilmesi için ise birtakım düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu haliyle bu tür bir sistemin Türkiye açısından ne denli uygun olduğu tartışmaya oldukça açık bir konu olarak görülmektedir. Bu nedenle böylesi bir sisteme geçişte başlangıç olarak birtakım ön hazırlıkların yapılması, işletmelerin ekonomik açıdan sınıflandırılmasına olanak verecek verilerin toplanmaya başlanması ve bunun yetkili kuruluşlar tarafından özendirilmesi yararlı görülmektedir.

KONU İLE İLGİLİ TOPLULUK RESMİ GAZETELERİ

-OJ L No: 205,	13.07.1982
-OJ L No: 190,	14.07.1983
-OJ L No: 326,	13.12.1984
-OJ L No: 220,	17.08.1985
-OJ L No: 321,	29.11.1985
-OJ L No: 62,	05.03.1987
-OJ L No: 56,	02.03.1988
-OJ L No: 43,	15.02.1989
-OJ L No: 370,	19.12.1989
-OJ L No: 356,	19.12.1990

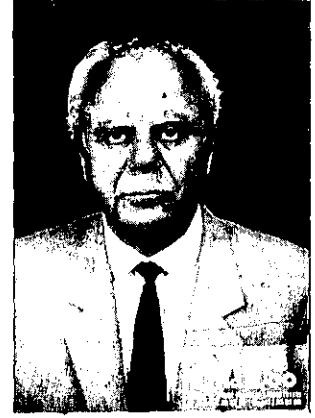
MÜHENDİSLERİMİZ

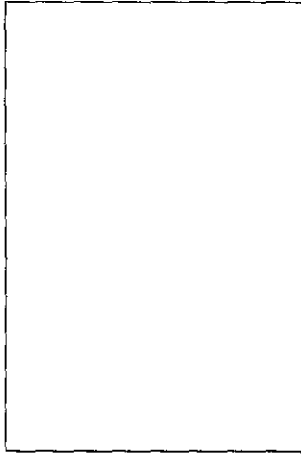
Bekir KÖKSEL
1928-1994

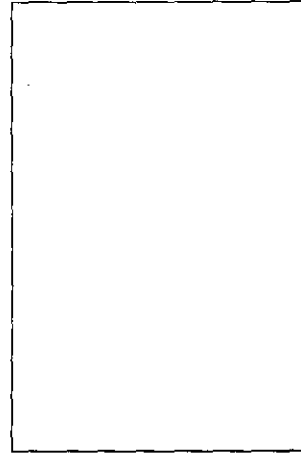
Ahmet ÇETİNER
1915-1994

Nuri BİLGİN
1935-1994

Prof. Dr. Cahit ÖNCÜ
-1994

Bülent ERTUĞRUL
-1994

Yitirdiğimiz tüm meslektaşlarımıza Tanrı'dan rahmet, yakınlarına ve meslektaş topluluğumuza sabır ve başsağlığı diliyoruz.

TÜRK KOOPERATİFÇİLİĞİNİN SEÇKİN KURULUŞU

TARİŞ

Tariş İncir, Üzüm, Pamuk, Zeytin ve Zeytinyağı Birlikleri; İzmir, Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Denizli, Manisa, Muğla il ve ilçelerine yayılmış 64 yerleşim birimindeki 122 tarım satış kooperatifi, 100.000'i aşan tarım üreticisi ortağı ve dev teşisleri ile Türkiye'nin ilk ve en büyük kooperatif kuruluşudur.

Tarım üreticisi ortağı yanında ortağı olmayan üreticilerin de piyasa koşullarında ezilmemesi için ürünlerini değer fiyatlarla alarak en iyi şartlarda değerlendiren ve üreticilere ekonomik güç kazandıran Tariş; kaliteli olarak ürettiği ürünlerini ucuz fiyatlarla piyasaya sunarak, tüketicisi de korumaktadır.

Bugün olduğu gibi, gelecekte de üreticinin ve tüketicinin güvencesi olmaya devam edecek olan Tariş; ana ürünleri olan pamuk, üzüm, incir, zeytin ve zeytinyağının yanısıra, bu ürünlerden elde ettiği talı ürünleri de en iyi şekilde işleyerek, ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunmaktadır. İç piyasada tüketilen ürünlerinin yanısıra, dış pazarlarda da önemli bir yeri bulunan Tariş, ülkemize büyük miktarda döviz girdisi sağlamaktadır.

En modern cihazlarla donatılmış laboratuvarlarda kalite kontrolü yapılarak günümüz teknolojisine uygun şartlarla üretilen Tariş mamulleri, TSE garantilidir.

“**üreticiden tüketiciye**”
en kısa yol

Adres: P.K. 220 İZMİR

Telefon: (51) 63 55 00 (12 hat), 22 21 95 (4 hat)

Telex: 53599 tarp tr. 53439 taex tr, 53427 tars tr, 53146 tare tr,

Telefax: (51) 21 00 66 - 21 70 60 - 83 61 07 - 63 65 55

TARİŞ

İNCİR, ÜZÜM, PAMUK, ZEYTİN VE ZEYTİNYAĞI TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİKLERİ

antbirlık

- * **Pamuk**
- * **İplik**
- * **Rafine Pamuk yağı**
- * **Küsbe**
- * **Lintir**
- * **Kuşbaşı**
- * **Kapçık**
- * **Sabun pastası**
- * **Rafine ayçiçeği yağı**

**PAMUK VE YAN ÜRÜNLERİYLE
MİLLİ EKONOMİYE DÖVİZ KAZANDIRAN
ÜRETİCİ DOSTU BÜYÜK KURULUŞ**

**ANTBİRLİK GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ**

P.K.34 ANTALYA
Tel : (31) 41 29 74 (5 hat)
Fax: (31) 41 44 34
Teleks: 56124 coop tr.

Ortak Kooperatifleri *BİRLİK TESİSLERİ*

Antalya
Manavgat
Serik
Yeniköy
Kınık

Topçular 1 Çırçır ve
Prese fabrikası
Topçular Sawgın Fabr.
Topçular Yağ Kombinasi
Manavgat, Serik, Yeniköy
Çırçır ve prese fabrikaları
Aksu İplik Fabrikası